

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TOPLUMSAL YAPI VE ŞİDDET ÖRÜNTÜLERİNİN CİNSİYET TEMELLİ
FARKLILAŞMASI: ACISU KÖYÜ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Öznur AKAN

OCAK - 2025

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TOPLUMSAL YAPI VE ŞİDDET ÖRÜNTÜLERİNİN CİNSİYET TEMELLİ
FARKLILAŞMASI: ACISU KÖYÜ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Öznur AKAN

ORCID: 0000-0001-9398-6371

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hüseyin YADİGAROĞLU

OCAK - 2025

TRABZON

ONAY

Öznur AKAN tarafından hazırlanan “Toplumsal Yapı ve Şiddet Örüntülerinin Cinsiyet Temelli Farklılaşması: Acısu Köyü Örneği” adlı bu çalışma 17.01.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Doç. Dr. Cenk BEYAZ	Başkan	☐	☐	
Doç. Dr. Hüseyin YADİGAROĞLU	Üye	☐	☐	
Dr. Öğretim Üyesi Serdal FİDAN	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Haydar AKYAZI

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Öznur AKA
17.01.2025

ÖNSÖZ

“Toplumsal Yapı ve Şiddet Örüntülerinin Cinsiyet Temelli Farklılaşması: Acısu Köyü Örneği” isimli bu çalışma, toplumsal yapı, şiddet ve toplumsal cinsiyet kavramları, bu kavramlara yönelik yapılan sosyolojik çalışmalar, çalışmanın ana hattını belirleyen anahtar kavramların toplumsal yapı üzerindeki etkileşimi ve özellikle kırsal toplumsal yapı üzerinde durularak kırsal alanda yaşayan bireylerin toplumsal yapı içerisindeki cinsiyet temelli şiddet örüntülerinin farklılaşmasını ve bu farklılaşmanın altında yatan nedenleri anlamak üzerine oluşturulmuştur. Buradan hareketle nitel ve nicel verilerin bir arada kullanıldığı saha çalışmasında karma metot ile veriler elde edilmiş ve analizi yapılmıştır.

Çalışmam sürecince daima yol gösterici olan, bilgi birikimi ve kaynak öneriyle çalışmamı zenginleştiren, tez aşamamın her süresince takip ve desteğini esirgemeyen çok kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Hüseyin YADİGAROĞLU’na, Gümüşhane Üniversitesi Sosyoloji bölüm başkanım Dr. Öğr. Üyesi Arif ÇİÇEK’e ve Arş. Gör. Alperen GENÇOSMANOĞLU’na sonsuz teşekkür ederim. Özellikle manevi desteğini her zaman hissettiren önce aileme, “ben sana güveniyorum” lafını sıklıkla söyleyip beni motive etmekten hiç bıkmayan sevgili Namık AMİL’e ve bana inanmayı asla bırakmayan yakın arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim. Son bir teşekkürüm ise yaklaşık 1 ay önce kaybettiğim canım anneanneme...Varlığın çok güzeldi, duaların ve gölgen için çok teşekkür ederim.

Ocak, 2025

Öznur AKAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ	X
HARİTALAR LİSTESİ.....	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XII

GİRİŞ	1-3
-------------	-----

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	4-15
1.1. Araştırmanın Konusu	4
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
1.3. Araştırmanın Yöntemi.....	6
1.3.1. Veri Analiz Tekniği	9
1.4. Araştırma Sahasının Tanıtımı	10
1.5. Evren ve Örneklem	10
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	14
1.7. Araştırmanın Problematiği ve Hipotezleri	14

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	16-42
2.1. Toplumsal Yapı Kavramı.....	16
2.1.1. Türkiye’deki Toplumsal Yapı Araştırmaları.....	19
2.2. Şiddet Kavramı	24
2.2.1. Şiddetin Türleri	27
2.3. Toplumsal Cinsiyet Kavramı	29
2.4. Toplumsal Yapı ve Şiddet İlişkisi	32

2.5. Toplumsal Cinsiyet ve Şiddet İlişkisi	34
2.6. Türkiye’deki Köy Sosyolojisi Çalışmaları.....	37
2.7. Kuramsal Çerçeve	40
2.7.1. Robert K. Merton ve “Gerilim Kuramı”	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.ARAŞTIRMANIN BULGULARI..... 43-96

3.1. Nicel Veri Analiz Bulguları	43
3.1.1. Toplumsal Konular ve Aile İlişkilerine Yönelik Dağılımlar	43
3.1.2. Aile Yapısına İlişkin Dağılımlar	48
3.1.3. Şiddet Algısına Yönelik Dağılımlar.....	50
3.1.4. Toplumsal Rollere Yönelik Dağılımlar.....	54
3.1.5. Cinsiyete Göre Toplumsal Yapı ve Aile İlişkileri.....	55
3.1.6. Yaş Gruplarına Göre Aile İçi Tutum İlişkileri	58
3.1.7. Eğitim Durumuna Göre Aile İçi Tutum İlişkileri	62
3.1.8. Ekonomik Düzeye Göre Aile İçi Tutum İlişkileri.....	65
3.1.9. Aile Yapısının Toplumsal ve Aile İlişkileri Üzerindeki Etkisi	68
3.1.9.1 Ailenin Toplumsal Yapıdaki Önemi.....	70
3.1.9.2. Aile İçi Sorunları Çözme Yöntemleri	74
3.1.9.3. Çocukluktan Gelen Şiddet	78
3.1.10. Şiddete Maruz Kalma Durumu	82
3.2. Nitel Veri Analiz Bulguları.....	85
3.2.1. Sosyo- Kültürel Yapıda Kadın/Erkek Olma	85
3.2.2. Sosyal Çevre ve Cinsiyet İlişkisi	86
3.2.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerine Karşı Tavrı ve Tutum.....	87
3.2.3.1. Belirlenmiş Toplumsal Cinsiyet Rollerine Karşı Tavrı ve Tutum.....	88
3.2.4. Toplumsal Yapı ve Aile İçerisindeki Bireysel Statü.....	89
3.2.5. Şiddet Algısı	90
3.2.6. Şiddete Maruz Kalma	91
3.2.7. Cinsiyet ve Şiddet İlişkisi	92
3.2.8. Şiddetin Nedenleri	93
3.2.9. Toplumsal Yapı ve Şiddet İlişkisi.....	94

SONUÇ ve ÖNERİLER..... 97

KAYNAKÇA

EKLER..... 109

ÖZGEÇMİŞ..... 121

ÖZET

Toplumsal yapıya bağılı olarak şiddet ve cinsiyet örüntülerinin tüm toplumlarda farklılaştığını ve özellikle de küçük yerleşim yerleri olan kırsal alanlar gibi toplumsal yapılarda gözlemlenebilir bir toplumsal yapı, şiddet ve cinsiyet ilişkisi olduğunu söyleyebiliriz. Bu doğrultuda çalışmanın konusu, toplumsal yapı ve şiddet örüntülerinin kırsal yapılarda cinsiyet temeli üzerinden nasıl farklılaştığının anlaşılmasıdır. Çalışmanın amacı, kırsal toplumsal yapının derinlemesine incelenerek toplumsal ilişkiler içerisindeki şiddet örüntülerinin cinsiyetler arasında nasıl farklılaştığının ortaya koyulmasıdır. Bu amaç ışığında çalışma, Robert Merton'un "*gerilim kuramı*" (strain theory) yaklaşımı benimsenerek bireylerin toplumsal hedefleri ile bu hedeflere ulaşmadaki süreç arasında yaşanan çelişkiler üzerine yoğunlaşmaktadır. Araştırma uygulamalı bir saha çalışması olup öncelikle kavramsal ve kuramsal literatür taraması yapılmıştır. Araştırmanın yöntemi kısmında ise nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Sosyal bilimlerde kullanılan araştırma türlerinden, açıklayıcı araştırma türü benimsenmiştir. Nicel veri araştırma yöntemi kapsamında tarama (anket) araştırması yapılarak anket tekniğinden yararlanılmıştır. Trabzon'un Akçaabat ilçesi Acısu Köyü'nde ikâmet eden bireyler evren olarak belirlenmiştir. Bu evren içinden muhtarlıktan elde edilen 18 yaş üstü 575 nüfusun olasılıklı örnekleme yöntemiyle sistematik olarak seçilen 211 kişiye yüz yüze anket uygulanmıştır. Nitel araştırma kısmında ise amacına yönelik örnekleme yöntemi ile seçilen 15 kişiyle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Toplanan nicel veriler SPSS analiz programı ile nitel veriler ise yapay zekâ destekli NVİVO programıyla betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen temel bulgu, Acısu Köyü'nde toplumsal yapıdaki dengesizlikler cinsiyetler arasındaki şiddet örüntülerini anlamlı ölçüde etkilediğidir. Tutum ve değerlendirmelerde ise toplumsal yapıdaki hedeflere ulaşmada oluşan kopukluklar özellikle erkeklerin ekonomik stres ve toplumsal prestij aksaklıkları ve kadınların geleneksel yapıda oluşan toplumsal cinsiyet rolleri ve "baskı" unsuru şiddet ve cinsiyet farklılaşmasını ortaya koymaktadır. Bu minvalde tez toplumsal yapının şiddet üzerindeki etkilerinin cinsiyetler arası nasıl değiştiğini anlamada literatüre önemli katkılar sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Yapı, Şiddet, Toplumsal Cinsiyet, Köy Sosyolojisi.

ABSTRACT

Depending on the social structure, violence and gender formations differ in all societies, and an observable relationship between social structure, violence and gender has been broken, especially in social structures such as small settlements and rural areas. The subject of progress in this direction is to understand how social structure and patterns of violence differ on the basis of gender in rural structures. The aim of the study is to examine rural social growth and reveal how patterns of violence in social violence differ between genders. For this purpose, the comprehensive study adopts Robert Merton's "tension theory" approach and focuses on what is played between the social goal and the process of achieving this goal. The research is an applied field study and primarily a conceptual and theoretical literature review was conducted. In the method part of the research, industrial mixed method was used together with qualitative and good research methods. Explanatory research type, one of the research types used in social sciences, was adopted. Within the scope of the quantitative data research method, a screening (survey) research was conducted and the survey technique was used. Individuals residing in Acısu Village of Akçaabat district of Trabzon were determined as the population. A face-to-face survey was applied to 211 people systematically selected by probability sampling method from the population of 575 over the age of 18, obtained from the headman's office. In the qualitative research part, in-depth interviews were conducted with 15 people selected by purposeful sampling method. The collected quantitative data were analyzed with the SPSS analysis program and the qualitative data with the descriptive analysis technique with the artificial intelligence-supported NVIVO program.

The main finding obtained as a result of the research is that the imbalances in the social structure significantly affect the patterns of violence between genders in Acısu Village. In attitudes and evaluations, the discontinuities in achieving the goals in the social structure, especially men's economic stress and social prestige disruptions, and women's traditional gender roles and the "pressure" element reveal violence and gender differentiation. In this regard, the thesis makes significant contributions to the literature in understanding how the effects of social structure on violence vary between genders.

Keywords: Social Structure, Violence, Gender, Village Sociology.

TABLolar LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Demografik Bulgular	11
2	Görüşme Yapılan Katılımcıların Sosyo- Demografik Özellikleri	13
3	Bireysel Adaptasyon Tipolojisi	42
4	Katılımcıların Çeşitli Toplumsal Konulara İlişkin Görüşlerinin Dağılımı	43
5	Katılımcıların Aile Yapısı Görüşlerine İlişkin Dağılımlar	48
6	Katılımcıların Şiddet Algısı Görüşlerine İlişkin Dağılımlar.....	50
7	Toplumsal Rollere Yönelik Görüşlerin Dağılımı	54
8	Cinsiyete Göre Toplumsal ve Aile İlişkilerine Yönelik Görüşlerin Mann-Whitney U Testi Sonuçları	55
9	Yaş Gruplarına Göre Aile İçi Tutumların Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları).....	58
10	Eğitim Durumuna Göre Aile İçi Tutumların Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları).....	62
11	Farklı Ekonomik Düzey Gruplarına Göre Aile İçi Tutumların Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları).....	65
12	Aile Yapısına Göre Toplumsal ve Aile İlişkilerine Yönelik Görüşlerin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	68
13	Ailenin Günümüzdeki Durumuna İlişkin Görüşlere Göre Toplumsal ve Aile İlişkilerine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları	70
14	Aile İçerisinde Karşılaşılan Sorunları Çözme Yöntemlerine Göre Toplumsal ve Aile İlişkilerine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	74
15	Çocuklukta Anne-Baba Kavgasına Şahit Olma Durumuna Göre Toplumsal ve Aile İlişkilerine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	78
16	Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Toplumsal ve Aile İlişkilerine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları.....	82
17	Katılımcılara Göre Aile ve Sosyal Çevre İçerisindeki Cinsiyet Algısı.....	89
18	Katılımcıların Şiddet Görme Sıklığı ve Gördüğü Şiddet Türleri.....	91
19	Katılımcıların Cinsiyet ve Şiddet İlişisine Yönelik Görüşleri	92
20	Katılımcılara Göre Şiddetin Nedenleri	93
21	Katılımcılara Göre Yaşanılan Toplumsal Çevredeki Şiddetin Nedensel Faktörleri	95

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil Nr.	Şekil Adı	Sayfa Nr.
1	Karma Yöntem Araştırmanın Beş İşlevi.....	8

HARİTALAR LİSTESİ

Harita Nr.	Harita Adı	Sayfa Nr.
1	Acısu Köyü Konumu	10

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devleti
ark.	: arkadaşları
Çev	: Çeviren
Ed.	: Editör
GBV	: Gender Based Violence- Cinsiyete Dayalı Şiddet
KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences- Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNFPA	: United Nations Population Fund- Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
VAWG	: Violence Against Women and Girls
Vd.	: ve diğerleri
WHO	: World Health Organization

GİRİŞ

Toplumu bir arada tutan ilişkilerin tümü olarak adlandırılan toplumsal yapı kavramı kültür, toplumsal sınıf, roller ve toplumsal kurumlar gibi birçok alt bileşenden oluşmaktadır. Toplumsal yapının şekillendirdiği kültür, aile yapısı ve sosyal çevre etmenlerinin ortaya koyduğu şiddet örüntüleri, toplumların dinamiklerini ve düzenin dışındaki karmaşık yapıyı anlamada önemli rol oynamaktadır. Sadece bireysel bir olgu olmayan şiddet, özellikle toplumsal yapı ve kültürel normlar ile şekillenen çok boyutlu bir kavramdır. Bu çerçevede, şiddetin cinsiyet temelli farklılaşması şiddet örüntülerini ve toplumsal yapının bireyler üzerindeki etkilerini anlamada derin bir bakış açısı sunmaktadır. Bu bakış açısı eşliğinde çalışmamın odağında Doğu Karadeniz bölgesinde bulunan, do yapı ve geleneksel kırsal yapının hâkim olduğu Acısu Köyü yer almaktadır. Ataerkil yapı hem kamusal alanda hem de özel alanda erkeğin kadın üzerindeki hakimiyetine işaret etmektedir. Tarım toplumlarına kadar dayanan ataerkil toplum yapısında, kadınlar ve erkekler için farklı rollerin temelleri, çocukluk döneminden itibaren belirgin bir şekilde toplumsal cinsiyet kimlikleri üzerinden oluşturulmaktadır. Bireyler, bu kimliklere uygun davranışlar sergilemeye teşvik edilerek bu rolleri benimsemeye yönlendirilmektedir. Bu süreç, toplumsal, siyasi ve ekonomik yapılar aracılığıyla desteklenmekte ve toplumsal yaşamda, hatta temel dinlerde, değişmez bir kural olarak kabul edilmektedir (Heywood, 2014: 251). Bununla beraber ataerkil yapının erkek ve kadın arasında yarattığı güç dengesizlikleri Connell'in ifadesi ile, kadının özel alanda, erkeğin ise kamusal alanda otoritesini pekiştirmektedir (Connell, 1998:169). Bu çalışmada ise Acısu Köyü kapsamında toplumsal yapı ve şiddet örüntülerinin cinsiyet temelli farklılaşmasını incelemeyi amaçlamaktadır. Köy gibi küçük yerleşim yerlerinin geleneksel, homojen, kolektif bir yapıya sahip olması, toplumsal yapı tarafından belirlenen toplumsal cinsiyet rollerinin şekillenmesine neden olmaktadır. Bununla beraber bireyler arasındaki şiddet örüntüleri ve hedefleri de farklılaşmaktadır.

Çalışma, Robert K. Merton' un gerilim kuramı çerçevesinde, toplumsal yapı ve bireyler arasındaki çatışmayı analiz etmeyi hedeflemektedir. Merton'un gerilim kuramı, toplumsal yapı içinde yer alan normlar ile bireyin bu normları gerçekleştirme süreci içerisindeki kopukluklarının bireyi şiddete yönlendirebileceğini ileri sürmektedir. Bu bağlamda, çalışmada Acısu Köyü'ndeki erkek ve kadın bireylerin bu çatışmadan doğan şiddet ile kurdukları ilişkisinin, bu yapıdaki normatif beklentilerle olan ilişkisi incelenecektir.

Bu bağlamda çalışmanın temel problemi şudur: Acısu Köyü'nde toplumsal yapı ve şiddet örüntüleri cinsiyet temelli olarak nasıl farklılaşmaktadır? Acısu Köyü'nün seçilmesindeki temel gerekçe, köyün sosyolojik bilgi üretiminde kırsal yerleşim birimi olarak değerlendirilmesidir. Aynı

zamanda araştırmacının köyün halkından biri olarak toplumsal yapı, toplumsal ilişkiler ve kültürel normlara hakimiyeti araştırma için önemli bir içsel bakış açısı sunmaktadır. Araştırmacı bu bağlantı içerisinde köyün içsel dinamiklerini anlamlandırarak, toplumsal cinsiyet rolleri ve şiddet ilişkisini daha detaylı bir şekilde açıklamaktadır. Ayrıca, köyden biri olarak araştırmaya katılan bireylerin daha açık ve içten bilgi paylaşımı yapması, sosyolojik bilgi üretiminde derinlik kazandırmaktadır. Bu avantajların yanında dezavantajlar bulunsa da refleksivite, karma yöntem ve içsel- dışsal verilerle karşılaştırma yaparak objektif veriler sunulmaktadır. Dolayısıyla Acısu Köyü örneklemeğinde yapılan araştırma, toplumsal yapı ve şiddet ilişkisinin anlaşılmasında, nitel yöntemler aracılığıyla anlam dünyası ve bireysel deneyimlere; nicel yöntemlerle ise genellemeye olanak sağlamaktadır. Bu iki yöntem bir araya getirilerek, sadece bireylerin şiddetle ilgili deneyimlerini değil, aynı zamanda köy genelindeki şiddet örüntülerinin genel eğilimlerini de ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, araştırma hem mikro hem de makro düzeyde bir analiz sunmayı hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda toplumsal cinsiyet, kırsal sosyoloji ve şiddet araştırmaları alanlarına katkı sağlayarak Acısu Köyü gibi yerel ölçekli bir örneğin incelenmesi, sosyolojik bilgi üretiminde spesifik ama genellenebilir bir çerçeve sunmaktadır.

Araştırmanın temel amacı toplumsal yapı ve şiddet örüntülerinin cinsiyet temelli nasıl farklılaştığını kırsal alanda incelemektir. Yerel bağlamda cinsiyet ve şiddet ilişkileri incelenerek, şiddetin kültürel ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yansımaları anlaşılabilir literatürdeki boşlukların doldurması hedeflenmektedir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ile nicel araştırma yönteminin ikisini de kapsayan karma metod kullanılarak saha çalışması, anket ve görüşmeler yoluyla veriler toplanılmıştır. Araştırma hem nitel hem de nicel veri toplama ve analiz yöntemlerini bir araya getirerek, daha bütüncül bir anlayış geliştirmeyi hedeflemiştir. Nicel yöntemler kapsamında bir anket çalışması yapılmış, nitel yöntemler kapsamında ise derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Karma yöntem tercih edilmesinin temel nedeni, şiddet ve toplumsal yapı gibi karmaşık sosyal olguların hem bireysel deneyimler hem de genel eğilimler açısından incelenmesinin gerekli olmasıdır. Anketler, toplumsal yapının genel eğilimleri ve şiddet örüntüleri hakkında genellenebilir veriler sunarken; derinlemesine görüşmeler bireylerin deneyimlerini, duygularını ve şiddetle ilişkili anlam dünyalarını keşfetmiştir. Araştırmanın nicel kısmında tarama yöntemi ile çalışılmıştır. Örneklem, olasılıklı örnekleme yöntemi ile muhtarlardan elde edilen köyde yaşayan 18 yaş üstü 575 kişinin, yüzde 95 güvenilirlik ve yüzde 5 hata payı baz alınarak 211 kişi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın nitel kısmında ise amaca yönelik örnekleme yöntemi ile seçilen 15 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler yapılarak kodlama tekniği ile betimsel analiz yapılmıştır. Dolayısıyla araştırma sadece Acısu Köyü ile sınırlandırılarak 211 anket ve 15 görüşme katılımcılardan elde edilen nicel ve nitel verilere dayandırılmaktadır. Katılımcıların deneyim ve algıları, verdikleri cevapların gerçeği yansıttığı ve araştırmaya yeterli katılımcının yer verildiği düşünüldüğünde toplumsal yapı temelli şiddet ve cinsiyet ilişkisini anlamada önemli katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın temel sorusu, “Toplumsal yapı, şiddet örüntülerini cinsiyet temelinde nasıl farklılaştırır?” olarak belirlenmiştir. Toplumsal yapı, şiddet örüntülerini cinsiyet temelinde nasıl farklılaştırır?” olarak belirlenmiştir. Bu soruya verilen temel yanıt, Acısu Köyü bağlamında, ataerkil normların erkek şiddetini meşrulaştırırken, kadınların şiddete yönelik deneyimlerini ve mücadele stratejilerini şekillendirdiği yönündedir.

Nitel bulgular, toplumsal cinsiyet rollerinin bireyler üzerindeki baskıcı etkilerine, şiddetin anlam dünyasında oynadığı role ve kadınların şiddet karşısındaki dayanıklılık mekanizmalarına ışık tutmaktadır. Derinlemesine görüşmelerden elde edilen veriler, bireylerin toplumsal yapı içerisindeki konumlarını ve şiddete maruz kalma ya da uygulama biçimlerini anlamamızı sağlamaktadır.

Nicel bulgular, şiddetin köydeki yaygınlığını, türlerini ve hangi toplumsal grupların daha fazla etkilenmekte olduğunu genellemeye olanak tanımaktadır. Anket sonuçlarına göre, erkekler şiddeti genellikle bir kontrol mekanizması olarak görürken, kadınlar şiddeti bir baskı aracı olarak deneyimlemektedir. Bu bulgular, toplumsal yapının cinsiyet temelindeki farklılaştırıcı etkilerini istatistiksel olarak ortaya koymaktadır.

Bu doğrultuda tez üç bölümden oluşmakta olup ilk kısmında kavramsal ve kuramsal çerçeveye değinilmektedir. Toplumsal yapı, şiddet, toplumsal cinsiyet kavramları açıklanmakta bu kavramlar arasındaki ilişki, yapılan sosyolojik araştırmalar ve çalışmanın hangi temel kurama yaslanacağı belirtilmektedir. İkinci bölümde, araştırmanın metodolojisi açıklanmaktadır. Burada çalışmanın konusu, amacı, önemi, problematiği, yöntemi, sınırlılıkları, araştırma sahasının tanıtımı, veri toplama tekniği ve süreci, evren ve örnekleme ve veri analiz yönteminden bahsedilmektedir. Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise Trabzon’un Akçaabat İlçesine bağlı Acısu Köyü’nün yapılandırılmış anket sonuçları ve görüşme sonuçları ve araştırmacının gözlemleri sonucunda elde edilen veriler açıklanmakta ve bu veriler ışığında çözüm önerileri tartışılmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1.1. Araştırmanın Konusu

Sosyolojinin araştırma konularının başında gelen toplumsal yapı olgusu, birden çok tanımlaması olan, toplumdan topluma değişkenlik gösteren karmaşık ve çok boyutlu bir kavramdır. En genel ve en bilinen tanımıyla toplumsal yapı kavramı, toplumun birey, statü, rol, kültür, kurum gibi birçok alt unsurun bir araya gelmesiyle oluşan sistematik, organize olmuş ekonomik, siyasi, dini, sosyal, kültürel birçok boyutta yapılaşmış tüm ilişkiler bütünüdür. Toplumsal yapıya bağlı olarak bireylere atfedilen toplumsal beklentiler karşılanmadığı veya bunlara ulaşamadığı takdirde toplumun her çağında var olmuş sadece uygulanış veya var oluş biçiminin değiştiği şiddet türleri görülebilmekte ve bu şiddet türleri cinsiyet arasında farklılaşmaktadır. Tezin ana konusu olarak cinsiyet temelindeki şiddet farklılaşmasına odaklanılmaktadır. Bu doğrultuda tezin kapsamı olarak belirlenen Acısu Köyü'nün toplumsal yapıya bağlı olarak şiddet ve cinsiyet örüntülerini analiz ederken geçmişten gelen ataeril yapının ve kültürünün toplumsal cinsiyet rollerinde yarattığı eşitsizlikler ve ilişkiler arasındaki şiddet türlerine yer verilecektir. Ataeril yapının toplumsal koşullar, coğrafi şartlar ve kültürel özelliklere bağlı olarak kadınlar ile erkekler arasındaki iş bölümü de şekillenmektedir. Bu koşulların etkisiyle bilinen ataeril yapıdan farklı olarak toplumsal cinsiyet rollerinde kadın sadece ev içi rollerde değil fiziki güç de dahil olmak üzere işin olduğu her alanda birincil konumdadır. Kısacası sıkça zikredilen “karadeniz kadını” söyleminin doğruluğu ifade edilmektedir. Fakat kadının rolü ne kadar çalışırsa çalışsın karar alma, söz hakkı, evi geçindirme, eğitim, çalışmak ve iş dışındaki çoğu alanda ise ikincil konumdadır. Ayrıca ücretsiz emek işçiliğinin çok daha fazla görüldüğü kırsal yapı gibi küçük köy yerleşim yerlerinde toplumsal yapının getirilerine bağlı olarak ortaya çıkan ve cinsiyetler arası farklılaşan şiddet olgusunun varlığının açıkça görüldüğünü göstermektedir. Bütün bunlar göz önüne alındığında bu çalışmanın konusu, Acısu Köyü üzerinden toplumsal yapı ve şiddet örüntülerinin cinsiyet temelli nasıl farklılaştığını belirlemektir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı, toplumsal yapıya bağlı olarak şiddet ve cinsiyet örüntülerini ortaya koymaktır. Araştırma toplumsal yapıdaki ekonomik, kültürel, politik ve sosyal faktörlerin kadınlar ve erkekler üzerindeki şiddet deneyimlerini nasıl şekillendirdiğini anlamayı amaçlamaktadır.

Türkiye'nin toplumsal yapısı bağlamında kır- kent ayrışması önemli bir toplumsal değişim süreci olarak çalışmanın amacına temel hazırlamış ve çalışma kırsal yapı üzerine odaklanarak bu toplumsal yapı sahasının kırsal cinsiyete dayalı olarak nasıl değiştiğini anlamayı hedeflemektedir. Çalışma toplumsal yapı içerisinde kadın ve erkek rollerini, bu rollerin şiddet örüntülerine etkisini ve cinsiyet temelli şiddetin toplumsal kabulünü analiz etmektedir. Bu konu etrafında araştırma sahasının sosyo-ekonomik ve kültürel yapısı, kadın ve erkeklerin toplumsal rolleri ve bu rollerin köy hayatına etkisi, aile yapısı, cinsiyet rolleri, köy hayatının etkisi ile ortaya çıkan şiddetin kökenleri, kültürel, ekonomik ve toplumsal birçok boyutu, toplumsal beklentilerinin şiddet üzerindeki etkisi ve cinsiyete bağlı olarak değişkenliği gibi birçok alt konu ele alınmıştır. Konu ve amaç doğrultusunda tez, şiddetin farklı biçimlerinin (fiziksel, psikolojik, ekonomik, cinsel, sembolik) cinsiyetler arasında nasıl farklılaştığını anlamak ve bu örüntülerin köy yaşamındaki toplumsal yapılarla nasıl ilişkilendiğini çözümlmek, çalışmanın öncelikli amaçları arasındadır.

Uluslararası literatüre bakıldığında özellikle toplumsal yapı (social structure), şiddet(violence) ve toplumsal cinsiyet (gender) çalışmaları genellikle sosyoloji, antropoloji, kriminoloji ve toplumsal cinsiyet çalışmaları alanlarında geniş bir şekilde ele alınmaktadır. Kırsal alanlarda şiddet dinamikleri üzerine yapılan çalışmalar daha sınırlıdır, ancak özellikle Afrika, Güney Asya ve Latin Amerika'daki kırsal toplumlarda toplumsal yapı, yoksulluk ve şiddet ilişkisinin vaka analizleri mevcut olduğu görülmektedir. Cinsiyete dayalı şiddeti ele alan Amerikalı düşünür Garcia- Moreno v.d diğerlerine göre “cinsiyete dayalı şiddet, ciddi sonuçlar doğurabilecek dünya sağlık sorunudur” (Garcia-Moreno, 2006). Olumsuz sonuçlar arasında ruh sağlığı bozuklukları, artan intihar riski, etkisiz baş etme yolları ve madde bağımlılığı sorunları yer almaktadır (Hooven vd., 2012). Moreno' nun görüşüne paralel olarak Covey, dünya nüfusunun neredeyse yarısının kadın olarak tanımlandığı göz önüne alındığında cinsiyete dayalı şiddeti bir kriz olarak sınıflandırabileceğimizi ileri sürmektedir (Covey, 2013). Şiddet içeren sosyalleşme, şiddetin içine gömülmüş sosyalizasyon yöntemlerinin bir birleşimidir. Şiddet içeren sosyalleşme, fiziksel disiplini, sürekli şiddete maruz kalmayı ve şiddet yanlısı mesajları (örneğin, ailelerin ve topluluk üyelerinin gençlere şiddete kendi şiddetle karşılık vermelerini tavsiye etmesi) kapsamaktadır. (Delaney, 2015, Varlıoğlu ve Hayes 2022). Bu bağlamda, Türkiye'de yer alan kırsal yapı üzerinde odaklanarak Acısu Köyü gibi bir saha üzerinden yapılan bir çalışma, uluslararası literatürdeki çalışmaların ötesinde biriciklik taşıyabilmektedir. Bunun yanı sıra, çalışmanın Merton'un gerilim teorisi (“strain theory”) ile ilişkilendirilmesi, uluslararası literatürde yapısal şiddet olarak adlandırılan genel eğilim ve çalışmaların bulguları ile benzerlik gösterebilir.

Literatür incelendiğinde toplumsal yapının değişim ve dönüşümü ile değişen şiddet, toplumsal cinsiyet rollerinin yol açtığı eşitsizlik kaynaklı ortaya çıkan sorunlar, toplumların en büyük sorunu haline gelen şiddet olgusu ve özellikle kadına yönelik şiddetin toplumdaki varlığı, kırsal yapılarda yapılan toplumsal yapı ve değişim araştırmaları, kırsal yapılardaki kadın- erkek cinsiyet rollerinin dağılımının altında yatan nedenler ve yol açtığı sonuçlar, Türkiye'nin toplumsal yapısının gelenekselden moderne geçiş olarak değişen süreçte sosyolojik araştırmalara nasıl yansıdığı gibi

b0irçok soruna değinilmektedir. Bu çalışmaların sonuçları incelendiğinde ise Türkiye'nin toplumsal yapısının en önemli sorunlarından biri olan toplumsal cinsiyet rolleri arasında oluşan şiddet olgusunun ve bu şiddetin ortaya çıkmasına neden olduğu söylenen ataerkil ve erkek egemen toplum yapısının çözümlenmesinde ve şiddetin azalmasında yeterli olmadığı hatta çalışmanın diğer bölümlerinde de yer vereceğimiz sayısal veriler ışığında şiddetin günden güne daha da arttığı söylenebilir. Bu çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran en önemli özellik ise diğer çalışmalar genellikle bütüncü bir bakış açısıyla kadının toplumsal yapı içerisinde karşılaştığı şiddet olgusuna odaklanan geniş kapsamlı araştırmalara yer verirken bu çalışma Türkiye'nin toplumsal yapısı için önemli bir yere sahip kırsal alan içerisinde, sadece kadın olmak değil, kadın ve erkek olmanın toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında yol açtığı fiziksel, psikolojik, ekonomik cinsel her türlü şiddet biçimine yer verilmektedir. Kırsal yaşam koşulları ile geçinen ailelerin bu toplumsal yapının etkisiyle beraber şiddete olan bakış açısı, aile kurumu içerisinde kadınların erkekler üzerinde erkeklerinde kadınlar üzerinde ne tür şiddet türlerinin görüldüğü ve bu şiddetin altında yatan nedenler gibi birçok konu bakımından çalışmaya atıfta bulunabilir. Buna ek olarak çalışma sahası olarak seçilen Acısu Köyü Örneği, kırsal toplulukların sosyo- kültürel yapısını ve bu yapının şiddet örüntüleriyle etkileşimini anlamada özgün bir saha sunmaktadır. Çalışma, toplumsal cinsiyet ve şiddet arasındaki ilişkiyi yerel bir düzlemde irdeleyerek, akademik literatürdeki kırsal alanlara dair alanı genişletmektedir.

Türkiye'deki köy sosyolojisi çalışmalarına cinsiyet temelli şiddetin dinamiklerini ve toplumsal yapı ile ilişkisini anlamaya yönelik önemli bir kaynak oluşturacaktır. Bu çalışma, araştırmacı olarak Acısu Köyü'ndeki gözlemlerim ve yaşadığım kadarıyla geçmişten gelen alışılmış iletişim dinamiklerinin altında yatan sosyolojik, psikolojik, ekonomik birçok boyuta bağlı olarak görülen şiddeti ortaya koyarak şiddetin farkındalık yaratması ve önlenmesine yönelik bilinçlilik yaratma konusunda özellikle kırsal topluluklara bilgi ve veri sağlayacaktır. Aynı zamanda çalışma, toplumsal yapıya bağlı şiddetin kadın ve erkek rollerinin cinsiyete bağlı farklılaşmasını gözler önüne sererek, köyde ve benzer kırsal bölgelerde toplumsal farkındalık yaratılmasına katkıda bulacak bu tür çalışmaların önünü açacaktır. Bu nedenlerle, bu tez çalışması hem akademik dünyaya hem de toplumsal bilgi dağarcığına önemli katkılar sağlayacak, cinsiyet temelli şiddetin önlenmesi ve toplumsal yapının ortaya koyduğu sorunları iyileştirilmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemi karma yöntemidir. Karma yöntem, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı araştırma yöntemidir. Çalışmada karma yöntemin kullanılma nedeni, çalışmanın odağında yer alan toplumsal yapı, şiddet ve cinsiyet ilişkisinin sosyolojik bağlamda incelenmesi konusunun çok boyutlu ve karmaşık olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda

araştırma probleminin detaylı olarak yorumlanarak, gözleme, ölçüme ve sayısal verilere dayalı farklı açılardan incelenmesi açısından uygun görülmektedir.

Nitel ve nicel iki farklı yaklaşımın kullanıldığı bu tezde nicel boyutunda anket, nitel boyutunda ise derinlemesine görüşmeler aracılığıyla veriler elde edilmiştir. Nitel veri araştırma yöntemi olayları ve olguları doğal ortamları içinde tümevarımcı bir yaklaşımla tanımlayarak katılımcıların bakış açılarını anlamaya odaklanan bütüncül bir bakış açısıyla araştırmaları ele alan araştırma yöntemidir. Araştırmacının katılımcı rolünün olması, doğal ortama duyarlı olması, algıların ortaya çıkmasını sağlaması, esnek olması nitel araştırma yöntemlerinin diğer önemli özellikleridir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011: 96). Nicel veri araştırma yöntemi ise, nitel araştırmalardaki tümevarımcı yaklaşımın karşısına tümdengelimci yaklaşımı koyarak mevcut durum ve olgular hakkında bilgi sahibi olmak için sayısal değerlerin objektif ve sistematik bir şekilde gözlemlenerek ölçüldüğü ve yapılan ölçümlerin tekrarlanabildiği süreci kapsayan araştırmalardır (Burns ve Grove 1993'den aktaran Garip, 2023: 4). Araştırma problemini birden fazla boyutuyla incelemek amacıyla nitel ve nicel araştırmaların bir arada kullanıldığı sosyal bilimler açısından rağbet gören bir diğer önemli yöntem bu çalışmanın yöntemini de açıklayan karma yöntemidir.

Creswell' e göre karma yöntem araştırmaları, bir araştırmada; bir çalışma veya birbirini takip eden çalışmalar (çoklu çalışma/multiple studies) içerisinde nitel ve nicel yöntem, kavram ve yaklaşımların birleştirilmesidir (Creswell, 2006). Bu noktada Johnson ve Turner karma araştırmanın temel ilkesini, "araştırmacı farklı strateji, yöntem ve yaklaşımları kullanarak çoklu veriler toplamalı" diye ifade etmektedir (Johnson ve Turner, 2003). Karma yöntem araştırmalarının özellikleri ve gerekçelerinden yola çıkarak Greene, Caracelli ve Graham karma yöntem araştırmalarının beş işlevinden bahsetmektedir (Greene vd. 1989: 265, Giannakaki, 2005: 332):

1. Üçgenleme (Triangulation): İki farklı yöntemle elde edilen bulguların birbiri ile yakınlığı test edilmektedir.

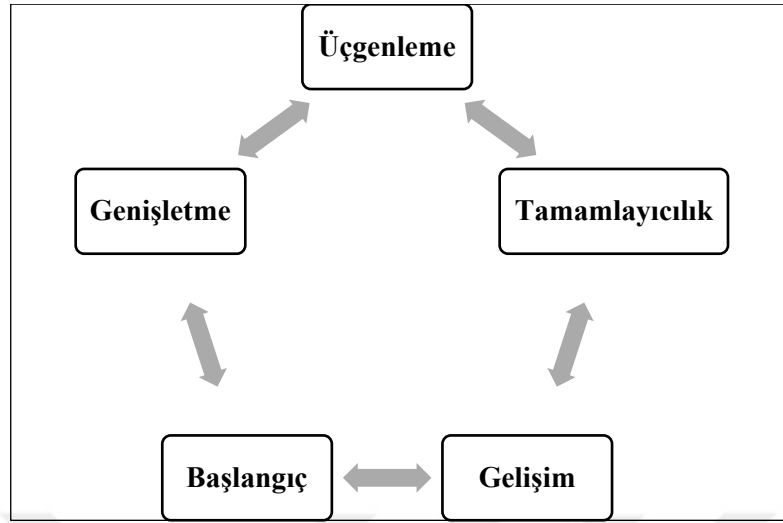
2. Tamamlayıcılık (Complementarity): Ele alınan konunun farklı boyutlarını değerlendirmek, bulguları detaylandırmak ve açıklığa kavuşturulması için iki farklı yöntemin sonuçlarını kullanılmaktadır.

3. Gelişim (Development): Bir yöntemi devam ettirebilmek için diğer yöntemin veri ve sonuçlarından faydalanmaktır.

4. Başlangıç (Initiation): Araştırmada kullanılan yöntemin ulaştığı yeni hipotez ve problemlerin araştırmayı farklı bir boyuta taşımasına farklı açıdan incelenmesine temel oluşturmaktadır.

5. Genişletme (Expansion): Aynı olay ve olguları farklı yöntem ve tekniklerle analiz ederek araştırmanın kapsamını genişletmektir.

Şekil 1: Karma Yöntem Araştırmanın Beş İşlevi

Araştırmanın nicel araştırma kısmında tarama yöntemi ile veriler toplanmıştır. Tarama çalışması, “bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalar olarak adlandırılmaktadır (Büyüköztürk, 2016:4). Araştırmaya ve konuya ilişkin sistematik gözlem ile ulaşılmayacak verileri elde etmede insanlara soru sorarak çok sayıda konuda bilgi edinilmesi tarama yönteminin kullanılmasında belirleyici olmuştur (Baş, 2001: 13). Çalışma aynı zamanda sosyal bilimlerdeki açıklayıcı araştırma türünü benimsemektedir. Açıklayıcı araştırma türü “neden” ve “nasıl” soruları sorarak, bir olay veya olgu arasında nedensellik ilişkisi kurmak ve gözlem yoluyla bu ilişkileri sıadıktan sonra açıklamak şeklinde tanımlanmaktadır (Gökçe, 1988:11). Anket çalışması saha araştırması olarak belirlenen Acısu Köyü’nde yaşayan 18 yaşından büyük 211 kişiye çoktan seçmeli ve likert ölçeğin bir arada bulunduğu karma anket yüz yüze uygulanmıştır. Araştırmada örnekleme ulaşımının kolay, zaman açısından tasarruflu olması, elde etmek istenilen bilginin hali hazırda olmaması ve sistematik gözlem ile ulaşılamayacak verileri toplamasından dolayı anket tekniği tercih edilmiştir (Baş, 2001:13). Ankette katılımcıların demografik özellikleri (7 soruda), aile yapısı ve aile ilgili görüşleri (5 soruda), hayatındaki şiddetin yerini (14 soruda), bulunduğu toplumsal yapıda kadın- erkek olma rolü (2 soruda) ve toplumsal yapının birey üzerindeki etkileri (3 soruda) ve bütün bunların hepsinin bir arada olduğu 18 değerden oluşan likert ölçeği ile değerlendirilmiştir. Anket soruları hazırlanırken literatür taraması yapılmış, konuyla ilgili yapılan tezlere bakılmış ve uzman değerlendirilmesi alınmıştır.

Araştırmanın nitel boyutu aşamasında ise yapılandırılmış 14 açık uçlu soruluk görüşme formu hazırlanmış ve araştırmacının gözlemleri ve katılımcı tanınırlığı göz önünde bulundurularak veri elde etmede açık olabilecek evli 10 kadın ve 5 erkek katılımcı ile yüz yüze görüşülmüştür. Hazırlanan sorularda katılımcının demografik bilgisi, toplumsal yapının cinsiyet rolünden beklentileri, şiddete yönelik bakış açısı ve toplum içerisindeki şiddet gözlemi ele alınmıştır.

Katılımcıların özellikle “evli” olarak seçilmesinin nedeni; çalışmanın aile içi dinamiklere odaklanması ve evlilik haliyle beraber toplumsal cinsiyet rollerinin belirginleşerek veri elde etmenin kolay olmasıdır. Aynı zamanda kırsal yapılarda evli olmak; bireyin, cinsiyetin, kadın ve erkek olmanın konumunu ve rollerini belirleyen önemli bir noktadır.

1.3.1. Veri Analiz Tekniği

Nicel araştırma sonucunda ortaya çıkan veriler Statistical for the Social Sciences (SPSS) 27.0 programı ile analiz edilmiş ve tablolar eşliğinde yorumlanmıştır. Çalışmada %95 güven düzeyi ve %5 hata payı ile çalışılmıştır. Kategorik (nitel) değişkenler için frekans (n) ve yüzde (%), sayısal (nicel) değişkenler için ortalama (ort), standart sapma (ss), minimum ve maksimum değerler hesaplanmıştır. Çalışmada, demografik değişkenlerle toplumsal ve aile ilişkilerine yönelik tutumlar arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla aşağıdaki istatistiksel testler kullanılmıştır. Bu testlerden ilki Mann-Whitney U testidir. Mann-Whitney U testi, iki bağımsız grubun medyanları arasında fark olup olmadığını belirlemek için kullanılan parametrik olmayan bir testtir. Bu çalışmada, kadınlar ve erkekler arasındaki tutum ve algı farklılıklarını değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Anlamlı fark bulunan değişkenler için detaylı analizler yapılmış, anlamlı fark bulunmayan değişkenler kısaca özetlenmiştir. Araştırmada kullanılan bir diğer test Kruskal-Wallis testidir. Kruskal-Wallis testi, üç veya daha fazla bağımsız grubun medyanları arasında fark olup olmadığını belirlemek için kullanılan parametrik olmayan bir testtir. Bu çalışmada, yaş, eğitim durumu, ekonomik düzey, aile yapısı ve ailenin günümüzdeki durumuna ilişkin algılar gibi demografik değişkenler ile toplumsal ve aile ilişkilerine yönelik tutumlar arasındaki farklılıkları değerlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Anlamlı fark bulunan değişkenler için detaylı analizler yapılmış, anlamlı fark bulunmayan değişkenler yine kısaca özetlenmiştir. Kategorik veriler için frekans ve yüzde dağılımları, sayısal veriler için ise ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler hesaplanmıştır. Bunlar tanımlayıcı istatistiklerle katılımcıların genel profili ve çalışmadaki değişkenlerin dağılımını anlamak amacıyla kullanılmıştır.

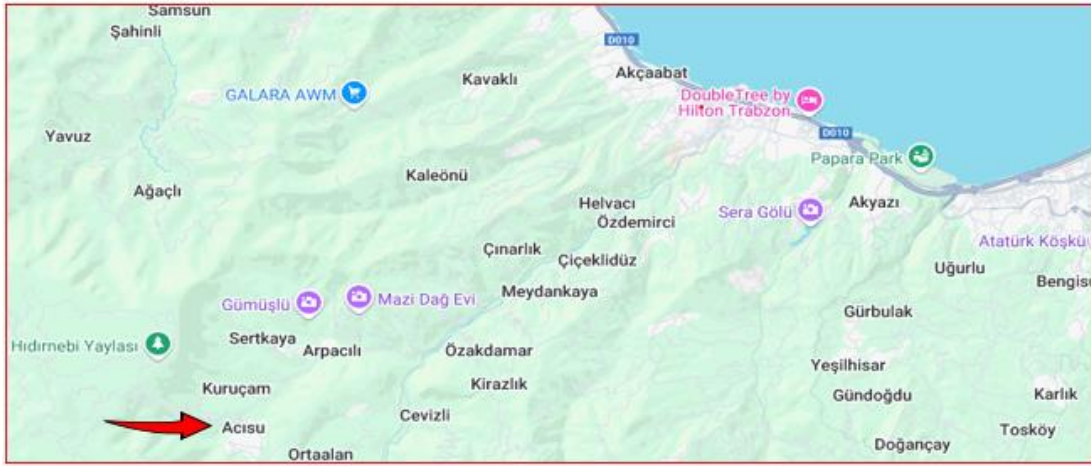
Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği ile elde edilen veriler araştırmacı tarafından ses kaydına alınmış daha sonra yazılı olarak deşifre edilmiş ve analiz kısmına geçilmiştir. Elde edilen görüşme verileri betimsel analiz kullanılarak kodlama tekniği ile analiz edilerek tez konusu ile bağlantılı önemli veriler doğrudan alıntı yapılarak yorumlarda bulunulmuştur. Betimsel analiz, görüşme ve gözlem sonucunda elde edilen verilerin önceden belirlenmiş temalara sınıflandırılarak, sınıflandırılan verilere ilişkin bulguların araştırmacının öznel birikimi ile yorumlanmasıdır (Kitzinger, 1995 ve Kvale, 1994). Elde edilen verilerin yapay zekâ destekli Nvivo 14 paket aracılığıyla analiz edilmiştir. Analiz sürecinde metinler düzenlenerek yapay zekâ destekli format haline getirilmiştir. Veriler yüklenerek kodlama şemaları oluşturulmuştur. Kodlanan veriler temalar, örnekler, grafikler yardımıyla şiddet örüntüleri, toplumsal yapıdaki farklılıklar ve cinsiyet temelli perspektiflerle analiz edilmiştir. Yapay zekâ destekli Nvivo kullanılarak yapılan analizin nedeni;

manuel kodlamaya göre daha hızlı olması ve veri işleme sırasında hata payının az olmasıdır. Bunun yanında verilerin anlamlandırılmasında görsel destek sağlaması yöntemin seçilmesinin bir diğer önemidir.

1.4. Araştırma Sahasının Tanıtımı

Bu çalışmamızın araştırma sahası Trabzon iline bağlı Akçaabat ilçesinin Acısu Köyü'dür. Trabzon il merkezine 30, Akçaabat ilçe merkezine 17 km uzaklıkta olan Acısu mahallesi eski ismiyle bilinen “Koryana” kırsal toplum yaşamına hâkim bir yerleşim yeridir.

Harita 1: Acısu Köyü Konumu

Kaynak: <https://www.turkiye-rehberi.net/harita/ac%C4%B1su-trabzon-haritas%C4%B1>

Koryana adının nereden ve nasıl geldiği, ne anlamı vardır soruları ile ilgili karşımıza farklı cevaplar çıksa da genel değerlendirmelerden hareketle net bir cevaba erişilemediği kökeninin tarihler öncesine dayanıldığı varsayılmaktadır. Koryana kelimesinin kökenine baktığımızda Koryana kelimesinde yer alan “kor” sözcüğünün “ateş, od” anlamında olduğundan bunun Türkçe bir yer adı olduğunu ifade edebiliriz (Bostan, 2014). 2023 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre Acısu köyünün toplam nüfusu 792'tir. Bu nüfusun 387'si erkek, 405'si ise kadındır. Karadeniz kültürünün hâkim olduğu Acısu Köyü'nde dağınık yerleşim türünün hâkim olduğunu söyleyebiliriz.

1.5. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini toplumsal yapı ve şiddet örüntülerinin cinsiyet temelli farklılaşmasının ortaya koyulması amacıyla çalışma sahası olarak seçilip sınırlandırılan Acısu köyü oluşturmaktadır. Çalışma yapılacak bölgenin seçiminde bu seçili bölgede daha önce bir çalışmanın yapılmamış olması, köy yapısı özelliğini halen taşıyor olması ve bölgenin ve bölge halkının araştırmacı

tarafından iyi biliniyor olması gibi etkenler yer almaktadır. Araştırmacının çalışma sahası olarak seçilen bölge halkından biri olarak sahada aktif yaşıyor olması, bölgenin toplumsal yapısına, toplumsal cinsiyet rollerine, toplumsal ilişkilerine, alana ve katılımcılara olan yakınlığı ve sahaya girişinin, veri elde etmenin kolay ve hızlı olacağını düşünerek araştırmanın evreni Akçaabat ilçesine bağlı Acısu Köyü olarak belirlenmiştir. Araştırmacının köy halkından biri olması araştırmanın geçerliliği, güvenilirliği ve etik bütünlüğü açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu noktada düşünümsellik/ self- reflexivity bağlamında açıklamak gerekirse düşünümsellik (refleksivite) kavramı içerisinde desantrasyonu barındırmaktadır. Desantrasyon terimi, kendi içerisinden çıkmayı ve bir yere bağımlı olmamayı anlatmaktadır. Bu nedenle düşünümsellik dış dünyayı algılama bilgisini ve yöntemini kullanan bireyin, aynı bilgi ve yöntemle kendisini algılaması, kendisini sorgulamasıdır (Coulon, 2010). Araştırmacı çalışmada evrenin bir üyesi olarak toplumun kültürel dinamiklerine, toplumsal yapısına ve yerel normlarına hakimiyeti, katılımcılara erişim olanağı gibi, birçok avantaj sunsa da nitel bir araştırma içerisinde bulunulması objektif ve kendi aidiyetin ötesinde eleştirel bir yaklaşımla ilerlemeyi gerektirmiştir. Bununla beraber düşünümsel bir bakış açısı araştırmacının kendi konumunu, önyargılarını, toplumsal kimliklerini ve bu unsurların araştırma sürecine olan etkilerini fark etmesi ve sorgulamasına neden olmaktadır. Bu bağlamda araştırma süreci boyunca köyün toplumsal yapısı ve şiddet örüntülerini analiz etmek daha duyarlı bir perspektif geliştirmesine katkıda bulunmaktadır.

Acısu Köyü nüfusunun özellikle işlerin yoğunlaştığı yaz aylarında örnekleme ulaşmanın daha kolay olduğu göz önünde bulundurularak yazın ortası ayında köyün bağlı olduğu Akçaabat Kaymakamlığı'na gönderilen izin talebi dilekçesinin sahanın bağlı bulunduğu Dört Yol Komutanlığına gönderilerek verilen izin (Ek:4) doğrultusunda çalışma yapılmıştır.

Tezin örneklemini belirlerken iki farklı teknik kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutu için örneklem sayısı Acısu köyü muhtarlığından elde edilen köyde sürekli yaşayan 18 yaş ve üstü toplam 575 nüfus göz önüne alınarak hesaplanmıştır. Bu veriler Tablo 1 de gösterilmektedir.

Tablo 1: Demografik Bulgular

		n	%
1. Cinsiyetiniz:	Kadın	119	56,4
	Erkek	92	43,6
2.Yaşınız	15-25	37	17,3
	25-35	42	19,6
	35-45	52	24,3
	45-55	37	17,3
	55-65	32	15,0
	65 yaş ve üzeri	14	6,5

Tablo 1: (Devamı)

		n	%
3. Eğitim durumunuz	Okur-yazar değil	14	6,6
	İlkokul	41	19,2
	Ortaokul	34	16,0
	Lise	68	31,9
	Üniversite ya da üstü	56	26,3
4. İşiniz/ mesleğiniz nedir?	İşçi	27	13,1
	Memur	27	13,1
	Çiftçi	18	8,7
	Ev Hanımı	56	27,2
	Esnaf/Serbest Meslek	28	13,6
	Emekli	22	10,7
	İşsiz	18	8,7
	Diğer	10	4,9
5. Medeni durumunuz:	Bekar	60	28,6
	Evli	138	65,7
	Nişanlı/ Sözlü	6	2,9
	Dul	3	1,4
	Boşanmış	3	1,4
7. Ailenizin/kendinizin ekonomik düzeyi:	Düşük-Asgari ücret altı	47	23,4
	Orta- Asgari ücret düzeyi	109	54,2
	Yüksek-Asgari ücret üstü	45	22,4

Tablo 1'e göre cinsiyet dağılımına bakıldığında, 119 katılımcı kadın (%56,4) ve 92 katılımcı erkektir (%43,6). Bu dağılım, katılımcıların çoğunluğunun kadın olduğunu göstermektedir.

Yaş grupları incelendiğinde, 35-45 yaş aralığındaki katılımcıların sayısının 52 (%24,3) ile en yüksek olduğu, bunu 25-35 yaş grubunun 42 kişi (%19,6) ve 45-55 yaş grubunun 37 kişi (%17,3) ile takip ettiği görülmektedir. En düşük katılım ise 65 yaş ve üzeri grupta 14 kişi (%6,5) ile gerçekleşmiştir. Bu veriler, ankete geniş bir yaş aralığından katılım sağlandığını göstermektedir.

Eğitim durumu açısından değerlendirildiğinde, katılımcıların çoğunluğunun lise mezunu olduğu görülmektedir (68 kişi, %31,9). Bunu üniversite ya da üstü eğitim düzeyine sahip katılımcılar takip etmektedir (56 kişi, %26,3). İlkokul mezunu olan 41 kişi (%19,2) ve ortaokul mezunu olan 34 kişi (%16,0) ile daha düşük eğitim seviyelerinde yer almaktadır. Okur-yazar olmayan katılımcı sayısı ise 14 kişi (%6,6) olarak kaydedilmiştir.

Katılımcıların iş ve meslek durumlarına bakıldığında, ev hanımlarının 56 kişi (%27,2) ile en büyük grubu oluşturduğu görülmektedir. Bunu işçi ve memur olarak çalışanlar takip etmektedir; her iki grupta da 27 kişi (%13,1) bulunmaktadır. Esnaf/serbest meslek sahibi olanlar 28 kişi (%13,6) ile ankete katılım sağlamış, çiftçi ve işsiz olanlar ise 18'er kişi (%8,7) olarak tespit edilmiştir. Emekli

katılımcı sayısı 22 kişi (%10,7) iken, diğer meslek gruplarında yer alanlar 10 kişi (%4,9) ile temsil edilmiştir

Medeni durum dağılımına göre, katılımcıların çoğunluğu evli bireylerden oluşmaktadır (138 kişi, %65,7). Bekar katılımcılar 60 kişi (%28,6) ile ikinci sırada yer alırken, nişanlı/sözlü olanlar 6 kişi (%2,9), dul olanlar 3 kişi (%1,4) ve boşanmış olanlar da 3 kişi (%1,4) olarak ankete katılım sağlamıştır.

Son olarak, katılımcıların ekonomik düzeyleri incelendiğinde, büyük çoğunluğun orta gelir düzeyinde olduğu görülmektedir (109 kişi, %54,2). Düşük gelir seviyesinde olan katılımcılar 47 kişi (%23,4) olarak tespit edilmiş, yüksek gelir seviyesinde olanlar ise 45 kişi (%22,4) olarak belirlenmiştir.

Nitel araştırma için olasılıklı olmayan örnekleme tekniklerinden biri olan amaca yönelik örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaca yönelik örnekleme tekniği, örnek olayların seçiminde zengin veri kaynağı elde edebilme amacını göz önünde bulundurarak amaca yönelik yararlı örneklem seçiminde bulunmaya çalışmaktır. Amacına yönelik örnekleme yönteminde araştırmacı evrendeki çeşitlilik içerisinde araştırmanın değişkenlerini en iyi temsil edebilecek bir örneklem belirlemektedir (Neuman ve Robson, 2014). Bu çerçevede görüşme çalışmasının örneklemini 15 katılımcı olarak belirlenmiştir. Görüşme çalışması ortalama 30 dakika içerisinde yüz yüze yapılmıştır.

Tablo 2: Görüşme Yapılan Katılımcıların Sosyo- Demografik Özellikleri

Katılımcı No	Cinsiyet	Yaş	Medeni Durumu	Gelir Durumu	Eğitim Durumu
1	Kadın	37	Evli	Orta	Üniversite Mezunu
2	Erkek	42	Evli	İyi	Lise Mezunu
3	Kadın	56	Evli	Orta	İlkokul Mezunu
4	Kadın	55	Evli	Orta	İlkokul Mezunu
5	Kadın	64	Evli	İyi	İlkokul Mezunu
6	Erkek	57	Evli	Orta	İlkokul Mezunu
7	Kadın	51	Evli	İyi	Üniversite Mezunu
8	Kadın	41	Evli	İyi	Üniversite Mezunu
9	Erkek	53	Evli	Orta	Lise Mezunu
10	Kadın	52	Evli	Orta	İlkokul Mezunu
11	Kadın	37	Evli	Yok	Lisans Mezunu
12	Erkek	32	Evli	İyi	Üniversite Mezunu
13	Kadın	33	Evli	İyi	Üniversite Mezunu
14	Kadın	62	Evli	Asgari Altı	İlkokul Mezunu
15	Erkek	45	Evli	Orta	Ortaokul Mezunu

Tablo 2'ye göre katılımcıların çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır (10 kadın, 5 erkek). Katılımcılar genellikle orta yaş ve üzerindedir; en genç katılımcı 32, en yaşlı katılımcı ise 64 yaşındadır. Tüm katılımcılar evlidir, bu da aile içi dinamiklerin şiddet algısı üzerindeki etkisini değerlendirmekte ve evlilik kurumunun toplumsal cinsiyet rollerini belirginleşmesi nedeniyle önemli bir veri sunmaktadır. Katılımcıların gelir durumu “iyi”, “orta” ve “asgari altı” şeklinde farklılık göstermektedir. Çoğunluk, orta gelir grubunda yer almaktadır. Eğitim seviyesi oldukça çeşitli olmasına rağmen ilkokul mezunları ağırlıkta olmakla birlikte, lise, ortaokul ve üniversite mezunları da bulunmaktadır. Üniversite mezunu kadınların oranı erkeklere kıyasla daha yüksektir. Bu demografik özellikler, şiddet algılarının cinsiyet, eğitim ve gelir gibi değişkenlere göre nasıl farklılaşabileceğine dair bir çerçeve sunmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, Trabzon ilinin Akçaabat ilçesine bağlı Acısu Köyü'nün toplumsal yapısına bağlı olarak ortaya çıkan cinsiyet rolleri ve şiddet biçimlerinin irdelenmesi olarak sınırlandırılmıştır. 12 Kasım 2012 tarihinde kabul edilen büyükşehir yasa düzenlemesi ile Trabzon ilinin Acısu Köyü şu an Acısu Mahallesi olarak geçmektedir. Toplumsal yapı merkezli tasarlanan bilimsel araştırmanın seçilen çalışma sahasının günümüzde de kırsal yapı özellikleri taşıması nedeniyle “Acısu Köyü Örneği” olarak adlandırılmıştır. Daha çok kişiye ulaşmayı hedefleyen araştırma gönüllü 18 yaş üzerindeki 211 kişi ile anket, 15 evli kişi ile yapılan derinlemesine görüşme, gözlem ve deneyim sonucu elde edilen verilerle sınırlı kalmıştır.

Araştırmanın kavramsal ve kuramsal sınırlılıkları, çalışmanın odaklandığı teorik çerçeve ve kavramlarla sınırlandırılmıştır. Araştırma, toplumsal yapı, şiddet ve toplumsal cinsiyet gibi kavramlar etrafında şekillenmektedir. Çalışmada temel kuramsal çerçeve olarak Merton'un Gerilim Kuramı kullanılmıştır. Bu sınırlılıklar, araştırmanın kapsamını daraltarak derinlemesine bir analiz yapmayı amaçlamaktadır.

1.7. Araştırmanın Problematiği ve Hipotezleri

Araştırma problemi; toplumsal yapıya bağlı şiddet örüntülerinin cinsiyet temelli nasıl farklılaştığını ortaya koymaktır. Araştırmanın problemi ışığında araştırmanın ana hipotezi “toplumsal yapıya bağlı olarak ortaya çıkan şiddet cinsiyetler arasında farklılaşmaktadır” şeklinde kurulmuştur. Bu ana hipotez kırsal alan ile sınırlandırılarak Acısu Köyü çalışma sahası olarak seçilmiştir. Çalışma sahası ve kırsal yapı üzerinden araştırmanın alt hipotezlerine değinirsek; kırsal yapıya bağlı olarak toplumsal cinsiyet rollerinin ataerkil yapıya dayandığı, bu rollerin toplumsal yapının etkisiyle şiddeti içine alan ilişkiler doğurduğu, toplumsal yapının geçmişten gelen izleri ile şiddetin normalleşmiş ve meşrulaşmış bir örüntüye sahip olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber alt hipotezler;

H1 Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin benimsenmesi ile şiddet arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H2 Geçmişten gelen değerler ile şiddet arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H3 Toplumsal baskılar ile şiddet görme arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H4 Toplumsal beklentiler ile şiddet görme arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H5 Cinsiyetler arasındaki şiddetin karşılıklı olduğunu düşünen bireyler ile şiddete maruz kalma arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H6 Şiddete maruz kalma ile günümüzdeki aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları ile anlamlı farklılık vardır.

H7 Ekonomik zorluklar ile şiddete yönelme arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H8 Bireylerin eğitim düzeyi ile şiddet algılama biçimleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H9 Kadınların ekonomik bağımsızlık düzeyi ile şiddet görme riski arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H10 Aile yapısı ile bireylerin şiddet görme olasılığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H11 Köydeki ataerkil normlar ile cinsiyetlerin şiddete karşı gösterdikleri eğilimler arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Toplumsal yapıya bağlı olarak cinsiyetler arasındaki örüntü, şiddetin varlığı söz konusu olduğunda akademik literatürdeki boşluğu doldurmak amacıyla çalışma sahası olarak seçilen Acısu Köyündeki toplumsal yapı, şiddet biçimi ve cinsiyet rolleri inceleme altına alınmış ve alt araştırma problemleri şunlardır;

1. Kırsal alanlarda toplumsal yapı görünümü nasıldır? Bireyler, sosyal yaşam ve ilişkiler toplumsal yapıdan nasıl etkilenmektedirler? Toplumsal yapıya bağlı olarak toplumsal cinsiyet rolleri nasıl şekillenmektedir?
2. Kırsal alandaki toplumsal yapıda yaşayan bireylere göre şiddet nedir? Bulundukları alanda bir şiddet söz konusu mudur? Bir şiddet varsa bu şiddet farkındalığı mevcut mu?
3. Ataerkil yapı Karadeniz kültürünün etkisiyle nasıl işlemektedir?
4. Toplumsal yapıya bağlı olarak toplumsal cinsiyet rolleri nasıl oluşmaktadır? Kadın-erkek rollerine bağlı olarak şiddet nasıl farklılaşmaktadır?
5. Toplumsal yapıya bağlı olarak şiddet var mıdır? Bu şiddet cinsiyet arasında farklılaşmakta mıdır?
6. Toplumsal yapıya bağlı olarak ortaya çıkan şiddet türleri (psikolojik, fiziksel, cinsel, ekonomik) sadece kadına yönelik mi? Kadınlardan da erkeklere yönelik şiddet (psikolojik, ekonomik) döngüsü var mıdır?
7. Toplumsal yapı ve cinsiyet rollerine bağlı olarak ortaya çıkan şiddetin türleri ve nedenleri nelerdir? Ortaya çıkan şiddetin farkındalığın kazandırılması ve önlenmesi için sonuç ve öneriler nelerdir?

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Toplumsal Yapı Kavramı

Toplumsal bir varlık olarak insan diğer insanlar ile sosyal ilişkilerde bulunur. Toplumdaki sosyal etkileşim örüntüleri ve toplumu bir arada tutan ilişkiler bütünü toplumsal yapıyı oluşturur. Bu yapı kendisini oluşturan aile, eğitim, din, siyaset, ekonomi gibi toplumsal kurumları ve bireyleri şekillendiği gibi toplumsal kurumlar ve toplumsal yapının aktörleri olan bireyler de toplumsal yapıyı şekillendirmektedir. Toplumsal yapı kavramı ilk kez Herbert Spencer tarafından kullanılmıştır. Ancak bu kavram farklı sosyolog ve antropologlar tarafından değişik içeriklerle literatürde yerini almıştır. Toplumsal yapı kavramını sistematik inceleyen önemli sosyologlardan biri olan Georges Gurvitch çalışmalarında iki önemli problemi ortaya koymaya çalışmaktadır. Bunlardan birincisi toplumsal yapı kavramının günümüz sosyoloji ve etnolojisindeki ilgisinin nedenleri, ikincisi ise bu kavramın kullanılmaya başlamasıyla sosyolojik teoriyi çıkmaza sürükleyen nedenleridir (Bozkurt, 1972: 68). Georges Gurvitch toplumsal yapıyı şu şekilde ifade etmektedir:

Her toplumsal yapı, makro sosyolojik karakterdeki bir toplam toplumsal olay içindeki çok sayıda hiyerarşiler arasında, durmaksızın yenilenen çabalarla yeniden gerçekleştirilen ve bu toplam toplumsal olayın sadece bir görünümünü ya da kesimini ifade eden bir çürük dengedir: derinlemesine katların, toplumsallık görünümünün, toplumsal kuralların, zamanlılıkların, zihin renklerinin, iş bölümü ve biriktirme tarzlarının ve mümkün olduğu zaman fonksiyonel gruplaşmaların, sınıfların ve onların örgütlerinin özgül hiyerarşileri arasındaki denge; bu çok sayıda hiyerarşiler dengesi, örnekler, alâmetler, simgeler, alışılmış ve düzenli toplumsal roller, fikirler ve değerler, kısaca bu yapıya özgü uygarlık eserleri tarafından sağlamlaştırılır ve eğer bu yapılar topyekûn yapılar ise, kendilerinin dışına taşan ve hem yaratıcı güç hem de faydalanıcı olarak katıldıkları bütün bir uygarlık tarafından sağlamlaştırılırlar (Gurvitch 1960'dan aktaran Bozkurt, 1972:73).

Toplumsal yapı kavramının ana bileşenleri toplum ve yapı kavramları iken yapı kavramı, bir bütünü oluşturan parçaların veya unsurların hem birbirleriyle hem de bütün bir sistemle olan karşılıklı etkileşimlerini ifade etmektedir. Bu çerçevede bir toplumun toplumsal yapısını oluşturan farklı kurumların ve bu yapının bileşenlerinin ise normlar, değerler ve toplumsal roller olduğunu söylenebilir. (Marshall, 1999: 804). Sosyal bilimler açısından ele alınacak olursa yapı kavramı, toplumsal kurumlar ve sınıflar arasındaki ilişkilerin tümü şeklinde açıklanmaktadır. İbrahim Yasa toplumsal yapıyı, belirlenmiş birtakım sorumlulukları olan kurumlar ile bunlar arasındaki karşılıklı ilişkilerin tümü şeklinde tanımlamaktadır (Yasa, 1970: 1). Toplumsal yapının ve insan eyleminin birbirlerinden bağımsız var olamayacağını, yapı ve eylemin birbiriyle iç içe geçmiş kavramlar

olduğunu vurgulamıştır. Bu düşünceyle bağlantılı olarak Giddens'in yapılaşma düşüncesine göre toplumlar her zaman yapılaşma süreci içerisinde. İnsanlar toplumun yapı taşı olarak toplumların sürekliliğini sağlamaktadır. Toplumsal yapı kavramı, bir bina gibi insan davranışlarından aykırı olarak değil, insanların kalıplaşmış, düzenli ve yapılaşmış davranış biçimleri ve ilişkilerini ifade etmektedir (Giddens, 2012: 42). Bu çerçevede toplumsal yapı belirli şekilde gözlenebilen toplumsal ilişkilerin bütününe indirgenecek basit bir kavram olmadığı düşüncesini savunan Levi Strauss'a göre de önce yapı kavramının etimolojisine bakılması gerekmektedir. Strauss'a göre bir yapının temelde üç özelliği vardır: Bunlardan birincisi bir sistem olarak yapı çeşitli öğelerden oluşmakta buna bağlı olarak birinin değişmesi ötekileri de değiştirmektedir. İkinci olarak, yapı bir değişim grubuna ait olarak aynı modellerin bir arada olduğu sınıfın içerisinde yer alır. Son özelliği ise bu iki özelliği bilerek araçlardan birinin değişmesi durumunda şablonun nasıl bir tepki vereceğini bilmemizi sağlamaktadır. (Strauss, 2012: 394).

Toplumsal yapının oluşumunu etkileyen toplum, birey ve eylem gibi ana aktörleri inceleme alanı içerisine dahil eden sosyolojik kuramlar toplumsal yapının açıklanmasına ve yeniden oluşmasına katkıda bulunurken toplumsal yapı kavramının değişim ve dönüşümü yeni kuramların doğup gelişmesini sağlamaktadır. Kısacası sosyolojik kuramlar ve toplumsal yapı arasındaki ilişki birbirinden bağımsız değildir (Kızılçelik, 2000: 1). Toplumsal yapıyı açıklayan sosyolojik kuramlar ise en genel itibarıyla ikiye ayrılabilir. Bunlar; çatışmacı yaklaşım ve yapısal işlevselci yaklaşımdır. Toplumsal yapının alt bileşenlerinden biri olan kurumların olumlu yararları ve bütün olmaya sağladıkları yarar olarak toplumsal yapıyı incelemek yerine bütünü, sistemin içindeki olumsuz çatışmaları analiz eden çatışma kuramı, işlevselciliğin uyum, düzen anlayışlarının karşısına üç kavram koymaktadır; ortak çıkarlar, değerler ve güç. Toplumsal yapıyı meşrulaştıran toplumsal ilişkilerinin çekirdeğinin güç kavramı olduğunu ifade ederken değerlerin bilinenin dışında toplumun kökenini veya kültürünü belirlemenin yanı sıra kendi hedeflerini gerçekleştirmek için kullandığı bir araç olarak görmektedirler. Çatışmacı kuramının oluşmasında önemli yere sahip olan Karl Marx, çalışmalarının ilk başlarında Hegel'den etkilenerek daha sonraları kendine özgü görüşleri ile çatışmacı kuramcılarının etkilendiği düşünürlerin başında gelmektedir. Marx, sürekli bir düşünceler çatışmasının varlığından söz ederek bazı zamanlarda popüler olan ideojilerin egemen sınıfın çıkarlarına bağlı kalarak düşüncelerini ileri sürdüğünü savunmaktadır. Tarihsel gelişimin sürekliliğini sağlayan asıl şey farklı sınıflar arasındaki çatışmalardır. Marx'ın sözleriyle; “bugüne kadarki bütün insanlık tarihi, sınıf çatışmalarının tarihidir.” (Giddens, 2000: 9).

Bu âlemde insan beyninin ürünleri bağımsız canlı varlıklar gibi görünür ve hem birbirleriyle hem de insanoğlu ile ilişki içine girerler. İşte metalar aleminde de insan elinin yarattığı ürünler için durum aynıdır. Emek ürünlerine, meta olarak üretildikleri anda yapışverişen ve bu nedenle meta olarak ayrılması olanaksız olan şeye ben, “fetişizm” diyorum (Marx, 2011: 82-83).

Toplumsal yapı kavramının kuramsal tanımlamalarında önemli olan yapısal işlevselci bakış açısı ile toplumsal yapıyı ele alan Durkheim kavramı, antropolojiden modern sosyolojiye işlemiş bir

düşünürdür. Fransa'nın değişen sosyal yapısının, sosyolojik ve felsefi esaslarını ele almak için Durkheim toplumsal yapı kavramını ortaya atmış, toplumsal yapıyı işlevselci bir bakış açısı üzerine oturtturarak toplumu bir organizmaya benzetmektedir. Ona göre birbirinden bağımsız parçaların oluşturduğu sistem olarak ele alınan toplumu bir arada tutan asıl şey kolektif bilinci dolduran normlardır. Toplumsal normlar toplumsal yapının sürekliliğini ve bireyin toplum içinde kontrolünü sağlamaktadır. “Davranış ve düşünce kuralları ne kadar belirsiz olursa o kadar çok bunları belirli konulara uygulamak için bireysel düşüncenin müdahale etmesi gerekmektedir” düşüncesiyle bireyleri soyut bir tasarım olarak değil toplumun yapıları içinde başka birey ve gruplarla ilişkilendirilmiş somut sosyolojik varlık olarak görerek “toplumsal dayanışma” kavramına vurgu yapmış genel olarak toplumda iki farklı dayanışma türü olduğunu ileri sürmektedir. Durkheim mekanik dayanışmayı göreceli kapsam, yoğunluk ve belirleme derecesi olmak üzere üç koşula dayandırarak düşük yoğunluklu sosyal fizik yasalarının işlediği kendi kendine yeterli izole topluluklar için kullanmaktadır. Toplumda topyekûn var olan diğer dayanışma türü organik dayanışma ise, belli amaçlar yönünde sıkı koordine edilmiş toplumsal ve fiziksel yoğunluğu yüksek uzmanlaşma ve eşgüdümüne dayanan toplumsal örgütlenmeler için kullanmıştır (Durkheim, 2023:147). Kısacası toplumsal yapının yarattığı çatışma ve değişim dinamiklerinden ziyade ortaya çıkardığı toplumsal bütünlük ve toplumsal uyum potansiyeli üzerinde durmaktadır. Toplumsal yapıda meydana gelen bir olayın belirlenmesinde ancak, başka bir toplumsal olayın neden olabileceği görüşü, yöntemsel açıdan yapının toplumda belirleyiciliğini ortaya koymaktadır. Yapısalcılık yaklaşımına göre aktör, birey, grup veya toplumsal sınıf; yapının çizmiş olduğu sınırların ve onlara verilen imkânların dışında hareket edemez ve toplumsal olaylar gerçekleşirken bireysel roller toplumsal yapının belirlediği sınırlar çerçevesine gerçekleşir. Böylece aktör, toplumsal yapıda etkin bir rol oynayabilir ancak bu rol toplumdaki unsurların belirleyicisi değil, tamamlayıcı konumundadır.

Ferdinand Tönnies Durkheim'ın gerçek organik dayanışmalı hayat ilişkisini ve düşünsel mekanik dayanışmalı toplum anlayışını “Gemeinschaft (cemaat)- Gesellschaft (cemiyet)” kavramları ile açıklamıştır. Tönnies'e göre “her türlü samimi, mahrem ve bize münhasır olan müşterek cemaatte hayat olarak anlaşılırken cemiyet ise kamusal hayattır, dünyadır. İnsan, doğumundan itibaren acısıyla tatlısıyla kendi cemaati içindedir. Cemiyete ise yabancı bir diyara gider gibi gidilir.” (Tönnies, 2020: 40). Cemaatler genellikle daha küçük, daha geleneksel ve daha dayanışmacı topluluklar olup, sıkı aile bağları ile kırsal hayatla karşılık bulmaktadır. Kırsal hayatın tüm değeri, insanlar arasındaki cemaatin daha kuvvetli, daha canlı olduğu düşüncesine işaret ederek süregelen ve gerçek birlikte yaşam ile açıklanabilmektedir. Cemiyet toplumlarında ise bireyler birbirinden kopuk, ortak değer in olmadığı kapitalist sistemle karşılık bulunan geçici ve yapay toplum yapılarıdır. Bu çerçevede Tönnies toplumsal birliğin farklı biçimlerini anlamak amacıyla toplumsal yapının iki ayrımını yaptığı söylenebilir.

Durkheim'in teorisini geliştiren ve yapısal işlevsencililiğin kurucusu olan Talcott Parsons'ın görüşüne göre; Yapı özelliği gösteren toplum bütününde ve parçalarında işlevsellik taşımaktadır.

Parsons'a göre toplumsal düzen, ortak faaliyetleri paylaşmak ve gerçekleştirmek üzere aktörleri birleştiren kültür ile sağlanmaktadır. Eylemin nihai amaçlarını belirleyen ve eylem araçlarının seçildiği normları yapılandıran bu ortak değerleri içine alan kültürel sistemdir. Toplumsal düzenin mümkün olmasının sebebi, bu genel değerlerin toplumsal aktörleri, toplumsal çatışmaların barışçıl bir şekilde çözüme kavuşturan toplumsal sistemlerdir (Turner, 2014: 275). Toplumsal sistem bireyler arasındaki iş birliğine bağlı düzenli ilişkilerinin tümüdür. Aynı zamanda toplumsal sistem toplumsal yapının alt bileşenlerinden oluşarak bireylerin düzenli ilişkilerinin oluşturduğu statüsü ve bu statüye uygun beklenen rolleri de belirlemektedir. Bununla beraber eylemler dört alt sistemin birbiri ile etkileşimi sonucu oluşmaktadır. Toplumsal sistem bireyin statü ve rol beklentilerini, kişilik sistemi kişinin bireysel kimliğini, kültürel sistem toplumsal değerleri ve en son alt sistem olarak davranışsal organizma kişinin biyolojik kimliğini öğretmektedir (Poloma, 2007:167).

Bu düşünürlerin yanı sıra, Ginsberg'e göre toplumsal yapı sürekli ve örgütlenmiş ilişkilerin oluşturduğu temel grup ve kurumlardan meydana gelmektedir. Radcliffe-Brown, toplumsal yapıyı kişilerarası tüm ilişkiler olarak görmektedir. Firth, Brown'un toplumsal yapı tanımını geniş bularak yapı fikrini toplumun bütününden ayırmanın mümkün olmadığını, sosyal eylemde geçici ve süreklilik gösteren ögeler arasında bir ayırım yapılamayacağını savunmaktadır. Merton ise iki tür yapının var olduğunu ileri sürmektedir. Bunlar kültürel yapı ve toplumsal yapıdır. Kültürel yapı, belirli bir toplum veya grup üyelerinin ortak davranışlarını yöneten örgütlenmiş ilişkileri ifade ederken toplumsal yapı toplumun veya grup üyelerinin farklılaşmış ilişkiler içerisindeki bir araya gelmiş toplumsal ilişkileri açıklamaktadır (Gökçe, 1996: 2).

Sosyal yapıdaki kurumlar, birimler ve örgütlenmeler birbiriyle ilişki ve etkileşim içindedirler. Her bir ögenin işlevi toplumun sürekliliğine, dengeli ve uyumlu bütünlüğüne katkıda bulunur. Bir toplumun sosyal yapısı ve kültürel yapısı arasında uyum ve dengenin olması bir bütün olarak dengeli ve düzenli toplum ile sonuçlanmaktadır (Çelebi, 1985: 104). Kısacası toplumsal yapı kavramı oldukça karmaşık bir kavram olduğu gibi kuramsal açıklamalarının oldukça fazla ve farklı teorik açıklamaları barındırıyor olması kavramı anlamayı daha da zorlaştırmaktadır. Bu doğrultuda toplumsal yapı kavramını açıklamaya çalışan kuramsal görüşlerin ortak noktasının, toplumsal yapıyı biçimlendiren ve her türlü sosyal ilişkileri içerisine dahil eden toplumun kurucu ögeleri olan nüfus, eğitim, çevre, ekonomi, coğrafi yerleşim, toplumsal sınıflar, aile, din, hukuk ve siyaset gibi toplumsal herhangi bir ilişkiyi şekillendiren toplumsal olay, olgu ve kurumlar dahil olmak üzere bütün ögeleri kapsayan temel toplumsal işlevler ve onları yerine getiren yapısal ögeler birbirine bağımlı olarak toplumsal yapının değişimini devam ettirmektedir.

2.1.1. Türkiye'deki Toplumsal Yapı Araştırmaları

Sosyolojinin araştırma konularının toplumda yaşanan değişim ve dönüşümlerden bağımsız olması imkansızdır. Dolayısıyla Türkiye'deki toplumsal yapıda yaşanan değişim ve dönüşümün

izlerinin Türkiye’deki sosyolojik araştırmalara yansımaları görmek mümkündür. Toplumsal yapı ile sosyal yapı kavramı yer yer birbirinin yerine kullanılsa da toplumsal yapı kavramı, sosyal yapı kavramından yanı sıra daha dar anlam taşımaktadır. Toplumsal yapı kavramı kentleşmeyi açıklarken sosyal yapı kavramı geçmişten bugüne kadar gelen kentsel yapı ve birbirinden farklı sosyal beraberlikleri de ifade etmektedir (Güzel, 2006: 84). Türkiye’de özellikle Sanayi Devrimi ile beraber modernleşmenin de getirdiğı hızlı değışim süreci toplumsal yapıyı ve bunu konu eden araştırmaları fazlasıyla etkilemiş yeni ve farklı araştırma alanlarının, kuramsal fikirlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bilhassa Türkiye’nin 1950 sonrası yaşadığı hızlı yapısal değışim ve dönüşüm süreci sosyo-kültürel yapıyla ilgili çalışmaların başlamasına ve farklılaşmasına neden olmuştur (Akşit, 1986: 195). Türkiye’de sosyologların toplumsal yapı ile ilgili çalışmalarında önemli bir kavram olan “değışme” konusundaki tanım, tutum, yaklaşım ve değışlendirmeleri sosyologların çalışmalarının ön sıralarında yer almıştır. Sosyal değışme eğilimleri konusunda toplumun farklı kesimleri üzerinde araştırma yapan sosyologlar değışmenin hızını etkileyen, yavaşlatan veya hızlandıran etmenleri, bu faktörlere bağılı olarak ortaya çıkan alt faktörleri ve ikincil sorunları tespit etmeye çalışmışlardır. Yine sosyologlar sosyal değışme bağlamında hangi koşulların birey, grup, topluluk, köy, kasaba, kent ve benzeri toplum yapısı üzerindeki etkisini irdelemişlerdir (Kaçmazoğlu, 2021: 142). Türkiye’deki toplumsal yapı ve toplumsal değışme araştırmaları altında çalışma yapan sosyologlar arasında Mübeccel Belik Kıray, Behice Boran, Niyazi Berkes, İbrahim Yasa, şerif Mardin, Bahattin Akşit, Özer Ozankaya, Emre Kongar, Korkut Boratav ilk akla gelen isimlerdendir. Sosyo- kültürel yapı araştırmalarının artması ile Türkiye’deki birçok düşünür yapısal çözümlemelere dair görüşleri ile literatürde yerini almıştır. Sosyokültürel yapıya ilişkin temel araştırmaların önemli bir bölümünde nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Bu araştırmalar sosyologların kendileri tarafından yapılmış olup herhangi bir sosyal birime ilişkin bir problemi çözmeye yönelik değışildir (Yıldırım, 1997: 31).

Türk sosyolojisinde yapıya ilişkin araştırmalarda, nicel ve nitel araştırma yöntemlerini birlikte kullanmakla beraber, nicel araştırma yöntemlerinin kullanımı daha fazladır. Nitel araştırma yönteminden hareketle eleştirmeye yönelik çalışmaların sayısı sınırlıdır. Yapı olgusunun analizine ilişkin nitel araştırmalara örnek olarak ele aldığımız Nihat Nirun, Ömer Bozkurt ve Beylü Dikeçligil’ in çalışmaları tarihsel karşılaştırma yönteminden hareketle yapılan literatür taramasıdır. Nirun yapısal işlevselci, Bozkurt ise çatışmacı yaklaşımın yapıya ilişkin görüşlerini ele alırlar. Bahattin Akşit’in çeşitleme ve farklılaşma kavramlarını yapı çalışmaları için kullandığımızda bu çalışmalara ilişkin daha ayrıntılı bilgiye ulaşabilmemiz mümkündür. Çeşitleme bir araştırma alanında birden fazla kuram ve yöntemin var olması, etkileşmesi, tartışıması alternatif ve karşı hipotezlerin üretilebilir olmasıyla ilgilidir (Başak, 2005: 40). Yapısal fonksiyonalist çalışmalarda bulunan Nihat Nirun sosyo- kültürel yapı fikirlerini topladığı önemli eserlerden biri olan “Sosyal Dinamik Bünye Analizi” adlı çalışmasında üzerinde durduğu asıl konu sosyal yapı ile sosyal bünye arasındaki ayrımıdır. Bu ayrımı yapmasının nedenini şu ana kadar yapılmış bütün sosyolojik çalışmalarda sosyal bünye yerine sosyal yapı ya da sosyal yapı yerine sosyal bünye kavramının kullanıldığını belirterek aslında bunların birbirinden çok farklı özelliklere sahip olduğunu savunmaktadır. Bu çalışmada

Nirun yapının üç anlamı olduğunu ileri sürmektedir. İlk anlayışta yapı; toplumun, grubun, kümenin meydana getirdiği birimlerin her biridir. İkinci anlayışta yapı sosyal hayat alanı içerisinde üst üste ve yan yana sıralanmış birimler çerçevesinde ele alınır. Sosyal yapının içinde bulunan alt-orta ve üst tabakalar kendi içlerinde de bir takım sosyal sınıflara, gruplara ve mesleki zümrelere ayrılırlar, bunlar arasında yatay ve dikey hareketler oluşmaktadır. Son anlayış da yapının mikro sosyolojik alandaki ifadesidir. Yapı burada statü ve roller ağına indirgenir (Nirun, 1991: 45). Her sosyal yapı zorunlu olarak belirli bir sosyal çevre üzerinde bina edilmektedir. Her tabii çevre üzerinde oluşan sosyal hayat alanı sosyal yapıların somut alanını teşkil etmektedir. Bu sosyal çevre fiziki, biyolojik, coğrafi gibi birçok çevreyi de kapsamaktadır. Sosyal yapıda yer alan her çevre bir üstündeki çevreye, üstündeki çevreler de kendi altlarındaki ve dolayısıyla daha alttaki bütün çevrelere bağlanıyor ve bu çevrelerin hepsi birbirine aşağıdan yukarıya ya da yukarıdan aşağıya doğru yapısal fonksiyonalist yaklaşımın olmazsa olmazı uyuma-correlation halini ortaya çıkarmaktadır (Nirun, 1991:81). Nirun'a göre;

Her sosyo-kültürel yapı içinde etkileşmelerin düzenliliği temel normlar tarafından sağlanır ve bu temel normlar insanlar arasındaki etkileşmelerin yönlendirilmesini, kanalize edilmesini, kısaca çerçevesini belirler. Normlar, bir kültür yapısı içinde yer alan sosyal ilişki ve etkileşmeleri tahmin edilebilir, daha önceden beklenebilir hale getirir. Bu sayede bir örgü meydana gelerek aile, inanç, iktisat, eğitim, siyaset gibi temel sosyal kurumlar ve bunların karşılıklı etkileşme ve bütünleşmeleri sonunda da sosyo-kültürel yapı meydana gelir. Bu bütünleşmiş yapının muhtevası kültürdür ve her millete has, tarih içinde tekrarlanan görenek, gelenek, âdet, örf gibi unsurların hepsinin bileşkesinden müteşekkildir (Nirun, 1988: 340).

Yapı araştırmalarında Türk sosyolojisinde hâkim olan kuramsal yaklaşım pozitivist paradigma kapsamı içinde yer alan Marxist ve yapısal fonksiyonalist yaklaşımdır. Türk sosyolojisinde pozitivist paradigmanın egemenliğine rağmen kendisine yavaş ancak oldukça sağlam bir yer açmaya çalışan hümanistlik paradigmaya giderek artan bir ilginin duyulduğu göz önünde bulunduracak olunursa yapı olgusunun araştırılmasında nitel araştırma yöntemini kullanarak yapılacak araştırmaların sayısının artacağını söyleyebiliriz. Boran ve Kıray ise tarihsel karşılaştırma yöntemlerinin yanı sıra nicel araştırma yöntemlerini de kullanarak daha küçük inceleme birimlerine yönelmişlerdir. Benimsedikleri kuramı realitede sınavarak doğrulama (pozitivistik bilim anlayışı) amacı onları hem nitel hem de nicel araştırma yöntemlerini birlikte kullanmaya sevk etmiştir (Başak, 2005: 37). Türk sosyoloji literatüründe yapıyla ilgili çalışmalara dayanak noktası oluşturan, en çok atıf yapılan ve bu konuda ilk çalışma yapmış olmaları sebebiyle de önemli iki isim Behice Boran ve Mübeccel Belik Kıray'dır.

Behice Boran, toplumsal yapı araştırmalarında materyalist yöntem anlayışını kullanarak toplumsal olguları maddi toplumsal gerçekliklerden yola çıkarak açıklamaktadır. Boran toplumsal kurumların toplumsal değişme sürecinde birbirinden bağımsız olmadığı yönündeki işlevselci saptamalara ve Weberyen kuramların toplum yaşamındaki yasa benzeri düzenliliklerden söz edilemeyeceği ve her toplumun kendine özgü değişim dinamiklerinin olduğunu içeren kuramsal

yaklaşımları tümüne karşı çıkmaktadır. Boran’a göre doğa yaşamında olduğu gibi toplum yaşamında da neden-sonuç ilişkileri bulunmaktadır ve her toplumda kültürel ve sosyal gerçeklik biyolojik gerçeklik üzerinden yükselmektedir. Toplumsal yapıdaki üretim ve bölüşüm ilişkilerinden doğan kuramsal yapılanmalar toplumsal ve kültürel gerçekliğin temel dinamiğidir. Dolayısıyla Boran’a göre toplumsal yapının çözülmesinde önemli olan üretim, iş bölümü, mülkiyet ve o yapının dışarıyla olan ilişki sistemidir. Toplumsal yapının değişimi kök kurumlardan başlamaktadır. Kök kurumlar ise doğayla olan zorunlu ilişkileri içinde üretim iş bölümü ve mülkiyet ilişkileri ile eş güdümlü olarak değişirken insanlar arasındaki ilişki ve değerler sistemi tarihsel süreç içerisindeki bu kök kurumların değişim sürecine ayak uydurmaktadır (Topses, 2013:10)

Kısacası toplumsal yapı, kurumların birbiri ile düzenli ilişki oluşturduğu bütündür. Toplumsal yapı genel olarak iki kurumdan oluşur. Bunlar:

- 1) Cemiyet-tabiat çerçevesi münasebetlerinin insanlar arasında doğurduğu münasebetler sistemi,
- 2) Doğrudan doğruya cemiyet tabiat münasebetinden doğmayan insanlar arası münasebetler sistemi... Bu münasebetler sisteminden birincisi daha önemlidir, daha köktendir ve bu üç cepheden ele alınabilir: 1) Tabiatı işletme işinde kullanılan vasıtaların, aletler, teknikler, aletlere tatbik edilen enerji çeşidi ve miktarı; 2) Tabiatı işletme faaliyetlerinin topluluğu teşkil eden insanlar arasında nasıl bölündüğü ve teşkilatlandığı –istihsal organizasyonu şekilleri, iş bölümü sistemi; 3) Kullanılan tabii kaynakların ve işletme vasıtalarının topluluğu teşkil eden insanlar arasında nasıl dağıtıldığı – mülkiyet münasebetleri (Boran, 1945: 2-4).

Boran, doğayla ilişkiler sistemini “ilksel müesseseler”, doğayla ilişkiler dışındaki ilişkiler sistemini “ikincil-müesseseler” olarak adlandırır. Behice Boran “tabiatla münasebetler sistemi” ya da “ilksel müesseseler” dediği oluşumdan bir başka eserinde “üretim ilişkileri” olarak bahseder. Boran üretim güçleri ve üretim ilişkilerinin belirlediği üretim biçiminin toplumsal yapının temelini oluşturduğunu öne sürer. “Meseleleri toplum yapısı açısından görmek demek, onlara üretim güçleri, ilişkileri ve bu ilişkilerin meydana getirdiği sosyal sınıflar açısından bakmak demektir” (Boran 1968: 4). Boran’ın yapmış olduğu toplumsal yapı araştırmaları, kendisinin sonraki çalışmaları için önemli bir girdi olmuştur. Ve bu araştırmalar alanında Türkiye’de yapılmış öncü çalışmalardır. “Uzun vadeli sosyolojik araştırmalarının ilk adımı olarak gerçekleştirdiği Manisa köylerindeki saha araştırmasında, diyalektik yöntemin sosyolojik araştırmalarda kullanımının yetkin bir örneğini vermiş; sadece toplumbilim açısından değil, sosyal bilimlerin diğer kolları açısından da önemli sonuçlara ulaşmıştır” (Atılğan, 2007: 141).

Türk sosyolojisinde özellikle yapı çalışmaları gibi makro boyutta toplumsal yapı anlayışını benimseyerek sosyal yapıyı biçimlendiren unsurlar dört şekilde toplanmaktadır:

- Her toplum: (a) Ekolojik bir komünite, mekânda belirli bir yeri ve biçimi olan bir yerleşme şekli (b) kendine has özellikleri olan nüfus kompozisyonu, (c) belirli bir sosyal örgüt ve (d) bunlara bağlı bir değerler sistemi olarak ele alınabilir. Birbirine bağlı olan ve tabi olan bu dört büyük değişkenler grubunda izlenecek farklı derecelenme ve çeşitlenmeler de şöyle özetlenebilir: (a) ekolojik ilintilerin şekil ve hacmi (b) kurumların farklılaşma, ihtisaslaşma ve örgütlenme

dereceleri (c) toplumda dışarıya açılma, dışarıyla bağlantı kurma, bütünleşme şekli ve miktarı, (d) insan ilintilerinde herkesin birbirini tanıdığı şahsi yüz yüze temaslardan, anonim ve gayri şahsi rollere dayanan ilintilere geçiş derecesi (c) mahalli ve dini olma özelliklerinin kaybolma derecesi” (Kıray, 2006: 97).

Bu değişkenler göz önüne alınarak Türkiye’nin toplumsal yapısında meydana gelen değişim ve dönüşümlerin izlerini okuyabilmek adına Mübeccel Belik Kıray, önemli bir saha araştırması olan 1964 yılında *Ereğli: Ağır Sanayiden Önce Bir Sahil Kasabası* adlı eserinde sosyal müesseselerin, insan ilintilerinin ve değerler sisteminin 1962 yılında meydana getirdiği fonksiyonel bütünü tespit etmeye çalışmıştır. Çalışmada toprak mülkiyeti konusuna önem verilmiş ve özellikle aile yapısının değişiminde toprak mülkiyetindeki değişimin temel rol oynadığı vurgulanmıştır. Bu çözümlemelere giderken, tarımsal artı ürün kavramından hareket edilmiştir. Çalışmalarda, pozitivist gelenek içinde tek yönlü sebep-sonuç ilişkilerinin tespit edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca, din ile ilgili açıklamalarda, dinin zaman içerisinde kaybolacağı şeklindeki pozitivist düşünce açık şekilde görülmektedir. Kıray’ın kurumlar temelli sosyokültürel yapı anlayışı, daha sonraki pek çok sosyal bilimcimizde kendisini göstermiştir (Başak, 2005: 44). İbrahim Yasa’da Mübeccel Kıray gibi, toplumsal yapıyı, toplumsal kurumların, bunların karşılıklı ilişkilerinden doğan toplumsal değerlerin karşılıklı etkilediği bir bütün olarak görmektedir. Maddi ve manevi kültür ayrımını benimsemiş ve toplumsal yapı veya kültür değişmelerinde egemen nedenin maddi olduğunu belirtmiştir (Yasa, 1970: 127). “*Türkiye’nin Toplumsal Yapısı ve Temel Sorunları*” (1970) adlı eserinde amacını “çağdaş Türkiye’nin toplumsal yapısı ve temel özelliklerinin saptanması” olarak belirleyerek yaptığı alan araştırmalarında manevi unsurların maddi öğelere göre daha yavaş değişikliğe uğradığını şöyle ifade etmektedir: “Bir köy topluluğu kasaba topluluğu haline dönüşürken tüm kültür öğelerinde birtakım değişimler yer almaktadır. Ancak bu konuda özdeksel öğelerin daha kolaylıkla kabul edildiği, tinsel olanların daha yavaşlıkla da olsa bunları izleyerek derece derece değişmeye uğradığı” açıkça görülmektedir (Yasa, 1969: 277). Sosyal yapıyı anlamak için doğa ilişkilerini anlamak gerektiğine değinerek demografik, etnik ve kültürel yapı (aile, din, tarih, dil, eğitim, siyasi örgüt), nihayet toplumsal gruplar, tabakalar ve sınıflar makro toplumsal yapının anlaşılması için bilinmesi gereken öğeler olarak açıklamaktadır (Yasa, 1970: 9).

Behice Boran ve Kıray’ın yanı sıra toplumsal yapı çalışmalarında toplumsal yapıyı ekonomik tercihlerden çok, sosyolojik tabakalar ve geçmişi üzerinden incele yen Orhan Türkdoğan ilk önce araştırmalarında toplumsal değişim evrelerini incelemektedir. Daha sonra toplum dinamiklerini ele aldığı, toplumsal hareketlerin sosyolojisini, etnik ayrışmanın sürecini, kabile aşiret yapısını, özellikle kentleşme ve göç kavramını, varıl-yoksul ayrışmasını, demokrasi modellerini kapitalizm sürecini, bu süreçte muhafazakârlık ve liberalizmi, sosyal yapı ve küreselleşmeyi, aile sistemini, inanç sistemini, yeni dini hareketler içerisinde cemaatleşmeyi ve kültürel değişimi toplumsal yapı değişimi içerisinde ele almaktadır (Türkdoğan, 2015).

1942 yılında, Niyazi Berkes “*Bazı Ankara Köyleri Üzerine Bir Araştırma*” adlı yapıtında toplumsal değişmeyi çok göz önünde bulundurmadan 13 köyün toplumsal kuruluşunu, aile yapısını, ekonomik hayatını ve köylerin coğrafi konumunu incelemiştir. Köyün şehre olan uzaklığını sosyal uzaklık olarak değerlendirip şehirle olan ilişkinin aile yapısını, kişinin köy halkı gözünde daha üst bir statüye sahip olmasıyla, devletle yakın ilişki içinde olmayla ilişkilendirmektedir (Berkes, 1942: 7). Bunun yanında ilk alan araştırması olarak bilinen Mehmet Ali Şevki Bey’in “*Kurna Köyü*” araştırması köyün sosyal kuruluşu, köyün coğrafi konumu ile yaşam biçimi arasındaki ilişki ve köylü ile üretim ilişkisi arasındaki etkileşimi ortaya koymaktadır. Mehmet Ali Şevki *Kurna Köy* çalışmasından önce, yapılacak olan çalışmanın anket planlamasını 1931 yılında yayımladığı “*Memleketi Tanıma Yolu (Monografik Tetkiklere Doğru)*” adlı yapıtında memleket hayatını anlamak için yapılmış olan istatistiklerin yeterli olmadığını, toplumsal incelemeler için ilim adamlarının alan çalışmalarına önem vermesi gerektiğini ileri sürmüştür (Şevki, 1931: 4). Bu çerçevede köy araştırmaları üzerinde durmasının nedeni Türk modernleşmesinin köy/köylü üzerinden yürütülme çabası ve yeni rejim sorunlarının çözülmesi için köyün ön plana çıkarılması gerektiği düşüncesidir.

2.2. Şiddet Kavramı

İnsanlık tarihi boyunca toplumun ve insanlığın en büyük sorunlarından biri olan şiddet olgusu toplumsal değişim ve dönüşümlere rağmen sorun olmaktan çıkmamış şiddet araçlarının değişimi toplumda gözle görülür hal almıştır. Şiddet, Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2022) tarafından, “fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması” durumu olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre şiddet sadece fiziksel şiddet olarak değil gücün kullanılabileceği psikolojik ve ekonomik her türlü karşıdaki kişiye zarar verebilecek hareketleri ifade etmektedir (Halıcı, 2007: 27).

Şiddet kelimesi Latince “*violentia*” kelimesinden türeyerek şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç anlamına gelmektedir. Michaub’a göre şiddet, kişilerin karşılıklı olarak doğrudan veya dolaylı yolla başkalarının kişisel bütünlük, bedensel bütünlük veya sosyal ve kültürel değerlerini zarara uğratacak hareketlerdir (Michaub, 1991’den aktaran Öztürk, 2014: 45). İnsanlık tarihinin her döneminde var olan şiddet en genel anlamıyla; sahip olunan gücün kendine, bir başkasına, bir gruba ya da topluma tehdit yoluyla veya bizzat uygulanması şeklinde tanımlanabilir. Şiddet üzerine çalışmalarıyla bilinen Hannah Arendt, şiddeti egemenlik aracı olarak görerek: “Şiddet, iktidarın göze batan dışavurumundan daha fazla bir şey değildir.” der ve C. Wright Mills’ten alıntı yapar: “Tüm siyasal çabalar iktidar mücadelesinden ibarettir, iktidarın nihai biçimi şiddettir (Arendt, 2003: 47) “Tarih iktidarların savaşı olarak var olurken nihai amaçlarını şiddet aracılığıyla yerine getirmektedir. Devlet şiddet araçlarını elinde bulunduran en güçlü otoritedir ve şiddet daima var olmak için araçlara ihtiyaç duymaktadır.

Hayvanlar avlarını ararlar; insanın avı da hürriyettir. Şiddet de hürriyeti arar. Aşk ve sadizm, demokrasi ve tiranlık, namuslu olma ve safsata daima eylemin birbirine rakip, biri yumuşak öteki şiddet olmak üzere, iki akışı vardır. Bunlar karşılıklı olarak birbirlerine zıttırlar. Bu durum gösteriyor ki şiddet insan tabiatının derinliğinde kök salmıştır. Çünkü hayatın ilk başlangıcına kadar uzanır. Ve çoğu kez mistisizm, sanat ve adaletsizliğe karşı başkaldırmış sevgi gibi insanın soylu umutsuzluklarını yansıtır. (Türkdoğan, 1985: 114).

Şiddet, tarihi olarak insan olayıdır. Çok yönlü olgu olan kavram, psikolojik, ahlaki, kültürel, siyasi, ekonomik ya da hukuksal birçok boyutu bulunmaktadır. İnsanlık tarihinin geçmişten günümüze her döneminde var olmuş şiddet ve şiddet araçları, şiddet türlerinin insanlarda ve toplumlarda farklı sorunlara ve sonuçlara sebep olduğunu göstermektedir (Işık, 2018). Toplumsal yapıların gelenekselden moderne ve moderninden postmodernizme geçiş sürecinde ortaya çıkan belirsizliklerin ve çelişkilerin günümüzde yaşanan çatışmaların en önemli nedenlerinin başında gelmesi göz önünde bulundurulduğunda özellikle şiddet kavramının bireysel ve toplumsal boyutu ile ilgilenen sosyoloji biliminde sosyal bilimlerin gelişmesiyle beraber şiddet kavramı birçok boyutu ile ele alınmıştır. Şiddet her toplumda, kültürde ve inanışta karşımıza çıkan toplumların ve kültürlerin içerisinde bulundukları zamana ve sürece bağlı olarak değişen bir kavramdır. Sosyoloji biliminde şiddet kavramı, toplumsal ve kurumsal yapı, sosyalleşme süreci, yaşam biçimini belirleyen değerler bütünü ve bireyler arası ilişkiler biçimi üzerinden ele alınmaktadır (Kızmaz, 2006:248). Her toplum için aynı şiddet tanımını yapmak mümkün değildir. Çünkü toplumlar değişen kendine özgü değer yargısı ve normları önceliğinde şiddeti tanımlamaktadır (Yıldırım, 2020: 4).

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kadına yönelik şiddet istatistikleri, şiddet sorunun boyutlarını ortaya koymaktadır. 2014 yılında gerçekleştirilen ‘Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet’ araştırmasına göre, Türkiye genelinde hakkında ilk kez bilgi toplanan ısrarlı takip, her 10 kadından neredeyse 3’nün en az bir kez maruz kaldığı şiddet biçimidir. En yaygın ısrarlı takip biçimleri telefonla arama (yüzde 19), kısa mesaj, mektup ya da e-posta gönderme (yüzde 8), sosyal medya aracılığıyla takip etme (yüzde 6) ile çalışılan ya da yaşanan mekânlara gelerek rahatsız etme (yüzde 6) biçimindedir. Araştırma sonuçları sık rastlanan ısrarlı takip eylemlerinin faillerinin daha çok yabancılar olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ancak ölüm ve zarar verme tehdidi içeren ısrarlı takip biçimlerinin failleri daha çok eski eşler ve birlikte olunan erkeklerdir. Kadınların yüzde 38’i yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddetten birine maruz kalmıştır. Bu durum, 2008 araştırmasında da tespit edildiği gibi, fiziksel ve cinsel şiddetin daha çok bir arada yaşandığına işaret etmektedir (TÜİK, 2014). Ülkemizde şiddet rakamlarının yüksekliği, problemin toplumsal cinsiyet eşitsizliği, sosyo-ekonomik durum ve ataerkil kültürel kabullerden beslenen toplumsal bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır (Karal ve Aydemir, 2012: 46). Her sosyo-kültürel yapının olduğu gibi, Türk toplumunun da kendi sosyal değerleri bulunmaktadır. Türk sosyo-kültürel yapısında da şiddeti öğreten, meşrulaştıran, şiddete karşı duyarsızlaştıran sosyal değerler bulunmaktadır. (Şenol ve Yıldız, 2013: 13) Çoğu zaman şiddet bir aile sorunu olarak görüldüğü için evin dört duvarı arasında kalması gerektiği düşünülür. İlginç olan, çoğu kadının gördüğü şiddeti

kabullenmesi ve duygularını “o, benim kocamdır, döver de sever de” veya “dayak cennetten çıkmadır” şeklinde ifade etmesidir. (Ergin vd., 2005: 38).

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, (UNFPA), Türkiye’nin teknik ve finansal desteği ile analizi sonucu hazırlanan “Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı 2007-2021 Yılları Arası Verilerinin İstatistiksel Analizi” raporuna göre şiddete maruz bırakılan her 10 kişiden 8’i kadındır. “Şiddet mağdurlarının yüzde 73’ü evli, yüzde 12’si bekar ve yüzde 7’si boşanmıştır. Şiddetle karşılaşanların büyük bir kısmı 31-55 yaş grubunda (yüzde 42) yer alırken, bunu 19-30 yaş grubu (yüzde 37) takip etmektedir. Gelen çağrı verilerine göre, en yaygın görülen şiddet türleri fiziksel şiddet (17.601 vaka), duygusal şiddet (15.059 vaka), sosyal şiddet (5.608 vaka), ekonomik şiddet (4.346 vaka) ve cinsel şiddet (1.456 vaka) olarak sıralanmaktadır. Fiziksel şiddet mağdurlarının yüzde 79’unu kadınlar oluştururken, bu şiddeti uygulayanların yüzde 68’i eşlerdir. Şiddet vakalarının yüzde 8’i cinsel şiddetle ilgilidir ve bu tür şiddete maruz kalanların yüzde 73’ü kadınlardan, yüzde 11’i kadın ve çocuklardan, yüzde 10’u ise kız çocuklarından oluşmaktadır. Verilere göre, çocukların şiddetle karşılaşma oranı 2012 sonrası yüzde 7’den yüzde 17’ye çıkmış, pandemi döneminde ise yüzde 18’e ulaşmıştır (UNFPA Türkiye, 2023).”

Dünya Sağlık Örgütü (2013), dünyada her üç kadından birinin ya partneri tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddet gördüğünü ya da partneri olmayan biri tarafından cinsel şiddete maruz kaldığını rapor etmiştir. Bununla birlikte, şiddetle ilgili bazı ulusal çalışmalar yüzde 70’e yakın kadının fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaşadığını göstermiştir.¹ Dünya Bankası verilerine göre dünya genelinde şiddet nedeniyle hayatını kaybeden 15-44 yaş grubundaki kadınların sayısı kanser, sıtma, trafik kazası ve savaşlar nedeniyle ölen kadınlardan daha fazladır (World Development Report 1993: 49). Dünya Sağlık Örgütü’nün 2013 yılında yayımladığı bir başka kadına yönelik şiddet raporunda, kadınların yüzde 13 ile yüzde 61’i arası 15-49 yaşları arasında hayatlarında en az bir defa eşlerinden fiziksel şiddete maruz kaldığını, kadınların yüzde 6 ile yüzde 59’u, eşlerinden yaşamı boyunca en az bir kez zorla cinsel ilişkiye girme veya buna teşebbüs etme durumuna maruz kaldıkları, yüzde 1’den yüzde 28’i kadın ise gebelik sırasında eşinden fiziksel olarak istismar edildiğini bildirmiştir (WHO, 2013:10). Bu istatistik verilerden de anlaşılacağı üzere şiddet sadece bireysel bir boyut ve sorun değil, aynı zamanda toplumsal bir olgu ve sorundur. Genelde kadına yönelik şiddetin çalışmalarda yer aldığı ve daha fazla görüldüğü ileri sürülse de şiddet cinsiyete ait bir kavram değildir. Erkekler biyolojik yapıları itibarıyla fiziksel şiddeti daha kolay ve sık uygularken; kadınlar psikolojik, sözel şiddeti daha sık uygulamaktadır.

¹ <http://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures> (04.04.2015).

2.2.1. Şiddetin Türleri

İnsanlık tarihi ile birlikte ortaya çıkan şiddet kavramı evrensel bir olgu olup her toplumda var olan bir olgudur. Özellikle sosyal bilimde bireysel ve toplumsal boyutları ele alınırken karmaşık bir yapıya sahip olması tek bir tanımlamasının olmasını zorlaştırırken farklı değişkenlere göre sınıflandırılmasına da neden olmuştur. Şiddet eyleminin meydana gelmesiyle ilişkili olarak uygulanış biçimine göre de farklı alt başlıklarda incelenmektedir. Şiddet denildiğinde akla ilk gelen fiziksel şiddet olsa da literatüre bakıldığında fiziksel şiddetin yanı sıra; psikolojik şiddet, sindiren şiddet, ekonomik şiddet, politik şiddet, okşayan şiddet hatta şiddetsiz şiddet gibi birçok şiddet türünün olduğu görülmektedir. Bu şiddet türlerinin her biri insanlarda ve toplumlarda farklı sorunlara ve sonuçlara yol açtığı görülmektedir. Toplumbilimci Galtung'a göre, “çeşitli şiddet yöntemleri vardır: fiziksel, psikolojik ve yapısal şiddetten söz edilebilir. Fiziksel şiddette, kişiyi öldürmeye kadar uzanabilen şiddet kullanımı ögesi bulunmaktadır; psikolojik şiddet kişinin ruhsal bütünlüğüne yönelik beyin yıkama, yalan söyleme, endoktrinasyon, tehdit yöntemleriyle uygulanan şiddettir; yapısal şiddette ise insanların eylemlerinde akli ve psikolojik yeteneklerinin altında kalmaları olgusuyla karşılaşılmaktadır; bu durumda şiddet, insanın olası yetenekleriyle, hâlihazır yetenekleri arasındaki farkın nedeni olmaktadır” (Galtug 1991’den aktaran Özerkmen 2010: 24).

Şiddet ayrı bir disiplin olarak sosyolojide ortaya çıktığında, şiddet davranışı, sosyal kurumlar tarafından şekillenen bir sosyal olgu (fact) olarak görülmektedir. Şiddet iki yönden ele alınabilir: 1) Bedenlerin biyolojik yönleri ile 2) güç, politika, devlet, ekonomik, kültür/ortam. Bir tarafta eylem ve onun etkisi vardır, diğer tarafta sosyal sistem ve sosyal eşitsizlik vardır. Sosyoloji, şiddetin daha çok bedene yönelik olan kısmı ile değil, semboller ve kültür aracılığıyla yapılan şiddet ile ilgilenmektedir (Bal, 2014: 12).

Genel olarak ise şiddetin 4 türü olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar; fiziksel şiddet, duygusal şiddet, cinsel şiddet ve ekonomik şiddettir. İnsan bedenine zarar verebilecek dayak atma, vücutta sigara söndürme, sert bir cisimle vurma, boğazını sıkarak nefessiz bırakma, ateşli-kesici-delici bir aletle yaralama, saç yolma, bir yere kilitleyip aç-susuz bırakma gibi davranışların tümü şiddetin en çok uygulanan türü fiziksel şiddet olarak tanımlanmaktadır (Işıloğlu, 2006: 4).

Fiziksel şiddet sadece dayak atmak olarak nitelendirilmekten ziyade daha derin anlamlar içermektedir. Daha geniş anlamıyla şiddet gören kişinin vücudunda yaralanmalar ve iz bırakan belirtilerin bulunmasıyla sağlığını kötü etkileyen tüm davranışlar şiddet olarak adlandırılmaktadır. Fiziksel şiddet aletsiz ve aletli olarak iki şekilde uygulanmaktadır. Aletli şiddetler; şiddet uygulayan kişinin şiddeti kemer, sigara, ütü, hortum, silah, bıçak gibi bir veya birden fazla alet kullanarak uyguladığı şiddet türüdür. Aletsiz şiddetler ise; şiddet uygulayan kişinin yumruk atmak, tekme atmak, tokat atmak, iteklemek, saçını çekmek gibi şiddeti herhangi bir alet kullanmadan uygulamasıdır (Polat, 2016: 25).

İkinci şiddet türü ise duygusal şiddettir. Duygusal şiddet şefkat, ilgi, sevgi destek, onay gibi duygu ve duygusal ihtiyaçların aşağılandığı şiddet türüdür. Bireyin maddi ve manevi destek alabileceği kurum ve kişilerden ayrılması, kültürel kimliğinin, din, ırk ve dil gibi kısacası değer verilen inançların tümünün aşağılanması veya farklı davranmaya itilmesi, arkadaş ve aile bireylerinin devamlı olarak küçümsenmesi, görüşmenin engellenmesi, evden kovulma veya evden ayrılmakla tehdit edilmesi şeklindeki tüm davranışlar duygusal şiddete karşılık gelmektedir (Işıloğlu, 2006). Duygusal şiddetin bir türü olan sözel şiddet (Mazza ve ark.,1996; Jansen ve ark.,2009), kişinin önemseydiği konulara yönelik kişiyi incitmek amacıyla üzücü, aşağılayıcı, hakaret sayılabilecek sözler söylemek, sık sık olumsuz eleştirilerde bulunmak, küçük düşürücü lakaplar takmak ve alay etmek şeklinde açıklanmaktadır (İncecik ve ark., 2009). Kısacası ruhsal açıdan kişiye acı ve zarar veren her türlü davranış psikolojik- duygusal şiddet olarak adlandırılmaktadır. Psikolojik şiddet aile içerisinde eşler, kardeşler ya da ebeveyn-çocuk arasında düşüncelerini aktarmasına izin vermemek, psikolojik baskı uygulamak, surat asmak, aile bireylerinden herhangi birinin kendine olan güvenini ve saygısını kaybetmesine sebep olmak, sürekli eleştirmek, aile bireyleri üzerinde psikolojik baskı kurmak ve kontrol etmek şeklinde ortaya çıkabilmektedir (Halıcı, 2007: 49).

“Şiddet ve Sağlık Konusundaki Dünya Raporu” nda “cinsel şiddet”, cinsel bir eylem gerçekleştirmeye, istenmeyen cinsel sözler söylemeye, cinsel yaklaşım ve tekliflerde bulunmaya ya da bir kişiyi ticari amaçla cinsel olarak kullanmaya yönelik eylemlerin tümünü kapsamakta olup, kurbanla fail arasındaki ilişki her ne olursa olsun, kurbanın evinde ya da işyerinde sınırlı kalmaksızın her türlü koşulda bir kişinin cinselliğine karşı dolaylı ya da direkt olarak ve zorlamayla yapılan cinsel bir eylemi içermektedir (Polat, 2016: 21). Cinsel şiddet; cinselliğin susturma, tehdit ve kontrol etme aracı olarak kullanılarak kişiye fazla kıskançlık ve şüpheci şekilde yaklaşmaktır. Kaba kuvvet ve duygusal baskı kullanarak cinsel ilişkiye zorlamak, istemediği cinsel pozisyonlarda bulunmak, tecavüz etmek gibi kişiye cinsel bir eşyaymış gibi davranarak cinsel açıdan cezalandırmaktır (Çiftçi, 2007:11).

Son şiddet türü ekonomik şiddet ise; kişinin çalışmasına, düzenli bir iş tutmasına engel olmak, ailenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamamak, kişinin iş yaşantısında ilerlemesine yardımcı olabilecek fırsatları değerlendirmesine engel olmak, çok kısıtlı harçlık verip bununla yapılması mümkün olmayan şeyler istemek ve gerçekleşmediğinde olay çıkarmak, kişinin gelirini harcamak, evi zaman zaman terk ederek giderlerle hiç ilgilenmemek şiddetin varlığına işaret eden bazı davranışlardır (İncecik ve ark., 2009). Ekonomik şiddet daha çok kadınları etkilerken, kadına karşı paranın bir tehdit aracı olarak sürekli kullanılması sonucunda ekonomik özgürlüğünün yok olması veya azalmasıdır. Ailenin ekonomik ihtiyaçlarını karşılamamak, az para verip yapılması imkânsız olan isteklerin yerine gelmediğinde olayı büyütme, kadının çalışmasına izin vermemek, evi zaman zaman terk ederek giderlerle ilgilenmemek, kadının iş yaşantısında aktif rol oynamasına engel olmak, çalışmasını istemeyip çalışan kadının gelirini de elinden almak gibi davranışların tümü ekonomik şiddetin örneklerindendir (Polat,2016: 33).

Bu şiddet türlerinin yanında birçok düşünür kuramsal bakış açısı çerçevesinde farklı şiddet sınıflandırmaları gerçekleştirmiştir. Bunlardan biri olan Eric Fromm, şiddet biçimlerini şu şekilde sıralamıştır. Şiddetin en normal ve hastaliksız biçimi oyunda ortaya çıkan şiddettir. Bu tür şiddet yıkıcılık ya da nefretten doğmayan, yıkım amacı gütmeyen hüner gösterilerinde ortaya çıkar. Bir insanın kendisinin veya bir başkasının yaşamını, özgürlüğünü, onurunu ve malını korumak için ortaya çıkan şiddet türü ise tepkisel şiddettir. Bu şiddet türü genelde korkudan doğar. Bu tür şiddet, ölümün değil yaşamın hizmetindedir; amacı da yıkım değil korumadır. Tepkisel şiddete benzer ama hastalığa ondan bir adım daha yakın başka bir şiddet türü de öç alıcı şiddettir. Tepkisel şiddette temel amaç, tehdidin getirdiği zararı başka bir yöne çevirmektir; bundan dolayı yaşamı sürdürmek gibi biyolojik bir işleve hizmet eder. Oysa öç alıcı şiddette zarar zaten verilmiş olduğundan şiddetin savunma işlevi artık yoktur. Öç alıcı şiddet, ilkel ve uygar, topluluk ve bireylerde de bulunabilir (Kan davası gibi, Çocukken inancın yıkılması karşısında doğan yıkıcılık gibi). Ödünleyici şiddet, güçsüzlükten doğan, güçsüzlüğü telafi eden bir şiddet türüdür. Yaratmayan insan yok etmek ister; yaratırken, yok ederken salt bir yaratık olma rolünün ötesine geçer. Bu dürtü sadizmin özünü oluşturur. Şiddet türleri arasında en yıkıcı olanı kana susamışlıktır. Öldürmek en ilkel düzeyde en büyük sarhoşluk ve en büyük kendini doğrulamanın yoludur. Savaşlarda, soykırımlarda, kan davalarında, ruh hastalarında, psikopat ve katiller gibi kimselerde bulunur (Fromm, 1994: 18).

“Historie de la violence” başlıklı çok kapsamlı bir incelemenin yazarı olan Fransız araştırmacı Jean-Claude Chesnais'in (1981) uluslararası polis örgütü Interpol'ün sınıflandırmasını esas aldığı tipolojisinde şiddet türleri şöyle sınıflandırılıyor. Şiddet genel itibarıyla iki başlık altında toplanmıştır: özel şiddet ve kolektif şiddet. Özel şiddet şu başlıklar altında toplanmıştır: Cürümsel şiddet kendi içinde ölümle sonuçlanan şiddet, bedensel şiddet ve cinsel şiddet olarak üçe ayrılırken; Cürümsel olamayan şiddeti Jean-Claude Chesnais iki başlık altında toplar: İntihar ve kaza. Jean-Claude Chesnais özellikle kolektif şiddet üzerinde durmaktadır. Ona göre kolektif şiddetin üç birimi vardır; İlki, vatandaşların iktidara karşı şiddetidir. Bunlar: terör, grevler ve ihtilaller İkincisi, iktidarın vatandaşlara karşı şiddetidir. Bu ise; devlet terörü ve endüstriyel şiddet olarak tanımlanır. Sonuncusu ise şiddetin en yaygın biçimini ifade eden savaştır (Ünsal, 1996:32).

2.3. Toplumsal Cinsiyet Kavramı

Biyolojik cinsiyet kavramı kişinin doğuştan var olan kadın veya erkek olarak gösterdiği genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleridir. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramı genellikle birlikte ele alınsa da aslında farklı kavramlardır. Cinsiyet kavramı, kadın ve erkeğin biyolojik ve fizyolojik özelliklerini ifade ederken; toplumsal cinsiyet kavramı tüm cinsiyet algılarının toplum tarafından sosyal olarak inşa edilen rolleri, davranışları ve faaliyetleri ifade etmektedir. Bireyler toplumda sahip oldukları rolleri yerine getirirken toplumsal yapının onlara verdiği değer yargılarına göre davranırlar. Her toplumda kadın ve erkeği birbirinden ayıran ve toplumsal rollerini oluşturan, bireyleri yönlendiren, şekillendiren, denetleyen sosyo-kültürel değerler bulunmaktadır. Sürece dayalı

olan cinsiyet rollerinin oluşumu anne karnında başlamakta, bebeklikte ve aile yaşantısıyla şekillenmekte, okul-iş yaşamı ve kanunlarla da pekişmekte, böylece öğrenilen bu kalıplar, değişmez yargılara dönüşmektedir. Erkek ve kadın olma durumuna yüklenen anlamlar, sosyal hayatta geçerli olan ve kamuoyu algısında yer etmiş rollerin içerisinde sıkışıp kalmaktadır. Böylece biyolojik cinsiyet, yerini, statü belirleyici bir özelliğe sahip olan toplumsal cinsiyet anlayışına bırakmıştır. Toplum içinde erkeklere ve kadınlara verilen birbirinden farklı roller, toplumsal cinsiyet rolleri olarak tanımlanmaktadır. Geçmişten gelen toplumsal kalıp yargıları ve toplumun beklentilerinin belirlediği cinsiyet farklılıkları toplumsal cinsiyet rollerini ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri cinsiyetin kültürel anlamlarıdır. Çünkü bireyler cinsiyetin toplumsal ve kültürel anlamlarını benimsemeye çocukluk döneminde toplum tarafından erkek veya kız olarak etkilenmeleriyle başlamakta ve toplum, bireyin bu rollere uygun davranmasını beklemektedir (Dökmen, 2010: 29).

Sosyal bilimler içerisinde toplumsal cinsiyet ise biyolojik cinsiyetle açıklanamayan sosyal sınıf, ataerkillik, siyaset ve toplumdaki üretim biçimiyle bağlantılı bir kavram olarak 1990'lı ve 2000'li yıllarla beraber daha yoğun kullanılmaya başlanmıştır. Toplumda var olan kadın ve erkek olma rolü toplumsal cinsiyet etkisi altında statü, sorumluluk ve kişilik özellikleri gibi rolleri şekillendirirken temel dayanağı kültürdür. Toplumsal cinsiyet kavramı ilk kez Robert Stoller'ın 1968'de yazdığı "Sex and Gender" adlı kitabında kullanılmıştır (Baran, 2012: 410). Ardından ise 1972'de "Sex, Gender, Society" adlı kitabı ile toplumsal cinsiyet kavramını sosyolojiye kazandıran Ann Oakley'dir. Toplumsal cinsiyet kavramını ilk kullananlar arasında yer alan Ann Oakley'in ifadelerini Bhasin şöyle aktarır:

Toplumsal cinsiyet bir kültür meselesidir, erkek ve kadınların 'eril' ve 'dişil' olarak sosyal sınıflandırılmasına işaret eder. İnsanların erkek ya da kadın olduğu, çoğunlukla biyolojik göstergelere göre anlaşılabilir. İnsanların 'eril' veya 'dişil' olduğu ise aynı şekilde anlaşılabilir; ölçütler kültürel, yere ve zamana göre değişiklik gösterir. Cinsiyetin değişmezliğini kabul etmek zorunludur, ama böylece toplumsal cinsiyetin değişkenliği de kabul edilmelidir (Bhasin 2003: 8-9).

Oakley'e göre toplumsal cinsiyet, "erkeklik" ile "kadınlık" arasındaki toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmakta ve toplumsal cinsiyeti bireylerin bir özelliği değil, toplumun, toplumsal kurumun ve kültürün bir özelliği olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla biyolojik cinsiyet doğuştan getirilirken toplumsal cinsiyet farklılıkları kültürel olarak üretilmektedir. Yani toplumsal cinsiyet rolleri toplumsallaşma ve içselleştirme aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Diğer bir ifadeyle toplum biyolojik cinsiyet açısından kadın ve erkek olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu sınıflandırmaya biyolojik anlamın yanında kültürel, ekonomik, siyasi anlamlar yüklenmeye başladığında süreç toplumsal cinsiyete evrilmektedir. Toplumsal roller toplumun bireylerden statüsüne uygun olarak beklediği davranış kalıplarıdır. Toplumsal rollerin oluşmasında biyolojik etmenler etkili olduğu gibi toplumsal cinsiyet rolleri de bireylerin ve toplumun düzene girmesine ve sınıflandırılmasına yardımcı olmaktadır (Akkaş, 2019: 103). Kısacası toplumsal

cinsiyet rolleri toplumsallaşma süreci ile beraber oluşmaktadır. Bireyler küçük yaşlardan itibaren içinde bulundukları toplumun özellikleriyle iç içedir ve doğuştan getirdikleri özellikleri, karakterleri haricinde pek çok şeyi toplumdan öğrenmektedirler. Ailede başlayan toplumsallaşma süreci hemen hemen her konuda olduğu gibi cinsiyet konusundaki görüş ve algılarda aile içerisinde şekillenmektedir. Daha sonra akran grubu, arkadaşları, eğitim hayatı ve sosyal çevre ile beraber devam eden bireyin sosyalizasyon süreci toplumsal cinsiyet algısının pekiştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Sosyolojik kuramların toplumsal cinsiyet açıklamalarına bakacak olursak; Başak'a göre ekonomiden devlete, siyasetten aileye ve gündelik hayatın tüm alanlarında erkeklerin kadınlar üzerinde geçmişten günümüze kadar devam eden egemenliklerini açıklamaya yönelik birçok kuram geliştirilmiştir. Bu kuramları ontolojik, epistemolojik ve metodolojik temel kabulleri doğrultusunda sosyal bilim yaklaşımlarından birine dahil etmek mümkündür (Başak, 2013: 222). Toplumsal cinsiyete yönelik önemli kuramsal yaklaşımlardan İşlevselci yaklaşım, toplumsal cinsiyet temelli farklılaşmanın toplumun düzenini sağladığına; çatışmacı yaklaşım, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kökeninde kadın erkek iktidar ilişkisinin olduğuna; sembolik etkileşimci yaklaşım, toplumsal cinsiyet temelli farklılaşmaların ve toplumsal cinsiyete göre davranmanın gündelik hayatta bireylerin davranışlarına yansıdığına; feminist yaklaşım, kadınlara boyun eğdirmenin toplum ve toplumsal yapının ayrılmaz bir parçası olduğuna vurgu yapmaktadır (Schaefer, 2013: 280). Sosyal bilimde toplumsal cinsiyet kavramını açıklamalarına dahil eden üç önemli yaklaşımdan biri olan İşlevselci kuram toplumsal cinsiyet kavramını sosyal yapı üzerinden açıklamaktadır. Yapısal-fonksiyonalist teoriye göre toplumsal cinsiyetin işlevi gündelik yaşamı düzenlemektir. Bu işlevi yerine getirirken birbirinden farklılaşan parçalardan oluşan karmaşık bir yapıdadır (Macionis, 2015: 343). Bu yaklaşıma göre cinsiyet rolleri anne babadan öğrenilmektedir. Anne ve babaların verdiği olumlu ve olumsuz yaptırımlar kız ve erkek çocuklarının kendilerinden beklenen cinsiyet rollerinin öğrenilmesini sağlamaktadır. Parsons' a göre cinsiyet rollerinin farklılaşması toplumsal sistemdeki düzeni sağlamaktadır. Toplumsal sistemin devamı için kadın ve erkekler farklı rollerde uzmanlaşmalıdır. Bununla beraber özel ve kamusal alan ayrımı yaparak “araçsal” ve “dışavurumsal” rol ayrımı yaparak, dışavurumsal rolleri kadınlara, araçsal rolleri ise erkeklerin üstlendiğini ileri sürmektedir. Bu ayrımın nedenini ise kadınların sahip olduğu biyolojik cinsiyet özelliği olarak çocuk doğurmak ve bakımı sırasında kurulan bağla açıklamaktadır. Kadının ve erkeğin sosyal rolleri ve görevlerini sosyalleşme ile açıklayan kuram, cinsiyet temelindeki rol ayrışması ve bütünüyle sosyal iş bölümünü açıklamaktadır. Bu hususta Parsons' a göre cinsiyet rolleri toplumun işlevsel zorunlukları temelinde çekirdek ailenin evrenselliği ve gerekliliğinin bir sonucudur ve toplumun sürekliliğini sağlamaktadır (Sallan Gül, 2012: 235). İşlevselciler, feministlerin aksine toplumsal cinsiyet temelli farklılaşmanın toplumsal istikrarın sağlanmasına yaradığını ifade etmektedir. Talcott Parsons ve Robert Rales, belirli rollerde uzmanlaşan yetişkinler aile kurumunun en etkili şekilde işlev görmesine neden olmaktadır. Geleneksel cinsiyet rolleri, kadınları ve erkekleri aile birliğine

bağladığı ve her iki cinsiyete önemli sorumluluklar yüklediğinden dolayı tamamlayıcı roller bütünü oluşturmaktadır (Schaefer, 2013: 277).

Bir diğer önemli yaklaşımdan biri olan çatışmacı kurama göre ise kadın ve erkek arasındaki ilişki erkeklerin kadınlar üzerindeki tahakkümüne dayanan geleneksel olarak eşitsiz iktidar ilişkilerinden biridir. Yani toplumsal cinsiyet kavramını kapitalist üretim ilişkileri ile bağdaştırarak kapitalist sistemin getirdiği değişikliklerin erkek egemenliğini güçlendiren bir sistem olarak ifade etmektedir. Kısacası bireyler cinsel ve yeniden üretim kapasiteleri hakkında yorum yapar ve bunu yaparken erilik ve dişillik üreterek bunları sosyal kurumlar içine yerleştirmektedir (Günindi Ersöz, 2016: 37).

Sembolik etkileşimci düşünürler ise bireylerin cinsiyetlerinin gündelik etkileşimleri başlatmada ve devam ettirmede ne kadar etkili olduğu üzerinde durmaktadır. Bu kurama göre toplumsal cinsiyet tabakalaşmasını belirleyen toplumsal etkileşim kalıplarıdır. İnsanların cinsiyetlerinin yanı sıra sahip oldukları meslekleri ve gelir durumlarının etkileşim kurmada ne kadar etkili olduğu ise toplumsal cinsiyet araştırmalarının önemini oluşturmaktadır. Sembolik etkileşimciler, cinsiyetin insanlar tarafından inşa edildiğini ileri sürerek sosyal kalıpların inşa edilmiş karakteristiğini ortaya çıkaran çalışmaları ile önemli kuramsal yaklaşımlardan biridir.

2.4. Toplumsal Yapı ve Şiddet İlişkisi

Toplumsal yapı kavramı toplumu oluşturan grup, sınıf, statü gibi organize olmuş sistematik ilişkilerin tümüne verilen genel tanımlamadır. Bu minvalde toplumdaki insanların ilişkilerinin sürekli hale gelip standartlaşmasından daha küçük birliktelikler olan sosyal gruplar, sosyal kurumlar, sosyal birlikler ve çeşitli toplumsal kuruluşlar oluşmaktadır. Toplumdaki bu sosyal örüntülerin bir araya gelmesi ile toplumsal yapı oluşmaktadır (Ergan, 2018: 43). İnsanlar, kendilerine has değer yargılarına göre çeşitli toplumsal grupların ve kurumların sosyal değerlerini benimseyerek birbirine aktarırlar. Toplumsal yapının bir parçası haline gelen belirli davranış kalıplarının dışındakiler ise şiddet bağlanmında değerlendirilmektedir. Toplumsal gelenekler ve normlar bireyin hareket alanını belirlerken bu hareket alanı dışında kalan davranışlar, meşru olmayan davranışlar yani sapkın davranış olarak görülmektedir. Şiddet ise varlık bulduğu alanda kalma çabası içerisinde. Kendisini sürekli olarak genişleten, güçlendiren ve haklılık zeminini sağlamlaştıran bir yapıya sahip olan şiddet, zamanla gündelik yaşamın alışkanlıklarına yerleşmekte ve geleneksel yapının bir parçası haline gelmektedir. Şiddeti uygulayan kişi, kendi eylemini doğru bulurken şiddete maruz kalan kişi bunu meşru olmayan davranış olarak algılamaktadır. Planlanmış bir şiddet eylemini haklı göstermek ve vicdani rahatlamayı sağlamak, şiddeti uygulayan bireyler için bir gereklilik haline gelmektedir (Moses,1996: 25).

Sürekli değişim özelliği gösteren toplum, toplumsal yapı ve toplumsal değişimin hızı, nedenleri ve sonuçları bakımından toplumdan topluma farklılık gösterebilir. Değişen toplum yapısının her döneminde bulunan ve değişmeyen tek şey ise şiddetin kendisidir. Şiddet, çeşitli nedenleri, farklı boyutları olan toplumsal bir olgu olarak toplumun bütün sosyal sınıf ve tabakalarında yaşanan bir olgudur. Hem yoksul hem de varıl aileler de hem eğitim düzeyi düşük kişiler hem de üniversite mezunları arasında hem kentte hem de kırsal alanda yaşanmaktadır. Şiddet eylemlerinin sosyo-kültürel kökenlerinin analizinde önemli unsurlardan biri ataerkil yapılar ve erkekliğin algılanma biçimidir. Dolayısıyla Türkiye’deki baskın erkeklik anlayışının genellikle sertlik, saldırganlık, öfke, şiddet ve uzlaşmazlık gibi özelliklerle tanımlandığı ifade edilmektedir. Özellikle bazı kuramcılar ve feministler, erkek şiddetinin, yapısal ve kültürel olarak inşa edildiğini ve bunun kaynağının erkek imgesinin oluşturulma biçiminde yattığını ileri sürerek, ataerkil veya maskülen yapıyı şiddetin önemli kaynağı olarak görmektedir (Çetin, 2020: 309). Fakat dikkat çekici olan, şiddetin bir türünün bazı toplumlarda yaygın olmasına rağmen, bazı toplumlarda ise ya hiç görülmemesi ya da istisna düzeyinde yaşanmasıdır. Bu durum da ancak toplumların, gelenekselden moderne, modernden post moderne değişim sürecinde “toplumsal yapılarının çözülmesi ve yeniden yapılaşması” sürecinde yaşadıkları sosyolojik farklılıklarla ve bu farklılıkların bireylerin davranışlarına etkileriyle açıklanabilir. Örneğin, ABD’de ve Avrupa’da “silahlı baskın” olaylarının, Türkiye’de ise “aile içi, özellikle de kadına yönelik şiddet” olaylarının yaygın olarak görülmesi, ABD’nin ve Avrupa’nın, yukarıda ele alınan modernleşme ve postmodernizm sürecini birçok açıdan Türkiye’den farklı bir şekilde yaşamalarıdır. Hemen akla gelen en önemli farklardan biri, ABD’nin ve Avrupa’nın önce modernleşme ardında postmodern sürecinin öncüleri olmalarıdır. Türkiye’de ise bu değişim süreci seçkinlerin örneğinde taklit edilmektedir. Bu da Türkiye’de bir dönemden diğerine keskin geçişleri engellemekte; farklı dönemlere (örneğin geleneksel ve modern dönemlere) ait öğelerin bir arada sürdürülmesine neden olmaktadır. Bu çerçevede toplumsal yapının şiddet ile bağlantısının toplumlara farklı boyutlarda yansımalarının toplumsal dinamiklerin şiddetin oluşumuna, yayılmasına ve meşrulaştırılmasına yönelik nasıl bir etkileşim içerisinde olduğunu incelemenin oldukça karmaşık bir konu olduğunu söyleyebiliriz.

Toplumsal yapının oluşum ve değişim sürecinde ve özellikle sosyal bilimlerin sistematik bir düzene oturtulması açısından önemli olan Fransız Devrimi ve sanayileşme döneminden sonra değişen ekonomik ve siyasi kurumların toplumlar üzerindeki etkisini analiz eden Emile Durkheim, dinin toplumsal bütünleşmeye olan etkisi ve toplumsal ahlak üzerindeki rolü ile ilgilenmiştir. Bu değişimlerin intihar olgusu ile nasıl ilişkili olduğunu ele alan Durkheim, “İntihar” adlı eserinde yaptığı araştırmalarda kabul gören genel yargıları karşılaştırmalı yöntemle çürütmüştür. Durkheim’a göre intiharların temel nedenleri toplumsal yapılara dayanmaktadır. Toplumun genel yapısını belirleyen kültür, bireylerin doğumdan ölüme kadar öğrendikleri ve toplumsallaşma sürecinin temelini oluşturan bir unsurdur. İntihar her toplumda ve dönemde mevcut olan bir olgu olup, bu olguyu tetikleyen savaş, göç, hastalık ve toplumsal dönüşüm gibi sebepler de her topluma göre değişiklik göstermektedir. Modern toplumlarda en yaygın intihar biçimi ise bireyin kendine ve

topluma yabancılaşarak yalnızlığa sürüklenmesidir. Bu bağlamda, bireylerin yaşadıkları toplumun gelenekleri ve beklentileri, intihar olgusunun anlaşılmasında büyük önem taşımaktadır (Köse ve Arslan, 2019: 15). Dolayısıyla şiddetin bir tür örneği olan intihar, toplumsal yapının değişim ve dönüşüm sürecinde her zaman var olmuş fakat değişen şeyin intihara neden olanın ve anomiye ortaya çıkaran toplumsal kurumların işleyişindeki düzen veya düzensizlikler olduğunu söyleyebiliriz.

Gelenekselden moderne doğru yaşanan bu toplumsal değişim sürecinde Özellikle 1970' li yıllarla beraber toplumsal yapı çalışmaları artmış ve toplumsal yapıyı ve onu oluşturan unsurlar ve sonuçları ile ilgili pek çok görüş ortaya konulmuştur. Toplumsal yapı ile şiddet ilişkisini anlamamıza yardımcı olan bir düşünür de Bourdieu' dur. Bourdieu' nun en önemli kavramsallaştırmalarından biri olan "habitus" zaman ve mekân içerisinde geleneklerden farklı olarak değişiklik göstererek hem toplumun bireyi yapılandığı hem de bireyin toplumu yapılandığı alışkanlıklar, değerler ve normların bütününe kapsayan yapıdır. Bu yapı, bireyin toplum içerisindeki genel eğilimlerini belirlemekle kalmayıp kolektif olarak birey üzerindeki etkisini de gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda habitus, bireylerin simgesel şiddeti yanlış yorumlamalarına veya içinde bulundukları durumu net biçimde görmemelerine neden olmaktadır. Ancak habitus "bir kader" olarak görülmezse, bireyler mevcut toplumsal yapıyı yeniden değerlendirerek, gizli işleyen simgesel şiddeti tersine çevirmektedir. Simgesel şiddeti anlamak, bu şiddetin hem yapı hem de bireyler tarafından doğal kabul edildiği gerçeğiyle yüzleşmeyi gerektirir (Ölçer, 2019: 37). Özerkmen ve Gölbaşı' ya göre;

Yapısallaşan şiddetin sona erdirilmesi için otoriter ya da geleneksel yapının dönüştürülmesi ve sosyal davranışları yönlendiren yerleşik değerlerin, çağın ihtiyaçlarına uyumunu sağlamak gerekmektedir. Temel değerlerin uzlaşmacı ve barışçı olmasına özen gösterilmelidir. Adaletin toplum için önemli olduğu unutulmamalıdır. Toplumun aileden devlete kadar demokratikleştirilerek ve hukukun üstünlüğüne göre düzenlenmesi sağlanarak bu sorunlar aşılabılır. Böylece de toplumsal sorunların çoğunun ortaya çıkmadan çözülebilmesi söz konusu olabilecektir (Özerkmen ve Gölbaşı, 2010: 30).

Toplumsal yapıya bağlı olarak birey sosyalizasyon süreci içerisinde toplumsal yaşamın ona dayattığı amaçlar ve beklentiler karşısında bu süreç içerisinde amaca ulaşmada başarısızlık veya bu süreç içerisinde amaç ve araç arasındaki aksaklıklar kaynaklı oluşabilecek tüm sapmalar şiddeti meydana getirmektedir. Bütün bu bilgiler doğrultusunda pek çok kez değindiğimiz ve aynı sonuca vardığımız en önemli nokta farklı toplumsal yapılarla ilişkili olarak şiddetin dönemsel süreç içerisinde yapılaşmış olduğudur.

2.5. Toplumsal Cinsiyet ve Şiddet İlişkisi

Cinsiyet ve cinsiyet kültürü üzerinde yapılan çalışmalarda karşılaşılan temel zorluklardan biri, "cins", "cinsiyet" ve "toplumsal cinsiyet" gibi kavramlara atfedilen farklı anlamlardır. Bu konuda yapılan değerlendirmelere bakıldığında, literatürde bu kavramların bazen birbirine yakın anlamlar taşıdığı görülmektedir. Literatürde cinsiyetle ilgili öne çıkan iki önemli kavram "Sex" (biyolojik

cinsiyet) ve “gender” (toplumsal cinsiyet) kavramlarıdır (Ersoy, 2009: 210). Cinsiyet, kişinin kadın ya da erkek olarak sahip olduğu biyolojik, genetik, fizyolojik özellikleri ifade ederken; toplumsal cinsiyet ise toplumun bireye atfettiği roller, sorumluluklar ve görevler ile bireyin toplum tarafından nasıl anlamlandırıldığı ve toplumun bireyden beklentileriyle ifade bulunmaktadır (Üner, 2008: 6).

Toplumsal cinsiyet çalışmalarının en önemli sorunu erkekler ve kadınlar arasındaki farklılaşmanın biyolojik olarak mı yoksa kültürel olarak mı belirlendiğidir (Bayrakdar, 2018: 99). Cinsiyet kavramı kadınlar ve erkekler arasındaki biyolojik farklılıkları ifade ederken, toplumsal cinsiyet (gender) kavramı sosyo- kültürel olarak belirlenen toplumsal rolleri ifade etmektedir. Topluma yayılmış cinsiyet rollerinin eşitsiz dağılımın asıl sebebi cinsel kimliklerin aksine kültürel kodlarının inşa ettiği toplumsal cinsiyet rolleridir. Firetone’ nin de belirttiği üzere; doğallık insanca bir durum değildir, insan doğayı aşmaya başlamıştır dolayısıyla cinsiyet eşitsizliklerini meşrulaştırmak için doğaya sığınmayı bırakmalıyız (Bayrakdar, 2018: 100).

Simone-de-Beauvoir’ ın 1949’da yazdığı “*İkinci Cins*” adlı eserinde “insan kadın doğmaz, sonradan olur” cümlesi toplumsal cinsiyete yönelik “kadın doğulmaz, kadın olunur” sloganı şeklinde toplumda yaygınlaşmış ve insanın toplum içerisindeki konumunu belirleyen biyolojik, iktisadi veya ruhsal bir durum olmanın yanı sıra öteki varlık haline getiren şeyin insan uygarlığının kendisi olduğu anlaşılmaktadır (Beauvoir, 1993: 231). Bireyin bu öteki varlık haline getiren toplumsal cinsiyet rolleri kültürel kodlardan beslenerek doğum ile başlar ve içerisinde bir şiddeti barındırır. Bu şiddetin temel kaynağı toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin toplumdan topluma değiştiği görülse de temel nedeni ataerkil toplum yapısından kaynaklanan eşitsiz güç dağılımı olduğunu söyleyebiliriz. Daha bebeklikte başlayan kız çocuğuna pembe patik örmek, erkek çocuğuna ise mavi patik örülmesi gibi cinsiyetimize göre hangisinin giydirilmesi gerektiğine karar verilmesi veya kız- erkek çocuğu olarak toplumun bizde cesur, saldırgan veya nazik, hanım hanımcık, duygusal olmak gibi kültürel ve cinsiyetçi kategorilerin aşılması gibi kültürel kodlar ile bedenlerimize kazınan bu ayrımlar cinsiyetlere yönelik şiddeti beslemektedir. Diğer bir deyişle, tarih boyunca kadın ve erkekler sadece biyolojik olarak değil çok daha derin toplumsal farklılıklarla birbirinden ayrılmış ve bu durum toplumsal cinsiyetler arası eşitsizliği ortaya çıkararak içerisinde şiddeti barındıran bir toplumsal sorun haline gelmiştir (Karakaya, 2018: 40).

Türkiye'nin en önemli toplumsal sorunlardan biri olmaya devam eden “Kadına Yönelik Şiddet” ile mücadele alanında, Türkiye’de yapılan en kapsamlı veri analizi çalışmalarından biri olan TKDF’ nin 5 dilde hizmet veren “Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı”na 2007-2021 yılları arasında gelen 28 binden fazla çağrının analizi yapıldı ve ortaya çıkan çarpıcı istatistikler ile “Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı 2007-2021 Yılları Arası Verilerinin İstatistiksel Analizi Raporu” hazırlandı (2023). Bu raporda; gelen aramalara şiddete maruz bırakılan her 10 kişiden 8’i kadın. Her 10 aramadan birinde hem kadına hem çocuğa yönelik şiddet raporlandı. Şiddete maruz bırakılanların yüzde 73’ü evli, yüzde 12’si bekar ve yüzde 7’si de boşanmış kişiler. Şiddete maruz bırakılanlar büyük oranda 31-55

yaş arasında (yüzde 42). Bunu 19-30 yaş grubu (yüzde 37) takip etti. Aramalardan elde edilen verilere göre, çocukların şiddete maruz bırakılma oranı, 2012 sonrasında yüzde 7’den yüzde 17’ye, pandemi ile birlikte de yüzde 18’e kadar yükseldi. En yaygın olarak fiziksel (17601), duygusal (15059), sosyal (5608), ekonomik (4346) ve cinsel (1456) şiddet uygulandı. Fiziksel şiddete maruz bırakılanların yüzde 79’u kadınlar, failler ise büyük oranda ‘eş’ (yüzde 68). Yapılan aramalara göre, şiddet vakalarının yüzde 8’i cinsel şiddet. Cinsel şiddete maruz bırakılanların yüzde 73’ü kadınlar, yüzde 11’i kadınlar ve çocuklar ve yüzde 10’u ise kız çocukları olarak raporlandı.²

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın 2014 yılında hazırladığı Türkiye Kadına Yönelik Şiddet araştırmasına göre, Türkiye genelinde hayatının bir kısmında fiziksel şiddete maruz kaldığını söyleyen kadınların oranı yüzde 36’dır. Türkiye genelinde ise kadınların yüzde 36’sı fiziksel şiddete, yüzde 12’si cinsel şiddete maruz kaldığını belirtirken, kadınların yüzde 38’inin iki şiddet biçiminden en az birine maruz kalması ve genellikle cinsel şiddetin fiziksel şiddet ile birlikte yaşandığını göstermektedir. Bu bağlamda her 10 evli kadından neredeyse 4’ü fiziksel şiddete maruz kalmıştır denilebilir. Duygusal şiddetin ve istismarın düzeylerine bakıldığında, Türkiye’de evli kadınların yüzde 44’ünün hayatlarının herhangi bir döneminde, duygusal şiddet ve istismar biçimlerinden en az birine maruz kaldığı saptanmıştır. Şiddet görme düzeyinin en fazla olduğu bölge Orta Anadolu’dur. (Çalışkan, 2018:221).

Cinsiyete dayalı şiddet veya kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet, yaşamı boyunca her 3 kadından 1’ini etkileyen küresel bir salgındır. Dünya çapında kadınların yüzde 35’i ya fiziksel ve/veya cinsel yakın partner şiddetine ya da partner dışı cinsel şiddete maruz kalıyor. Dünya çapında kadınların yüzde 7’si partneri dışında biri tarafından cinsel saldırıya uğruyor. Dünya çapında kadın cinayetlerinin yüzde 38’i birlikte olduğu partnerler tarafından işleniyor. 200 milyon kadın kadın sünneti/kesimi ile karşı karşıya kaldı (Dünya Bankası, 2019).

Toplumsal cinsiyete yönelik şiddeti fiziksel olarak görmekten ziyade sembolik olarak görülmektedir. Modern öncesi zamanlarda şiddet gündelik hayatın bir parçası iken modern toplumlarda şiddet görünmez alanlara kayarak yeni şiddet türlerinin de ortaya çıkması ile içselleştirilmiştir. Bireyin toplumsal cinsiyete yönelik toplumsal beklentileri aile, eğitim, din ve hukuk gibi toplumsal kurumlar tarafından içselleştirmesine neden olurken özellikle Modernite ile beraber iktidar teknikleri şiddetin içselleştirilmesinden faydalanarak tahakküm araçlarını bu yeni sisteme göre kurmaktadır (Bayrakdar, 2018: 101) Bourdieu’nün bu şiddet türünü ifade ettiği sembolik şiddet kavramına göre; Toplumun beklentileri alışkanlık haline gelmiş algı kategorileri arkasına gizlenerek şiddetin normalleşmiş görülmesine ve tahakküm ilişkilerinin sorgulanmasının önünü kapatmasına neden olmaktadır. Bourdieu’ ya göre bu işleyişin değişmesini sağlayacak şey eğitim sermayesinin artmasıyla beraber ortaya çıkan sosyolojik düşünme tarzıdır.

² <https://turkiye.unfpa.org/tr/news/unfpa-tkdf-ev-i-CC%87%C3%A7i-%C5%9Fiddet-raporu> (21.06.2023)

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı şiddeti doğuran asıl neden ataerkilliği yeniden üreten toplumsal ve kültürel ilişki ağlarıdır. Bu toplumsal ilişki ağlarındaki asıl failler ise ataerkil toplumsal cinsiyet düzeninin hâkim konumunda olduğu düşünülen erkeklerdir. Ataerkil ve heteroseksist toplumsal yapıya baktığımızda kadınların erkeklerden daha düşük ücretle çalışması, kadınların güvencesiz çalışmaya zorlanması, kadınların büyük bir çoğunluğunun ücretli çalışmadan dışlanarak çalışan erkeklere maddi manevi bağımlılaştırılması, kadınların erkeklerden boşanmalarının zorlaştırılması, kadınların genelde sadece cinsel kimlikleri ile toplumda var olduğu düşüncelerin yaygınlığı, kültürel bir imge olarak kadınların ev/anne kadını olmaya yönlendirilmeleri gibi birçok kadınların ötekileştirilmesine neden olan ataerkil söylemler şiddeti normalleştirmekte ve kabullendirmektedir (Bozok, 2018).

Kısacası toplumsal cinsiyete yönelik şiddetin en çarpıcı örneği kadındır. Toplumsal yapıdaki erkek egemen düşüncesi kadına yönelik şiddetin en önemli sebebidir. Erkek egemen ideoloji şiddete neden olmakta, beslemekte ve şiddetin sürekliliğini sağlamaktadır. Yani kadına yönelik şiddeti üreten dinamikler toplumsal, hukuksal, ekonomik, geleneksel, siyasal ve eğitimsel yapısı içerisinde ayrımcı ve kadını erkeğe bağımlı kılan mekanizmalardan kaynaklanmaktadır (Gökkaya, 2009). Oysaki toplumsal ve kültürel ilişkilerde erkek olmak erkeğin biyolojik cinsiyetin kaynaklı değildir. Günümüzde hala okuma-yazma bilmeyen kadınların erkeklerden çok olması, 2010 yılından itibaren yaşanan kadın cinayetlerinin binleri bulması, iş hayatında erkeklerin kadınlardan daha çok rol alıyor olması, siyasette kadın temsillerin sayısının hala sınırlı ve yetersiz olması toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gösteren şiddetin temsili önemli veriler olarak karşımıza çıkmaktadır (Çetin, 2020: 18).

2.6. Türkiye’deki Köy Sosyolojisi Çalışmaları

Kır sosyolojisi geleneğinin Amerikan merkezli olarak oluşması alana ilişkin ilk ve geniş bir literatürün oluşmasını sağlamış ve tam anlamıyla pozitivist bir anlayışı benimseyerek kırsal alana bir araştırma nesnesi dışında yaklaşmıştır. 1960-1970 kapitalizmin gelişmesindeki yapısal süreçlerle köylülük ve tarım sorunları gündeme gelerek özellikle marksist yaklaşımın köylülüğün kapitalist süreçle ortadan kalkacağı görüşü üzerinden birçok önemli düşünür literatürde köylülük üzerinde çalışmalarını öne sürmüştür (Arslan, 2019: 12). 1940’ların bu Marksist yaklaşım yüzü 1960’ların Fransız antropologları tarafından da rağbet görmüş ve Türkiye’deki bazı iktisat ve sosyal bilimciler tarafından daha sağlam temellerle incelenmeye devam edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu ilk yıllardan itibaren gerek nüfusuna gerekse toplumsal yaşam tarzına bakıldığında kırsal bir tarım ülkesi olduğu yadsınamaz bir gerçekliktir. Dolayısıyla köy, köy yapısı, tarım ile ilgili yaşanan problemler siyasiye konu olduğu kadar tüm toplumu etkilediği gibi sosyal bilimlerinde konusu olmuştur. Türk sosyolojisinin 1930’lardan sonra özellikle edindiği yeni ve zorunlu misyon kıran tanınmasıdır. Sosyolojinin Türkiye’ye girişinin en önemli sebebi olarak gösterilen devleti kaldırma ve kurtarma görevi devletin ihtiyaçlarına karşılık verme amacı

cumhuriyetin ilanı ile beraber yönünü kırsal yapı araştırmalarına çevirmiş ve 1930'lu yılların ikinci yarısından itibaren sosyoloji alanında köy/kırsal yapı çalışmaları önem kazanmaya başlamıştır.

Cumhuriyetin belirli dönemlerinde köy, köy hayatı, köy sorunları, kırsal yapılar ile ilgili akademik nitelikten uzak eserler ve tartışmalar görmek mümkün olsa da akademik nitelik taşıyan aynı zamanda Türk sosyolojisinin kurucusu Ziya Gökalp, Türkiye’de “köy ve şehir” konularını da ilk defa ele alan sosyologdur. Recep Ertürk’e göre, Ziya Gökalp’in doğrudan köy sosyolojisi disiplini içerisinde değerlendirilebilecek eserler verdiği söylenemez; ancak, onun kültür ve medeniyet ayırımının dayanağında köyün özel bir önemi bulunmaktadır (Ertürk, 2008: 186).

Görüşlerinin temeline millet kavramını yerleştirerek “Halka Doğru” ibaresi ile sistemleştirdiği yüksek bir tahsil ve terbiye görmüş oldukları için halktan kopmuş bulunan “güzideler”in (aydınlar) halka hars götürmek için gitmelerine ilişkin yaklaşımı bir boyutuyla onun halka ve köye bakışını ifade eder (Gökalp, 1976: 41). Ona göre toplumlar tarihi dönem itibarıyla aşiret, kavim, ümmet ve millet aşamalarından geçmektedir. Aşiretler gezgin köy önemindedirler ve aşiretleri daha iyi incelemek için Diyarbakır’da yaptığı şahsi gözlemler sonucunda üç tür aşiret olduğunu ileri sürmektedir: tam göçebe, yarım göçebe ve mukim aşiretlerdir. Ona göre, en eski köy, bir obanın çadırları bırakarak evlerde oturmasıyla başlar. Bu durumun sonucu üç çeşit köy doğmuştur; semiyevi köy, feodal köy, demokrat köydür (Gökalp, 1982: 129).

Türkiye’deki köy sosyolojisi çalışmalarında önemli bir yere sahip olan Prens Sabahaddin ve birçok köy monografisi yapan İstanbul Köy Bürosu Şefi Selahaddin Demirkıran’ın “eğer günün birinde Türkiye’nin muhtelif içtimai mıntıkalarında en az bin köyde ilmi tetkikler yapmak mümkün olur ve elde hiç olmazsa bin kadar köy monografyası bulunursa Türk sosyolojisinin temelleri atılmış olur” tespiti Türk sosyolojisindeki köy yapı araştırmalarının önemini göstermektedir (Sucu 2020: 1963). Cumhuriyet döneminde köy araştırmalarının ilk örneğini 1936 yılında yaptığı “*Kurna Köyü*” monografisi ile Mehmet Ali Şevki Bey’dir. Şevki Bey’in köy araştırmaları üzerinde durmasının en önemli nedeni Türk modernleşmesinin köy ve köylü üzerinden yürütülme çabası ve yeni rejim sorunlarının çözülmesi için köyün ön plana çıkarılması gerektiğidir. Mehmet Ali Şevki Bey ile başlayan bu köy araştırmaları birden çok farklı yöntemle yapılmış çalışmaların önünü açmıştır. Bu çalışmalardan biri olan Hilmi Ziya Ülken’in 1951 yılında kaleme aldığı “*Türkiye’de Köy Sosyolojisi*” başlıklı incelemesinde sahada yapılan köy araştırmalarını üç başlıkta toplamıştır;

1. Maddi değişimlerin manevi değişimleri belirlediği marksist teorinin etkisiyle alt yapının üst yapıyı belirlediği görüşü destekleyen çalışmalar,
2. Teknik değişimlerin manevi hayatı etkilemediği görüşünden hareketle köy araştırmaların ana merkezine kültür değişimleri kuramını koyan araştırmalar,

3. Mehmet Ali Şevki Sevündük, Selahaddin Demirkıran ve İstanbul Üniversitesi Sosyoloji bölümünden birçok sosyal bilimcinin içinde bulunduğu sosyal bilimin uygulamalı yöntemi ve monografi çalışmalarını kapsayan köy araştırmalarıdır (Ülken, 1950).

Sevündük, Osmanlı Devlet yapısına göre toplumsal yapının itici gücünü sadece dinde aramanın eksik kaldığını toplumsal yapıda da aranması gerektiğini belirtmektedir. Toplumsal yapıyı sadece din kavramlarıyla açıklamak da yetersizdir. Sevündük de Prens Sabahattin gibi Osmanlı Devleti'nin geri kalma nedenini coğrafi koşullarla beraber Orta Asya'dan beri kamucu olmasına bağlamaktadır (Kaçmazoğlu vd., 2013: 17).

Bu üç önemli başlık etrafında önemli kuramsal görüşmelere bakmadan önce köy sosyolojisinin Türkiye içindeki genel ilerleyişine değinecek olursak;

1920'lerde Osmanlı'nın çöküşü ile beraber Türkiye Cumhuriyeti anayasası ve cumhuriyetin ilk reformlarıyla Türk siyasi hayat olduğu kadar sosyal şartları da etkilemiş köy sosyolojisinin geride kalmasına neden olmuştur. Bilim adamlarının köy sosyolojisi üzerine tesirli bir çalışma yapmamasına rağmen köy politik hayatta önem kazanmıştır. Türkiye düşüncesine göre modernleşmenin ilk adımı gelişen bir köy fikriydi. Dolayısıyla bu fikir etrafında köyün geri kalmışlığını ortadan kaldırmak adına atılan ilk adım 18 Mart 1924'te çıkarılan Köy Kanunu'dur. Bu kanun köyde yenilik getirmekle kalmayıp, kırsal bölgelerdeki hayat şartlarını geliştirmek için köylülerin yapması gereken işleri de kapsamaktaydı.

Science Sociale-Sosyal Bilimler ekolunu savunan Prens Sabahattin, İttihat ve Terakki'nin aktif liderlerinden olup İngiliz toplum ve siyasal yapısını örnek almıştır. Pozitivist bir bakış açısına sahiptir. Türk toplum yapısının kamucu yapıdan bireyci yapıya değişmesi gerektiğini kamucu ve bireyci toplum toplumların devlete ve bireye verdiği önemin farklılaşmasına değinmektedir. Ona göre kamucu toplumlarda gruplar ve devlet bireyden üstün tutulmakta bireyi baskılamaktadır. Osmanlı Devleti'nde de sorun bu olmuştur ve toplumsal yapının değişmesi için kamucu anlayışın son bulması gereklidir. (Kaçmazoğlu vd., 2013: 5). Prens Sabahattin'e göre, bir toplumu düzeltebilmek için yönetimden ziyade önce onun sosyal yapısını tanımak ve diğer toplumlarla ilişkisini belirlemek gerekliliği nedeniyle monografik çalışmaların önemini vurgulamaktadır. M. Ali Şevki de konusunu insan toplulukları olarak ifade ettiği Science Sociale'de yaklaşımıyla monografik araştırma yapmayı benimsemiş ve olguları olduğu gibi yerinde dinamik halleriyle gözlemlemeyi esas almıştır (Sencer, 1962: 228).

Prens Sabahattin "*Türkiye Nasıl Kurtarılabılır?*" gibi birçok eserine göre Türkiye'deki köylülerin gelişmemesinin nedenleri; ailelerin basit tarım ve hayvancılıkla geçinmesi ve çocukların aileleri ile birlikte yaşadıklarından dolayı köy cemaatine bağlı olmalarıdır (Sabahattin, 1908). Tarım ve hayvancılığın insanların temel ihtiyaçlarını gidermek için yapılması ve köy ortamında insanların

bilgiye bir ihtiyaç duymaması hali eğitiminde gelişememesine neden olmaktadır. Kısacası köylülerin cehaleti içinde bulunduğu toplumsal yaşantının bir sonucudur. Dolayısıyla toplumun kurtuluşu devlet tahakkümünün artması ile değil şahsi teşebbüsün gelişimiyle özel hayat alanının gelişmesiyle mümkündür. Şahsi teşebbüs ile beraber tarım alanında büyük üretim gerçekleşebilecektir (Sağlam, 2016: 234-235).

Behice Boran, saha araştırması ve monografik araştırmalarının karşısında Durkheim sosyolojisine yönelik düşünce karşısında ise kanun, nizam ve atasözlerinde yer alan kurumun nasıl işlediğine dair çıkarımlar sadece ilk araştırma için ilk materyali teşkil edeceği ve fiilen mevcut durumun saha araştırması ile belirlenebileceğini ifade etmektedir (Boran, 1992: 24). Boran’a göre; köyler, ekonomik yapısı, nüfus büyüklüğü, toplumsal yapı, yaşam düzeyi, tarihsel kökleri, kuruluş yeri gibi çeşitli öğelerle ve bazen bu öğelerin iççice geçmiş haliyle sınıflandırılabilir. En çok kullanılan ölçüt ise kuruluş yeridir. Bu sınıflandırma dağ köyü ve ova köyü olarak yapılmaktadır. Ayrıca; fiziksel yerleşim özelliklerine göre, toplu köyler, dağınık köyler, seyrek köyler mülkiyet bağlamında, halk köyleri-ağa köyleri, karma köyler; kuruluş tarihi bakımından yerinden hiç kıpırdamamış eski köyler, Selçuklular zamanında kurulan köyler, Osmanlı zamanında kurulmuş köyler olarak da tasnifler mevcuttur (Boran, 1992: 31).

2.7. Kuramsal Çerçeve

2.7.1. Robert K. Merton ve “Gerilim Kuramı”

Robert Merton’ un gerilim kuramı en temelde toplumsal yapının bir sonucu olarak ve toplumsal yapının özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkan suç davranışının sosyal yapı çerçevesinde açıklamaya yönelik geliştirilen suç teorilerindendir. Robert Merton’ un gerilim kuramına değinmeden önce, onun metodolojik yaklaşımına bakmak gerekirse; modern işlevselciliğin önemli teorisyenlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Her ne kadar Merton, Talcott Parsons gibi işlevselci düşünürlerin geleneği içerisinde anılsa da, kendine özgü kavramsal çerçeveler geliştirmiş ve işlevselci yaklaşımı kendi kuramsal yaklaşımına uygun şekilde yeniden yorumlamıştır (Wallace ve Wolf, 2015). İşlevselci teori klasik sosyoloji geleneğindeki organizmacı görüşe dayanmakta ve üç temel varsayımı bulunmaktadır. İlki toplumun işlevsel bir bütünlüğü olduğudur. İkinci varsayım, tüm sosyo-kültürel sistemlerin yalnızca olumlu işlevlere sahip olduğuna dayanmaktadır. Üçüncü varsayım ise bu işlevlerin zorunlu olarak yerine getirilmesi gerektiği düşüncesidir (Akın, 2022). Merton, kendi düşünsel çalışmalarıyla bu işlevselci hakikatleri, yani “toplumun işlevsel birliği”, “evrensel işlevselcilik” ve “zorunluluk” kavramlarını eleştirerek işe başlamaktadır (Poloma, 2017:40). Bu çerçevede öncelikle fonksiyonalist yaklaşımın boşluklarını doldurmak, yanlışlıklarını düzeltmek, toplumsal değişmeyi açıklayabilecek bir nitelik kazandırarak onu ideolojik kalıplaşma ve katılaşma tehlikesinden sıyırmak istemektedir. Yani Merton’ a göre bir sistemin uyumunu ve bütünlüğünü

sağlayan işlevlerin yanı sıra, sistemin uyumunu azaltan bozucu işlevler ve sistemi etkilemeyen işlevsiz unsurlar da mevcuttur.

Toplumsal bütünleşme veya toplumsal denge kavramları ile yakından ilgilenecek Durkheim ve Parsons gibi toplumu kültürel ve toplumsal yapıların iyi bütünleşip bütünleşmediği bakımından çözümlemekte; adetlerin ve kurumların toplumun devamlılığına katkıları üzerinde durarak işlevleri, belli bir sistemin uyumuna veya düzenlenmesine katkıları olarak tanımlamaktadır (Merton, 1968:73). Kültürel ve toplumsal yapı çözümlemelerinde Durkheim' in anomi kavramını bir değişken olarak kullanarak “gerilim kuramını” geliştiren Merton, Durkheim'in düzenleme eksikliği veya normsuzluk olarak tanımladığı anomi kavramını kültürel amaçlar ile bunlara varmanın meşru yolları arasında var olan bir kopukluk olarak tanımlamıştır (Wallace ve Wolf, 2015:66).

1938'de “Toplumsal Yapı ve Anomi” (Social Structure and Anomie) adlı makalesinde, bazı toplumsal yapıların toplumda belirli kişilere kesin etkisi, onların uyumcu davranıştan çok uyumsuz bir biçimde davranmalarına yol açtığını gösterme girişimi olduğunu belirtmektedir (Poloma,2017: 37). Bu uyumsuz davranışları anomi olarak adlandırarak, kültürel norm ve hedefler ile bireyleri bunlara uygun ve uyumlu davranışlarda bulunmaya zorlayan toplumsal yapı arasında ki parçalanma durumunu “anomi” olarak adlandırmaktadır (Tolan, 1983: 66). Kültürel pratikler ne tamamen bütünleştirici ne de tamamen ayrıştırıcı olduğunu düşünen Merton' a göre kültür bireylere çoğu kez sosyalleşme yoluyla istek ve özlemlerden oluşan kültürel hedefler aşılabilir. Bu hedefler kültürel yapının bir görünümünü oluşturur ve bu hedeflere ulaşmak için bireylerin meşru yollarla kullanabilecekleri araçları belirleyen ve tanımlayan bazı normlar vardır (Marshall, 1999: 32). Burada anomiyi ortaya çıkaran asıl unsur toplumsal yapı ve kültürel değerlerin yaptığı baskılardır. Gerilim teorisini açıklarken anomi kavramını bir değişken olarak kullanarak toplumda var olan suç oranlarına dikkat çekmiş, meşru amaçlara ulaşmada kullanılacak yolların eşit dağıtılmadığı düşüncesinden hareket ederek açıklamıştır. Suç bireylerin değil içinde bulunulan toplumsal koşulların ürünüdür (İçli, 1994: 76). Diğer bir ifadeyle; gerilim teorisi, sosyal yapı içerisinde toplumsal değerlerin ve normların bireyler tarafından yeterince benimsenememesi, bireylerin toplum tarafından meşru kabul edilecek hedeflere ulaşacak imkânlarla sahip olamaması ve ihtiyaçlarına ulaşamaması nedeni ile hissettiklerini gerilim ve norm dışı eğilimlerine odaklamaktadır (Giddens, 2000:187). Kısacası kültürel amaçlara ulaşmak için bulunan meşru yollar arasında kopukluk oluşmasıyla anomi ortaya çıkmaktadır.

Merton, anomi durumunda bireyler açısından beş adaptasyon tipi olduğunu belirtmektedir. Bunlar uyum sağlama, yenilik getirme, kuralcılık, vazgeçme ve başkaldırmadır.

Tablo 3: Bireysel Adaptasyon Tipolojisi

Adaptasyon biçimi	Kültürel hedefler	Kurumsallaşmış Araçlar
(1) Uyum sağlama	Kabul (+)	Kabul (+)
(2) Yenilik Getirme	Kabul (+)	Ret (-)
(3) Kuralcı Olma	Ret (-)	Kabul (+)
(4) Vazgeçme	Ret (-)	Ret (-)
(5) Başkaldırma	Kabul/Ret (+/-)	Kabul/ Ret (+/-)

Kaynak: (Swingewood, 1998: 286)

Hedefler ile bu hedeflere ulaşmak için kullanılan araçlar arasındaki kopukluk, bireylerin kültür tarafından belirlenen hedeflere ya da bu hedeflere ulaşmak için kullanılan kurumsallaşmış araçlara olan güvenin zayıflamasına veya tamamen kaybolmasına, yani anomiyeye neden olmaktadır (Merton, 1938: 674). Merton, bu kopukluğun yaratabileceği tüm mantıksal uyum olasılıklarını şematik olarak tabloda görüldüğü şekilde açıklamıştır.

Yapılan araştırmanın kuram ile bağlantısı kurulduğunda; Merton' a göre toplumsal yapılar bireylere belirli hedefler sunarken bu hedeflere ulaşmada herkese eşit şartlar sağlamayabilir. Bireyler toplumsal olarak kabul edilen hedeflere ulaşamadıklarında bir gerilim yaşamaktadır. Bu gerilim bireylerin yenilikçilik, uyum sağlama, kuralcı olma, vazgeçme veya başkaldırma gibi tepki göstermelerine yol açmaktadır. Yapılan araştırmada konusu geçen köy gibi küçük ve geleneksel topluluklarda toplumsal yapı, bireylerin davranışlarını ve sosyal normlara uyum sağlamasını güçlü bir şekilde etkilemektedir. Köyde bulunan toplumsal yapı bireylere cinsiyet temelli roller ve hedefler atfetmektedir. Acısu Köyü gibi geleneksel toplumsal yapılarda erkeklere ve kadınlara atfedilen roller, toplumsal ve kültürel geçmişin birikintileri göz önüne alındığında erkeklerden beklenen belirli ekonomik ve sosyal statü elde etmek iken kadınlardan çoğunlukla ev içi rollerini yerine getirmeleridir. Bu toplumsal beklentileri karşılayan roller hedefler ve başarı ölçütleri olarak kabul edilmektedir. Farklı cinsiyet rollerinin toplumsal yapı tarafından belirlenen hedeflere ulaşamadıklarında bu hedeflere ulaşmada yaşanan kopukluktan kaynaklı gerilim yaşamaktadırlar. Merton' un kuramına göre bu gerilim bireylerin alternatif yollar aramasına veya karşı gelmesine yol açmaktadır. Geçmişin izleriyle meşrulaşmış normal olduğu düşünülen ve farkında olunmayan davranış ve tepkiler gerilimin cinsiyet temelli şiddetle dışa vurması olarak toplumsal yapının bir yansıması olabilmektedir. Kadınların daha dezavantajlı bulunduğu ataerkil bir toplumsal yapının ve Karadeniz kültürünün etkisiyle yaşadığı daha fazla toplumsal baskılar nedeniyle gerilim karşısında vazgeçme, kuralcı olma veya pasif bir uyum süreci yaşamasına neden olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.ARAŞTIRMANIN BULGULARI

3.1. Nicel Veri Analiz Bulguları

Araştırmada elde edilen nicel veriler, katılımcıların çeşitli demografik ve sosyo kültürel özellikleri ile toplumsal yapı ve şiddet algısına yönelik tutumlarını anlamaya yönelik analiz edilmiştir. Verilerin analizi SPSS 27.0 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada daha öncede belirttiğimiz üzere %95 güven düzeyi %5 hata payı ile çalışılmıştır. Anket çalışması olasılıklı örnekleme yöntemiyle seçilen Acısu Köyü'nde yaşayan 18 yaşından büyük 211 katılımcı olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda çalışmada yer alan toplumsal yapı, aile yapısı, şiddet algısı ve toplumsal rollere ilişkin dağılımlar tanımlayıcı istatistikler kullanılarak açıklanmıştır. Tanımlayıcı istatistikler, verilerin genel dağılımlarını özetlemek için kullanılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerin yanında bağımsız grupların belirli değişkenlere yönelik ilişkilerini incelemek amacıyla parametrik olmayan Mann-Whitney U testi ve Kruskal- Wallis testi uygulanmıştır. Mann- Whitney U testi iki bağımsız grup arasındaki anlamlı veya anlamsız değişkenleri test etmek için kullanılmıştır. Bu bağlamda cinsiyete göre aile içi tutum arasındaki ilişki Mann- Whitney U testi ile test edilerek tablo halinde değerlendirilmiştir. Kruskal Wallis testi ise normal dağılım göstermeyen üç veya daha fazla bağımsız grup arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla kullanılmıştır. Bu test kullanılarak yaş gruplarına, eğitim durumuna ve ekonomik düzeye göre aile içi tutum arasındaki ilişki, aile yapısının toplumsal ve aile ilişkileri üzerindeki etkisi, aile içi sorunları çözme yöntemleri ve şiddete maruz kalma durumuna yönelik tutumlar analiz edilerek anlamlı ve anlamsız fark bulunan değişkenler tablolar eşliğinde yorumlanmıştır.

3.1.1. Toplumsal Konular ve Aile İlişkilerine Yönelik Dağılımlar

Tablo 4: Katılımcıların Çeşitli Toplumsal Konulara İlişkin Görüşlerinin Dağılımı

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır.	11	5,1	14	6,5	15	6,9	89	41,2	87	40,3
Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır. Erkek, kadına şiddet uyguladığı gibi; kadın da erkeğe şiddet uygulamaktadır.	20	9,3	76	35,2	40	18,5	55	25,5	25	11,6

Tablo 4: (Devamı)

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsiyetimin şiddet görme riskini artırdığını düşünüyorum.	33	15,3	59	27,3	20	9,3	46	21,3	58	26,9
Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	9	4,2	13	6,0	11	5,1	72	33,3	111	51,4
Evin reisi erkektir.	62	28,7	76	35,2	22	10,2	33	15,3	23	10,6
Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir.	10	4,6	15	6,9	22	10,2	92	42,6	77	35,6
Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir.	85	39,4	78	36,1	29	13,4	8	3,7	16	7,4
Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir.	83	38,4	76	35,2	37	17,1	10	4,6	10	4,6
Bir erkek gerektiğinde karısını dövebilir.	137	63,4	61	28,2	8	3,7	3	1,4	7	3,2
Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır.	91	42,1	55	25,5	17	7,9	36	16,7	17	7,9
Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır.	36	16,7	43	19,9	30	13,9	69	31,9	38	17,6
Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır.	17	7,9	33	15,3	23	10,6	65	30,1	78	36,1
Toplumsal/insanların istek ve kararları benim için önemlidir.	35	16,2	59	27,3	49	22,7	63	29,2	10	4,6
Toplumsal/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim.	70	32,4	100	46,3	20	9,3	18	8,3	8	3,7
Toplumsal/insanların beklentileri seçimlerimi belirler.	47	21,8	58	26,9	47	21,8	55	25,5	9	4,2
Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim.	65	30,1	67	31,0	36	16,7	42	19,4	6	2,8
Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir.	16	7,4	49	22,7	46	21,3	79	36,6	26	12,0
Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler.	33	15,3	52	24,1	45	20,8	63	29,2	23	10,6

Tablo 4' e göre genel olarak aile içi şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konularda katılımcıların çoğunluğu modern, eşitlikçi ve şiddeti reddeden bir tutum sergilerken, toplumsal baskılar ve geçmişten gelen değerler gibi konularda, bazı katılımcıların toplumsal normlara daha duyarlı olduğu, ancak yine de çoğunluğun bu baskılara karşı çıkmaya eğilimli olduğu görülmektedir. Özellikle cinsiyet eşitliği konusunda birçok katılımcı geleneksel rollerin dışına çıkılmasının gerektiğini savunurken bazı ifadelerde (örneğin, "Evin reisi erkektir.") halen geleneksel görüşlerin var olduğu görülmektedir. Detaylı istatistiklere ve yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

"Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır": ifadesine katılımcıların 89'u (%41,2) bu görüşe katıldığını, 87'si (%40,3) ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. Bu, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun aile içi şiddetin arttığına inandığını göstermektedir. Acısu Köyü gibi geleneksel toplumsal yapılarda var olan geçim sıkıntısı ("Geçim şiddeti var, komşularım geçinmiyor" K15), toplum baskısının varlığı ("Şiddet gören mecbur susardı, çıkıp gitse insanlar ne der diye düşünülürdü" K9), geçmişten gelen sosyal ve kültürel değerlerden kopamama, aile

içerisindeki büyüklerin etkisi, toplumsal cinsiyet rollerinde erkek faktörünün baskısı (*“Şiddetin geçmişten gelen o erkek egemenliği gibi birçok neden var” K10*) gibi nedenler şiddet olaylarının yaygınlaştığı görüşünün önemli nedenleridir. Merton’ un gerilim kuramı bağlamında toplumsal yapının beklentileri ve hedeflerine ulaşmada yaşanan gerilim sonucu ortaya çıkan bazı sapmalar şiddet olayları yaşanabilir. Geleneksel toplumlar gibi özellikle ekonomik, sosyal ve kültürel fırsatların kısıtlandığı yerlerde, bu tür şiddet olayları Merton’ un ifade ettiği yeni bir adaptasyon veya sisteme karşı bir isyan olarak karşımıza çıkabilir. Sadece geleneksel toplumlar değil tüm dünyada yaygınlaşan şiddet olaylarının medyadaki varlığı ve bunları konu alan programların kırsal kesimler üzerindeki etkisi yine günümüzdeki aile içindeki şiddet olaylarının arttığı görüşüne yüksek katılımı açıklamaktadır.

“Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır. Erkek, kadına şiddet uyguladığı gibi; kadın da erkeğe şiddet uygulamaktadır” ifadesine 76 katılımcı (%35,2) bu görüşe katılmadığını, 20 katılımcı (%9,3) ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Bu, katılımcıların çoğunluğunun daha çok erkeğin kadına şiddet uyguladığını düşünmektedir. Ataerkil yapının izlerinin değişerek dönüştüğü fakat tamamen bir kopuştan bahsedilemediği kırsal yapılarda özellikle gözlemlenen durum şiddetin normalleştirilmesidir. Şiddetin normalleştirilmesi Merton’ un gerilim durumunda bireyin gösterdiği adaptasyon tiplerinden ritüelleşme ile açıklanabilir. Bununla beraber kamusal alanda erkeğin, özel alanda ise kadının rollerin belirgin olması durumu toplumun genelinde olduğu gibi bu toplumsal yapıda da şiddetin uygulayıcı vasfını erkeklere verdiği görülmektedir. Özellikle erkeklerin toplumsal ve cinsiyet rollerinin “güçlü” anlamı kadınların dezavantajlı durumunu devam ettirmektedir (*“Biz erkekler olarak daha az görüyoruz, güç kimdeyse uygulayan da o oluyor tabi” K9*).

“Cinsiyetimin şiddet görme riskini arttırdığını düşünüyorum” ifadesine 59 katılımcı (%27,3) bu görüşe katılmadığını, 33 katılımcı (%15,3) ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Buna karşılık, 46 katılımcı (%21,3) katıldığını, 58 katılımcı (%26,9) kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. 20 katılımcı (%9,3) kararsız kalmıştır. Bu bulgular katılımcılar arasında bu görüşe yönelik belirgin farklılık olduğunu göstermektedir.

“Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir” ifadesine 111 katılımcı (%51,4) bu görüşe kesinlikle katıldığını, 72 katılımcı (%33,3) ise katıldığını belirtmiştir. 11 katılımcı (%5,1) kararsız kalırken, 13 katılımcı (%6,0) katılmadığını, 9 katılımcı (%4,2) ise kesinlikle katılmadığını ifade etmiştir. Bu yüksek ortalama katılımcıların bu ifadeye büyük ölçüde katıldığını göstermektedir. Bu değer, geleneksel yapının aile içerisinde alınan çocuk sahibi olma kararı üzerindeki etkisinin azaldığını ve kırsal yapılarda aile içi kararları alma da erkeklerin baskınlığı hipotezini yanlışladığını göstermektedir.

“Evin reisi erkektir” ifadesine 76 katılımcı (%35,2) bu görüşe katılmadığını, 62 katılımcı (%28,7) ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. Buna karşılık, 33 katılımcı (%15,3) katıldığını, 23

katılımcı (%10,6) kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. 22 katılımcı (%10,2) kararsız kalmıştır. Bu değerler, katılımcıların bu görüşe katılma düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

“Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir” ifadesine 92 katılımcı (%42,6) bu görüşe katıldığını, 77 katılımcı (%35,6) ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. 22 katılımcı (%10,2) kararsız kalırken, 15 katılımcı (%6,9) katılmadığını, 10 katılımcı (%4,6) ise kesinlikle katılmadığını ifade etmiştir. Bu sonuçlar, katılımcıların bu görüşe katılma düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

“Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir” ifadesine 85 katılımcı (%39,4) bu görüşe kesinlikle katılmadığını, 78 katılımcı (%36,1) ise katılmadığını belirtmiştir. 29 katılımcı (%13,4) kararsız kalırken, 8 katılımcı (%3,7) katıldığını, 16 katılımcı (%7,4) ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Bu, katılımcıların büyük çoğunluğunun bu görüşe katılmadığını göstermektedir.

“Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir” ifadesine 83 katılımcı (%38,4) bu görüşe kesinlikle katılmadığını, 76 katılımcı (%35,2) ise katılmadığını belirtmiştir. 37 katılımcı (%17,1) kararsız kalırken, 10 katılımcı (%4,6) bu görüşe katıldığını, 10 katılımcı (%4,6) ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Bu değerler, katılımcıların düşük düzeyde katıldığını göstermektedir.

“Bir erkek gerektiğinde karısını dövebilir” ifadesine 137 katılımcı (%63,4) bu görüşe kesinlikle katılmadığını, 61 katılımcı (%28,2) ise katılmadığını belirtmiştir. 8 katılımcı (%3,7) kararsız kalırken, 3 katılımcı (%1,4) katıldığını, 7 katılımcı (%3,2) ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Bu, katılımcıların büyük çoğunluğunun bu görüşe kesinlikle katılmadığını ve şiddete karşı negatif bir tutum sergilediklerini ortaya koymaktadır.

“Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır” ifadesine 91 katılımcı (%42,1) bu görüşe kesinlikle katılmadığını, 55 katılımcı (%25,5) ise katılmadığını belirtmiştir. 17 katılımcı (%7,9) kararsız kalırken, 36 katılımcı (%16,7) bu görüşe katıldığını, 17 katılımcı (%7,9) ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Bu, katılımcıların “Evin reisi erkektir” ifadesine katılım oranıyla benzerlik göstererek katılım düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

“Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır” ifadesine 69 katılımcı (%31,9) bu görüşe katıldığını, 38 katılımcı (%17,6) ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. 30 katılımcı (%13,9) kararsız kalırken, 43 katılımcı (%19,9) katılmadığını, 36 katılımcı (%16,7) ise kesinlikle katılmadığını ifade etmiştir. Bu değerler, katılımcıların bu görüşe yönelik daha çok kararsız olduğunu göstererek anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

“Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır” ifadesine 78 katılımcı (%36,1) bu görüşe kesinlikle katıldığını, 65 katılımcı (%30,1) ise katıldığını belirtmiştir. 23 katılımcı (%10,6)

kararsız kalırken, 33 katılımcı (%15,3) katılmadığını, 17 katılımcı (%7,9) ise kesinlikle katılmadığını ifade etmiştir. Bu sonuçlar, katılımcıların bu görüşe büyük ölçüde katıldığını göstermektedir.

“Toplumun/insanların istek ve kararları benim için önemlidir” ifadesine 63 katılımcı (%29,2) bu görüşe katıldığını, 10 katılımcı (%4,6) ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. 49 katılımcı (%22,7) kararsız kalırken, 59 katılımcı (%27,3) katılmadığını, 35 katılımcı (%16,2) ise kesinlikle katılmadığını ifade etmiştir. Bu, katılımcıların bu görüşe yönelik daha olduğunu ortaya koymaktadır.

“Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim” 100 katılımcı (%46,3) bu görüşe katılmadığını, 70 katılımcı (%32,4) ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. 20 katılımcı (%9,3) kararsız kalırken, 18 katılımcı (%8,3) katıldığını, 8 katılımcı (%3,7) ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Bu değerler, katılımcıların büyük çoğunluğunun bu görüşe katılmadığını göstermektedir.

“Toplumun/insanların beklentileri seçimlerimi belirler” 58 katılımcı (%26,9) bu görüşe katılmadığını, 47 katılımcı (%21,8) ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. 47 katılımcı (%21,8) kararsız kalırken, 55 katılımcı (%25,5) katıldığını, 9 katılımcı (%4,2) ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Bu değerler, katılımcıların bu görüşe yönelik tutumlarının katılım düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

“Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim” ifadesine 67 katılımcı (%31,0) bu görüşe katılmadığını, 65 katılımcı (%30,1) ise kesinlikle katılmadığını belirtmiştir. 36 katılımcı (%16,7) kararsız kalırken, 42 katılımcı (%19,4) katıldığını, 6 katılımcı (%2,8) ise kesinlikle katıldığını ifade etmiştir. Bu değerler, bu görüşe düşük düzeyde katıldığını göstermektedir.

“Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir” ifadesine 79 katılımcı (%36,6) bu görüşe katıldığını, 26 katılımcı (%12,0) ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. 46 katılımcı (%21,3) kararsız kalırken, 49 katılımcı (%22,7) katılmadığını, 16 katılımcı (%7,4) ise kesinlikle katılmadığını ifade etmiştir. Bu sonuçlar, katılımcıların bu görüşe yönelik orta düzeyde bir katılıma sahip olduğunu ve geçmişten gelen toplumsal ve kültürel değerlerin modern toplumda olumsuz etkiler yaratabileceği görüşüne katıldıklarını göstermektedir.

“Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler” ifadesine 63 katılımcı (%29,2) bu görüşe katıldığını, 23 katılımcı (%10,6) ise kesinlikle katıldığını belirtmiştir. 45 katılımcı (%20,8) kararsız kalırken, 52 katılımcı (%24,1) katılmadığını, 33 katılımcı (%15,3) ise kesinlikle katılmadığını ifade etmiştir. Bu sonuçlar, katılımcıların bu görüşe yönelik kararsız olduğunu ve ortalama toplumsal cinsiyet rollerinin bireylerin kişisel kimliklerini etkileyebileceğini göstermektedir.

Genel olarak, aile içi şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi konularda katılımcıların çoğunluğu modern, eşitlikçi ve şiddeti reddeden bir tutum sergilerken, toplumsal baskılar ve geçmişten gelen değerler gibi konularda, bazı katılımcıların toplumsal normlara daha duyarlı olduğu, ancak yine de çoğunluğun bu baskılara karşı çıkmaya eğilimli olduğu görülmektedir. Özellikle cinsiyet eşitliği konusunda birçok katılımcı geleneksel rollerin dışına çıkılmasının gerektiğini savunurken bazı ifadelerde (örneğin, “Evin reisi erkektir.”) halen geleneksel görüşlerin var olduğu görülmektedir.

3.1.2. Aile Yapısına İlişkin Dağılımlar

Tablo 5: Katılımcıların Aile Yapısı Görüşlerine İlişkin Dağılımlar

		n	%
Aile yapınızı aşağıdakilerden hangisi tanımlamaktadır.	Çekirdek aile (anne, baba, çocuk)	148	68,8
	Tek ebeveynli aile (anne- çocuk veya baba- çocuk)	19	8,8
	Geniş aile (anne, baba, çocuk, akraba)	48	22,3
	Diğer	0	0,0
Size göre aşağıdaki ifadelerden hangisi ailenin günümüzdeki durumunu doğru ifade etmektedir?	Ailenin önemi gittikçe artıyor	40	18,9
	Aile her şey rağmen önemini koruyor	69	32,5
	Ailenin önemi azalıyor	103	48,6
Aile içerisindeki konularda kararları kim/kimler alır?	Baba tek başına	27	12,6
	Anne tek başına	21	9,8
	Anne baba birlikte	124	57,9
	Diğer aile büyükleri (anneanne-dede, babaanne- dede v.b)	6	2,8
	Tüm aile üyeleri	35	16,4
	Evin erkekleri	1	0,5
Aile içerisinde karşılaştığınız sorunları nasıl çözersiniz?	Tek başıma, kendi yöntemlerimle	54	25,1
	Bir başkası aracılığıyla	7	3,3
	Aile büyüklerine başvurarak	43	20,0
	İletişim kurarak	105	48,8
	Şiddet kullanarak (kıзма, tokat atma, dövme, aşağılama...)	6	2,8
	Diğer	0	0,0
Kendi hayatınızla ilgili önemli kararlar almanızda anne-babanızın tavrı nasıl olur?	Kararlarımda serbest bırakır, müdahale etmezler	54	25,1
	Kararlarımı onaylar, destek verirler	105	48,8
	Her zaman kendi istekleri doğrultusunda karar almamı isterler, baskı yaparlar	48	22,3
	Diğer	8	3,7
Çocukluğunuzda anne-babanızın kavgasına şahit oldunuz mu?	Evet çok sık	38	17,6
	Evet bazen	42	19,4
	Ara sıra	47	21,8
	Nadiren	51	23,6
	Hayır hiç	38	17,6

Toplumsal yapının en önemli unsurlarından biri olan aile kurumu, modernleşmeyle birlikte geniş aile yapısından çekirdek aile yapısına geçişi de beraberinde getirmiştir. Geleneksel kırsal ailede erkeğin rolü, genellikle ailenin geçimini sağlamak ve dış ilişkileri düzenlemek olarak tanımlanırken, kadının rolü ise aile içinde üretim yapmak ve tüketimden bireyler arası ilişkilere kadar tüm düzenlemeleri gerçekleştirmek olarak ifade edilmektedir (Kızılaslan, 2006). Bu bağlamda, Acısu Köyü gibi geleneksel ve görece geri kalmış toplumsal yapılarda geniş aile yapısının baskın olması beklenirken, çalışmanın bulguları bunun tam tersine işaret etmektedir. Katılımcıların büyük

çoğunluğu aile yapısını çekirdek aile olarak tanımlamıştır (148 kişi, %68,8). Geniş aile yapısına sahip olanlar 48 kişi (%22,3), tek ebeveynli ailede yaşayanlar ise 19 kişi (%8,8) olarak belirtilmiştir. Diğer bir aile yapısına sahip olduğunu ifade eden katılımcı bulunmamaktadır (%0,0).

Trabzon ili özelinde yaygın olan mevsimsel yaşam biçimi (kışın kentte, yazın kırsalda yaşama) ve ulaşım ile kır-kent arasındaki etkileşimin kolaylaşması, kadının toplumsal konumunda ve aile yapısında önemli değişimlere yol açmıştır. Kadın, geçmişte kırsal alanda sahip olduğu pasif rolden sıyrılarak, daha aktif bir konuma geçmeye başlamıştır. Bu dönüşüm, kırsal yapının geleneksel özelliklerinden kısmen ayrışmasına neden olmuş ve aile yapısında gözlemlenen en önemli değişikliklerden biri olmuştur.

Ailenin günümüzdeki durumu ifadesinde katılımcıların %48,6'sı, ailenin öneminin azaldığını belirtmiştir. Ailenin öneminin korunduğunu düşünenler 69 kişi (%32,5), ailenin öneminin arttığını düşünenler ise 40 kişi (%18,9) olarak rapor edilmiştir. Bu değerler katılımcıların çoğunun ailenin öneminin azaldığını düşündüğünü göstermektedir. Buna göre az önce ifade ettiğimiz modernleşmeyle beraber çekirdek aileye geçişle geleneksel yapıdan bir çözülme yaşandığı düşünülse de tamamen geleneksel toplumsal yapıdan kopuş gerçekleşmemiştir. Acısu Köyü gibi kırsal alanda modernleşmenin etkilerinin hissedildiğini ve bireylerin geleneksel aile değerleri ile modern toplumun bireyselci yapısı arasında bir gerilim yaşadığını ortaya koymaktadır. Bu gerilim, Merton'un kuramına göre, bireylerin aileye yüklediği anlamda farklılaşmaya ve adaptasyon biçimlerine yol açabilmektedir.

Karar alma süreçleri ele alındığında aile içindeki kararların çoğunluğunu anne ve babanın birlikte aldığı belirtilmiştir (124 kişi, %57,9). Babanın tek başına karar aldığı katılımcı sayısı 27 (%12,6), annenin tek başına karar aldığı ise 21 kişi (%9,8) olarak kaydedilmiştir. Tüm aile üyelerinin karar süreçlerine dahil olduğu belirtilen katılımcı sayısı 35 (%16,4), diğer aile büyüklerinin (anneanne, dede vb.) karar süreçlerine dahil olduğu 6 kişi (%2,8) ve evin erkeklerinin karar aldığı yalnızca 1 kişi (%0,5) bulunmaktadır. Kişinin kendi hayatı konusunda karar alma sürecinde anne babanın gösterdiği tavır ele alındığında katılımcıların çoğunluğu, anne ve babalarının kararlarına serbest bıraktığını ve destek verdiğini belirtmiştir (105 kişi, %48,8). Kararlarını onaylayan ve destekleyen anne-baba tavrı, diğerleri arasında en yaygın olanıdır. Kendi istekleri doğrultusunda karar almalarını isteyen ve baskı yapan anne-baba tavrı ise 48 kişi (%22,3) tarafından ifade edilmiştir. Kararlarında serbest bırakılma durumu 54 kişi (%25,1) ile rapor edilmiş ve diğer durumlar 8 kişi (%3,7) olarak belirtilmiştir.

Sorun çözme yöntemleri ifadesinde katılımcıların sorunları iletişim kurarak çözme eğiliminde olduğu görülmektedir (105 kişi, %48,8). Kendi yöntemleriyle tek başına çözenler 54 kişi (%25,1), aile büyüklerine başvuranlar 43 kişi (%20,0) ve bir başkası aracılığıyla çözüm arayanlar ise 7 kişi (%3,3) olarak rapor edilmiştir. Şiddet kullanarak çözüm arayan katılımcı sayısı 6 (%2,8) olup, diğer

çözümler arasında herhangi bir belirtim yapılmamıştır (%0,0). Bu değer, ailelerin genelde karar alma süreçlerinde daha modern yollar aradıklarını ancak yine de bazı durumlarda otoriter yöntemlerle hareket ettiklerini göstermektedir.

Anne-baba kavgası ifadesinde, katılımcıların çocukluk döneminde anne ve babalarının kavgasına şahit olma durumu çeşitlilik göstermektedir. Sık kavga eden aileler 38 kişi (%17,6), bazen kavga edenler 42 kişi (%19,4), ara sıra kavga edenler 47 kişi (%21,8), nadiren kavga edenler 51 kişi (%23,6) ve hiç kavga etmeyenler ise 38 kişi (%17,6) olarak rapor edilmiştir. Aile içi şiddet aile içerisinde ve/veya sosyal ortamda pekiştirme ve gözlem yoluyla öğrenilmektedir. Çocukluk döneminde aile içerisinde gözlemlenen, kimi zaman maruz kalınan şiddet, saldırgan davranışlar aile üyeleri tarafından rol model alma ve öğrenme yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılacak çocukluk ve yetişkinlik döneminde kendini göstermektedir (Vahip, 2002). Dolayısıyla geleneksel toplumsal yapılarda yaşanan ebeveynler arasındaki şiddet bireylerin sonraki yaşamlarındaki şiddet algısını etkilemekte ve şiddete bakış açılarını şekillendirmektedir.

3.1.3. Şiddet Algısına Yönelik Dağılımlar

Tablo 6: Katılımcıların Şiddet Algısı Görüşlerine İlişkin Dağılımlar

		n	%
Aşağıdakilerden hangisi/hangileri size göre şiddeti tanımlar? (Şiddet tanımınıza uygun olan en önemli üç tanesini işaretleyiz.)	Birinin fiziksel görünümü ve fikirleriyle alay etmek, yakın akrabalarıyla bağlarını koparmak, çevreyle ilişkisini engellemek,	86	39,8
	İstemediği halde cinsel davranışa zorlamak, cinselliği ona karşı bir silah/koz olarak kullanmak.	96	44,4
Aşağıdakilerden hangisi/hangileri size göre şiddeti tanımlar? (Şiddet tanımınıza uygun olan en önemli üç tanesini işaretleyiz.)	Ekonomik yönden istismar etmek, çalışmasına engel olarak kendine bağımlı hale getirmek	74	34,3
	Aşağılayıcı sözler söylemek, küfretmek, hakaret etmek	119	55,1
	Dövmek, tokat atmak, vurmak, yaralamak	149	69,0
	Diğer (Belirtiniz)	8	3,7
	Ekonomik/Yoksulluk	116	53,7
Size göre aşağıdaki seçeneklerden hangisi/hangileri şiddet nedenidir? (Size göre önemli gördüğünüz üç tanesini işaretleyiniz)	Evlilikten beklentilerin farklı olması	44	20,4
	Giyim-kuşam ve davranışlar	24	11,1
	İletişim eksikliği	97	44,9
	Ev işlerinin aksaması-evini ihmal etmesi	35	16,2
	Cinsel soğukluk/ilgisizlik	25	11,6
	Yakın akrabalar müdahalesi	66	30,6
	Kişilik yapılarının uyumsuzluğu	83	38,4
	Kıskançlık	39	18,1
	Söz dinlememek	15	6,9
	Güvensizlik	21	9,7
	Sebepsiz	6	2,8
	Kadının ev dışında çalışması	1	0,5
	Arkadaş çevresinden kötü etkilenme	5	2,3
	Diğer	2	0,9
Hiç şiddete maruz kaldınız mı?	Evet	91	42,5
	Hayır	102	47,7
	Belirtmek istemiyorum	21	9,8

Tablo 6: (Devamı)

		n	%
Maruz kaldığınız şiddet olayı kim tarafından gerçekleştirildi?	Anne	33	15,3
	Baba	45	20,8
	Eş/partner	23	10,6
	Arkadaş	13	6,0
	Tanımadığım biri	7	3,2
	Diğer	5	2,3
Maruz kaldığınız şiddet türü/türleri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)	Fiziksel şiddet	61	28,2
	Psikolojik şiddet	63	29,2
	Ekonomik şiddet	17	7,9
	Cinsel Şiddet	4	1,9
	Diğer (Belirtiniz)	6	2,8
Şiddet görme nedeniniz nedir?	Kendi hatamdan kaynaklı	31	14,4
	Erkeğin verdiği güç kaynaklı	19	8,8
	Cinsel hayattaki problemler	5	2,3
	Alkol vb. kötü alışkanlıklar	7	3,2
	Aile büyükleri veya diğer insanların müdahalesi	34	15,7
	Ekonomik sorunlar	20	9,3
	Namus/ ahlaki sorunlar	3	1,4
	Nedensiz	16	7,4
Şiddete maruz kaldığınızda yardım talebinde bulundunuz mu?	Evet	21	21,0
	Hayır	79	79,0
Cevabınız “Evet” ise kim/ kimlerden yardım talebinde bulundunuz?	Aile	19	73,1
	Polis/ Jandarma	2	7,7
	Çocuk	0	0,0
	Akraba	3	11,5
	Diğer	2	7,7
Cevabınız “Hayır” ise yardım talebinde neden bulunmadınız?	Yardımanın çözüm olmaması	30	13,9
	Kendim halledebileceğimi düşünmem	32	14,8
	Tekrar şiddet görmekten korkmak	9	4,2
	Şiddeti hak ettiğini düşünmek	2	0,9
	Başkasının duymasından çekinmek	6	2,8
	Şiddeti bir sorun olarak görmemek	4	1,9
Hiç başkasına şiddet uyguladınız mı?	Evet	43	20,7
	Hayır	146	70,2
	Belirtmek istemiyorum	19	9,1
Cevabınız “Evet” ise kim/kimlere uyguladınız?	Eş	0	0,0
	Çocuk	2	0,9
	Kardeş	8	3,7
	Aile büyükleri	1	0,5
	Tanımadığı kişiler	2	0,9
Size göre şiddet bir çözüm müdür?	Evet	4	2,0
	Hayır	170	84,2
	Bazen	28	13,9
Şiddetin azalması için hangi önlemlerin alınması gerektiğini düşünüyorsunuz? (Önemli gördüğünüz 3 tanesini işaretleyiniz.)	Kadının aile içerisindeki konumunu yükseltmek	69	31,9
	Erkeğin aile içerisindeki konumunu yükseltmek	18	8,3
	Aile içerisindeki kadın- erkek arasındaki rol dağılımını dengelemek	129	59,7
	Aile yapısını geçmişten gelen kültürel fikirlerden ayırtırmak	89	41,2
	Aile içerisine dış etkenlerin karışmasını engellemek	138	63,9
	Hiçbiri	9	4,2
	Diğer	4	1,9

Tablo 6’ ya göre şiddet tanımları, nedenleri, maruz kalınan şiddet türleri, yardım talep etme davranışları ve şiddetin çözümü hakkındaki görüşler, toplumsal yapının şiddet algısına dair önemli veriler sunmaktadır. Veriler aşağıda daha detaylı açıklanmıştır.

“Şiddet tanımlarına” göre katılımcılar, şiddeti en çok dövme, tokat atma, vurma ve yaralama gibi fiziksel eylemlerle tanımlamaktadır (149 kişi, %69,0). Ayrıca aşağılayıcı sözler söyleme, küfretme ve hakaret etme (%55,1), cinsel davranışa zorlamak (%44,4) ve ekonomik yönden istismar etmek (%34,3) de önemli şiddet tanımları arasında yer almaktadır. Diğer şiddet tanımlamaları ise 8 kişi (%3,7) olarak belirtilmiştir. Bu değerler, fiziksel şiddetin somut ve yaygın örneklerinin şiddet algısında baskın olduğunu, psikolojik ve ekonomik şiddetin görünür kılmaya başladığını göstermektedir.

“Şiddet nedenleri” ifadesinde şiddet nedenleri arasında ekonomik yoksulluk en yüksek oranda belirtilmiştir (116 kişi, %53,7). İletişim eksikliği (%44,9), kişilik uyumsuzluğu (%38,4), yakın akrabaların müdahalesi (%30,6) ve evlilikten beklentilerin farklı olması (%20,4) de önemli nedenler arasında yer almaktadır. Diğer nedenler arasında kıskançlık (%18,1), ev işlerinin aksaması (%16,2) ve cinsel ilgisizlik (%11,6) bulunmuştur. Sebepsiz ve arkadaş çevresinden kötü etkilenme gibi nedenler ise daha düşük oranlarda rapor edilmiştir. Katılımcılar arasında şiddetin en önemli nedeninin ekonomik yoksulluk olarak görülmesi kırsal ve geleneksel yapılardaki ekonomik sıkıntıların şiddet üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

“Şiddete maruz kalma” durumuna bakıldığında katılımcıların %42,5’i şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Şiddet mağduru olmayanlar 102 kişi (%47,7) iken, belirtmek istemeyenler 21 kişi (%9,8) olarak kaydedilmiştir. Şiddeti uygulayanların en fazla baba olduğu görülmektedir (45 kişi, %20,8). Eş/partner tarafından uygulanan şiddet 23 kişi (%10,6), anne tarafından uygulanan şiddet ise 33 kişi (%15,3) olarak belirtilmiştir. Arkadaşlar tarafından uygulanan şiddet 13 kişi (%6,0) ve tanımadıkları kişiler tarafından uygulanan şiddet ise 7 kişi (%3,2) olarak rapor edilmiştir. Diğer şiddet uygulayıcıları ise 5 kişi (%2,3) olarak belirtilmiştir. Katılımcıların şiddet türleri açısından maruz kaldıkları durumlar incelendiğinde, fiziksel şiddet en yaygın olarak belirtilen türdür; 61 kişi (%28,2) bu tür şiddeti yaşadığını ifade etmiştir. Psikolojik şiddet ise 63 kişi (%29,2) tarafından yaşandığı belirtilmiştir. Ekonomik şiddet, 17 kişi (%7,9) tarafından bildirilmişken, cinsel şiddet sadece 4 kişi (%1,9) tarafından yaşandığı belirtilmiştir. Diğer şiddet türlerini belirtenlerin oranı ise %2,8 ile 6 kişi olarak kaydedilmiştir. Bunun sonucunda %42,5’i şiddete maruz kaldığını belirtirken şiddetin kırsal toplumsal yapılarda yaygın bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır. Şiddet genellikle baba (%20,8) ve anne (%15,3) tarafından uygulanmaktadır. Bu durum, aile içindeki ebeveyn faktörünün şiddetle ilişkilendirildiğini göstermektedir. Maruz kalınan şiddet türleri arasında en yaygın olanlar fiziksel şiddet (%28,2) ve psikolojik şiddet (%29,2) olarak belirtilmiştir.

“Şiddet görme nedenleri” incelendiğinde, kendi hatalarından kaynaklı şiddet yaşayanların oranı %14,4 ile 31 kişi olarak belirlenmiştir. Erkekliğin verdiği güç kaynağı, 19 kişi (%8,8) tarafından bir neden olarak gösterilmiştir. Cinsel hayattaki problemler nedeniyle şiddet görenlerin oranı %2,3 (5 kişi) iken, alkol ve benzeri kötü alışkanlıklar yüzünden şiddet görenlerin oranı %3,2 (7 kişi) olarak belirtilmiştir. Aile büyükleri veya diğer insanların müdahalesi sonucu şiddet görenlerin

oranı %15,7 (34 kişi) iken, ekonomik sorunlar nedeniyle şiddet görenler %9,3 (20 kişi) olarak kaydedilmiştir. Namus ve ahlaki sorunlar nedeniyle şiddet görenlerin oranı %1,4 (3 kişi) olup, nedensiz şiddet görenlerin oranı %7,4 (16 kişi) olarak belirlenmiştir.

“Şiddete maruz kalanların yardım talebinde bulunma durumları” incelendiğinde, 21 kişi (%21,0) yardım talebinde bulunmuşken, 79 kişi (%79,0) yardım talebinde bulunmamıştır. Yardım talebinde bulunanların yardım aldıkları kaynaklar arasında aile en yüksek oranla, 19 kişi (%73,1) tarafından belirtilmiştir. Polis veya jandarma 2 kişi (%7,7) tarafından tercih edilmiştir. Diğer yardım kaynakları arasında akraba %11,5 (3 kişi) ve diğer kaynaklar %7,7 (2 kişi) olarak belirtilmiştir. Yardım talebinde bulunmayanların nedenleri arasında, yardımın çözüm olmayacağı düşüncesi %13,9 (30 kişi) ile en yüksek oranı oluştururken, kendim halledebilir düşüncesi %14,8 (32 kişi) ile ikinci sıradadır. Tekrar şiddet görmekten korkma %4,2 (9 kişi), şiddeti hak ettiğini düşünme %0,9 (2 kişi), başkasının duymasından çekinme %2,8 (6 kişi) ve şiddeti bir sorun olarak görmeme %1,9 (4 kişi) diğer nedenler olarak belirtilmiştir. Buna göre sonuç olarak, katılımcıların şiddete maruz kalanların %79,0’ı yardım talebinde bulunmadığını ifade etmiştir. Merton’un kuramına göre, şiddete maruz kalan bireylerin büyük kısmının yardım talep etmemesi, daha çok ritüelleşme ve kaçış adaptasyon biçimleriyle açıklanabilir. Bireylerin şiddet gördüğü noktada toplumsal yapı tarafından desteklenmediği veya yardım mekanizmaların çözüm getirmediği bir ortamda yaşanan gerilimleri yansıtmaktadır.

“Başkasına şiddet uygulama durumuna” göre başkasına şiddet uygulayan kişilerin oranı %20,7 (43 kişi) olarak belirlenmiştir. Şiddet uygulamadığını belirtenler %70,2 (146 kişi) olup, belirtmek istemeyenlerin oranı %9,1 (19 kişi) olarak kaydedilmiştir. Şiddet uygulayanların şiddeti uyguladığı gruplar arasında çocuk %0,9 (2 kişi), kardeş %3,7 (8 kişi), aile büyükleri %0,5 (1 kişi) ve tanımadığı kişiler %0,9 (2 kişi) yer almaktadır. Eşler üzerinde şiddet uygulama durumu ise bildirilmemiştir. Katılımcıların şiddeti bir çözüm olarak görüp görmedikleri değerlendirildiğinde, %2,0 (4 kişi) şiddetin çözüm olduğunu belirtirken, %84,2 (170 kişi) şiddeti çözüm olarak görmemektedir. Bazen çözüm olabileceğini belirtenlerin oranı ise %13,9 (28 kişi) olarak kaydedilmiştir.

“Şiddetin azalması için alınan önlemler” ifadesinde şiddetin azalması için alınması gereken önlemler arasında, aile içerisindeki kadın-erkek rol dağılımını dengelemenin %59,7 (129 kişi) ile en yüksek oranı oluşturduğu görülmektedir. Aile yapısını kültürel fikirlerden ayırtırmak %41,2 (89 kişi) ve aile içerisine dış etkenlerin karışmasını engellemek %63,9 (138 kişi) diğer önemli önlemler olarak belirtilmiştir. Kadının aile içerisindeki konumunu yükseltmek %31,9 (69 kişi) ve erkeğin aile içerisindeki konumunu yükseltmek %8,3 (18 kişi) ise diğer öneriler arasında yer almaktadır. Hiçbiri ve diğer seçeneklerinin oranları ise sırasıyla %4,2 (9 kişi) ve %1,9 (4 kişi) olarak kaydedilmiştir. Buna göre şiddetin azalmasına yönelik alınması gereken en önemli önlemin kadın-erkek arasındaki rol dağılımı dengelemek olarak görmekteyiz. Bu durum toplumsal cinsiyet eşitliğine ve geleneksel normların değişimine duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır.

3.1.4. Toplumsal Rollere Yönelik Dağılımlar

Tablo 7: Toplumsal Rollere Yönelik Görüşlerin Dağılımı

		n	%
Size göre kadınların rolleri nelerdir? (Önemli gördüğünüz 3 tanesini işaretleyiniz.)	Ev işlerini yapmak	130	60,2
	Tarlada/ bahçede çalışmak	45	20,8
	Çocuk yapmak	56	25,9
	Okumak	120	55,6
	Kamusal işlerde çalışmak	68	31,5
	Dinlenmek/ gezmek	98	45,4
	Aile büyüklerine ve eşine itaat etmek	39	18,1
	Bir işlevi yok	5	2,3
Size göre erkeklerin rolleri nelerdir? (Önemli gördüğünüz 3 tanesini işaretleyiniz.)	Çalışmak	117	54,2
	Evi geçindirmek	138	63,9
	Ev işlerini yapmak veya yardım etmek	47	21,8
	Çocuklarla ilgilenmek	75	34,7
	Para kazanmak	105	48,6
	Dinlenmek/gezmek	40	18,5
	Aile büyüklerine ve eşine itaat etmek	29	13,4
	Bir işlevi yok	7	3,2
Toplumsal hayatta aşağıdakilerden hangisi/ hangileri gerilime yol açabilir? (Önemli gördüğünüz 3 tanesini işaretleyiniz.)	Toplumun/çevrenizin sizin isteklerinizi önemsememesi	92	42,6
	Toplumsal amaçlara ulaşamamak	80	37,0
	Ekonomik yoksulluk	158	73,1
	Çaresizlik/ hiçlik duygusuna kapılmak	86	39,8
	Şiddet görme korkusu	76	35,2
	Diğer	5	2,3
Hiç çaresizlik/ hiçlik duygusu yaşadınız mı?	Evet	129	62,0
	Hayır	62	29,8
	Belirtmek istemiyorum	17	8,2
Cevabınız “Evet” ise nedeni/ nedenleri nelerdir?	Kültürel değerler	14	6,5
	Toplumun/çevrenin beklentileri	30	13,9
	Amacına ulaşmada başarısız olma	49	22,7
	Aile yapısı	33	15,3
	Ekonomik yoksulluk	52	24,1
	Şiddet	16	7,4
	Diğer	4	1,9

Tablo 7’ ye göre kadınların rolleri, erkeklerin rolleri, toplumsal hayatta gerilime yol açan faktörler, çaresizlik/hiçlik duygusu yaşama durumu gibi ifadeler analiz edilerek detaylı istatistiklere aşağıda yer verilmiştir.

“Kadınların rolleri” ifadesinde katılımcıların kadınlara yüklediği roller arasında ev işlerini yapmak %60,2 (130 kişi) ile en yüksek oranı oluştururken, okumak %55,6 (120 kişi) ve dinlenmek/gezmek %45,4 (98 kişi) diğer önemli roller olarak belirtilmiştir. Kamusal işlerde çalışmak %31,5 (68 kişi) ve çocuk yapmak %25,9 (56 kişi) diğer kadın rolleri arasında yer almaktadır. Aile büyüklerine ve eşine itaat etmek %18,1 (39 kişi) ve bir işlevi yok düşüncesi %2,3 (5 kişi) diğer görüşlerdir. Buna göre katılımcıların çoğunluğu geleneksel toplumsal yapı özelliği göstererek kadınların rollerini ev işlerini yapmak ama eğitimin önemini de yitirmeden okumak olarak görmektedir.

“Erkeklerin rolleri” ifadesinde erkeklere yüklenen roller arasında evi geçindirmek %63,9 (138 kişi) ile en yüksek oranı oluştururken, çalışmak %54,2 (117 kişi) ve para kazanmak %48,6 (105 kişi) diğer önemli roller olarak belirlenmiştir. Çocuklarla ilgilenmek %34,7 (75 kişi) ve ev işlerini yapmak veya yardım etmek %21,8 (47 kişi) diğer rol tanımlamaları arasında yer almaktadır. Dinlenmek/gezmek %18,5 (40 kişi) ve aile büyüklerine ve eşine itaat etmek %13,4 (29 kişi) diğer roller olup, bir işlevi yok düşüncesi %3,2 (7 kişi) olarak belirtilmiştir. Bu değerler, katılımcıların çoğunluğunun erkeklerin rollerinin çalışmak ve para kazanmak olduğunu düşündüğünü göstermektedir. Bu durum, geleneksel cinsiyet rollerinin ve toplumsal baskının etkisiyle beraber erkek üzerinde ekonomik başarı algısı yaratarak başarısızlık durumunda gerilim ve çatışmaya neden olabilir.

“Toplumsal hayatta gerilime yol açan faktörler” ele alındığında toplumsal hayatta gerilime yol açabilecek faktörler arasında ekonomik yoksulluk %73,1 (158 kişi) ile en yüksek oranı oluştururken, toplumun/çevrenizin sizin isteklerinizi önemsememesi %42,6 (92 kişi) ve çaresizlik/hiçlik duygusuna kapılmak %39,8 (86 kişi) diğer önemli faktörlerdir. Toplumsal amaçlara ulaşamamak %37,0 (80 kişi) ve şiddet görme korkusu %35,2 (76 kişi) diğer gerilim kaynakları arasında yer almaktadır. Diğer faktörlerin oranı %2,3 (5 kişi) olarak belirtilmiştir.

Çaresizlik/hiçlik duygusu yaşama durumu ifadesinde çaresizlik veya hiçlik duygusu yaşadığını belirtenlerin oranı %62,0 (129 kişi) olup, yaşamadığını belirtenlerin oranı %29,8 (62 kişi) ve belirtmek istemeyenlerin oranı %8,2 (17 kişi) olarak kaydedilmiştir.

“Çaresizlik/hiçlik duygusunun nedenleri” ifadesinde çaresizlik veya hiçlik duygusunu yaşayanlar arasında ekonomik yoksulluk %24,1 (52 kişi) ile en yüksek oranı oluştururken, amacına ulaşmada başarısız olma %22,7 (49 kişi) ve aile yapısı %15,3 (33 kişi) diğer önemli nedenlerdir. Toplumun/çevrenin beklentileri %13,9 (30 kişi) ve kültürel değerler %6,5 (14 kişi) diğer nedenler arasında yer almaktadır. Şiddet %7,4 (16 kişi) ve diğer nedenler %1,9 (4 kişi) olarak belirtilmiştir.

3.1.5. Cinsiyete Göre Toplumsal Yapı ve Aile İlişkileri

Tablo 8: Cinsiyete Göre Toplumsal ve Aile İlişkilerine Yönelik Görüşlerin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	1. Cinsiyetiniz:						Mann-Whitney	
	Kadın			Erkek			u	p
	X	Ss	M	X	ss	M		
Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır.	4,06	1,09	4	4,01	1,10	4	5316,500	0,700
Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır. Erkek, kadına şiddet uyguladığı gibi; kadın da erkeğe şiddet uygulamaktadır.	3,03	1,15	3	2,79	1,26	2	4817,500	0,121
Cinsiyetimin şiddet görme riskini arttırdığını düşünüyorum.	3,61	1,37	4	2,63	1,42	2	3485,000	0,000*
Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	4,24	1,10	5	4,16	1,04	4	5062,000	0,304

Tablo 8: (Devamı)

	1. Cinsiyetiniz:						Mann-Whitney	
	Kadın			Erkek			u	p
	X	Ss	M	X	ss	M		
Evin reisi erkektir.	2,02	1,06	2	2,97	1,45	3	3461,000	0,000*
Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir.	4,00	1,13	4	3,92	1,02	4	5038,500	0,291
Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir.	1,84	1,02	2	2,25	1,25	2	4437,000	0,012*
Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir.	1,90	1,03	2	2,13	1,09	2	4764,500	0,088
Bir erkek gerektiğinde karısını dövebilir.	1,46	0,82	1	1,60	0,93	1	5024,500	0,230
Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır.	1,97	1,25	2	2,55	1,41	2	4213,000	0,003*
Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır.	2,93	1,33	3	3,42	1,34	4	4331,000	0,008*
Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır.	3,85	1,27	4	3,52	1,38	4	4756,000	0,089
Toplumun/insanların istek ve kararları benim için önemlidir.	2,86	1,13	3	2,68	1,21	3	5027,000	0,294
Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim.	2,03	1,01	2	2,07	1,11	2	5413,000	0,882
Toplumun/insanların beklentileri seçimlerimi belirler.	2,70	1,20	3	2,50	1,18	2	4952,000	0,222
Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim.	2,45	1,16	2	2,18	1,22	2	4687,500	0,064
Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir.	3,24	1,21	3	3,20	1,08	4	5373,000	0,812
Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliği etkiler.	3,01	1,22	3	2,88	1,31	3	5106,500	0,391

* $p < 0,05$; Mann-Whitney

Bu çalışmada, kadınlar ve erkekler arasında çeşitli tutum ve algıların karşılaştırılması için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır. Bu teste göre iki bağımsız grup arasındaki sıralamalarda $p < 0,05$ sonucuna ulaşıldığında, gruplar arasında anlamlı bir fark olduğunu ifade etmektedir. Bu sonucun tersi durumuna erişildiğinde ise iki bağımsız grup arasında anlamlı bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır. Tablo 8' e göre cinsiyet ile şiddet görme sıklığı, evin reisi ilişkisi, çocuk olmama durumundaki evlilikler, ailedeki kadın erkek üstünlüğü ve bir genç kızın evlenene kadar babasının sözünden çıkmaması arasında anlamlı farklılıklar vardır. Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olaylarının yaygınlaşması, cinsiyetler arası şiddetin karşılıklı olduğu düşüncesi, çocuk sahibi olma kararının eşler tarafından birlikte verilmesi, kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddetme hakkı, erkek çocuk sahibi olamıyorsa kadının yeni biri ile evlenebilmesi, bir erkeğin gerektiğinde karısını dövebileceği inancı, çalışma hayatında kadının ve erkeğin eşit rolü olması gerektiği, toplumun beklentileri ve geçmişten gelen değerlerin olumsuz sonuçlar doğurabileceği gibi konularda kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu durum, her iki cinsiyetin bu konulardaki tutumlarının birbirine benzer olduğunu göstermektedir. Detaylı veriler aşağıda açıklanmıştır.

“Cinsiyetimin şiddet görme riskini arttırdığını düşünüyorum” ifadesinde kadınların ortalama puanı 3,61 ($ss = 1,37$, $M = 4$), erkeklerin ortalama puanı ise 2,63 ($ss = 1,42$, $M = 2$) olarak bulunmuştur. Kadınların bu konuda erkeklere göre anlamlı derecede daha yüksek bir algıya sahip olduğu görülmektedir ($u = 3485,000$, $p = 0,000$). Bu sonuç, kadınların cinsiyetlerinin şiddet görme riskini artırdığına dair daha güçlü bir inanç taşıdığını göstermektedir.

“Evin reisi erkektir” kadınların ortalama puanı 2,02 (ss = 1,06, M = 2), erkeklerin ortalama puanı ise 2,97 (ss = 1,45, M = 3) olarak bulunmuştur. Erkekler, evin reisinin erkek olması gerektiği konusunda kadınlara göre daha yüksek bir algıya sahiptir (u = 3461,000, p = 0,000).

“Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir” ifadesinde kadınların ortalama puanı 1,84 (ss = 1,02, M = 2), erkeklerin ortalama puanı ise 2,25 (ss = 1,25, M = 2) olarak bulunmuştur. Erkeklerin, kadının çocuğu olmadığında erkeğin yeni biriyle evlenebileceği görüşünü kadınlara göre daha fazla benimsedikleri görülmektedir (u = 4437,000, p = 0,012).

“Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır” ifadesinde kadınların ortalama puanı 1,97 (ss = 1,25, M = 2), erkeklerin ortalama puanı ise 2,55 (ss = 1,41, M = 2) olarak bulunmuştur. Erkekler, ailede erkeğin kadından üstün olması gerektiği konusunda kadınlara göre daha yüksek bir algıya sahiptir (u = 4213,000, p = 0,003).

“Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır” ifadesinde kadınların ortalama puanı 2,93 (ss = 1,33, M = 3), erkeklerin ortalama puanı ise 3,42 (ss = 1,34, M = 4) olarak bulunmuştur. Erkekler, genç kızların evlenene kadar babalarının sözünden çıkmaması gerektiğine daha fazla inanmaktadır (u = 4331,000, p = 0,008).

3.1.6. Yaş Gruplarına Göre Aile İçi Tutum İlişkileri

Tablo 9: Yaş Gruplarına Göre Aile İçi Tutumların Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

	2. Yaşınız																		Kruskal Wallis Test	
	15-25			25-35			35-45			45-55			55-65			65 yaş ve üzeri				
	X	Ss	M	X	ss	M	X	ss	M	X	ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	X2	p
Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır.	3,73	1,26	4	4,05	0,99	4	4,25	1,05	5	4,05	1,08	4	4,13	1,07	4	3,93	1,21	4	6,087	0,298
Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır. Erkek, kadına şiddet uyguladığı gibi; kadın da erkeğe şiddet uygulamaktadır.	3,24	1,19	4	2,93	1,11	3	3,04	1,19	3	2,92	1,30	3	3,03	1,20	3	2,00	0,88	2	11,588	0,041*
Cinsiyetimin şiddet görme riskini artırdığımı düşünüyorum.	3,68	1,42	4	2,69	1,42	2	3,44	1,42	4	3,11	1,56	3	3,03	1,33	3	2,79	1,48	3	11,812	0,037*
Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	4,22	0,89	4	4,24	1,12	5	4,27	0,99	5	4,41	1,01	5	4,03	1,18	4	3,79	1,48	4	4,424	0,490
Evin reisi erkektir.	2,32	1,27	2	2,17	1,15	2	2,40	1,39	2	2,65	1,42	2	2,69	1,47	2	2,43	1,28	2	3,027	0,696
Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir.	4,08	1,04	4	4,00	1,13	4	4,12	0,86	4	3,89	1,13	4	3,66	1,38	4	4,14	0,66	4	2,052	0,842
Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir.	2,27	1,22	2	1,71	0,92	2	1,92	1,08	2	1,89	1,05	2	2,41	1,43	2	2,43	1,34	2	9,247	0,100
Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir.	2,27	1,17	2	1,71	0,89	2	2,02	1,15	2	1,86	1,03	2	2,06	0,95	2	2,64	1,28	3	10,560	0,061
Bir erkek gerektiğinde karısını dövebilir.	1,70	1,20	1	1,38	0,49	1	1,52	0,87	1	1,35	0,63	1	1,53	0,95	1	2,07	1,27	2	5,460	0,362
Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır.	2,14	1,23	2	2,17	1,29	2	2,44	1,42	2	1,86	1,27	1	2,38	1,56	2	2,43	1,40	2	5,298	0,381
Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır.	2,78	1,20	3	2,90	1,32	3	3,33	1,28	4	3,19	1,41	4	3,22	1,66	4	3,64	1,39	4	7,516	0,185

Tablo 9: (Devamı)

	2. Yaşınız																		Kruskal Wallis Test	
	15-25			25-35			35-45			45-55			55-65			65 yaş ve üzeri			X ²	p
	X	Ss	M	X	ss	M	X	ss	M	X	ss	M	X	Ss	M	X	ss	M		
Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır.	3,84	1,34	4	3,79	1,12	4	3,65	1,31	4	3,51	1,45	4	3,69	1,40	4	3,86	1,35	5	1,854	0,869
Toplumun/insanların istek ve kararları benim için önemlidir.	2,62	1,14	3	2,52	0,83	2	2,87	1,19	3	2,92	1,30	3	2,91	1,33	3	2,93	1,27	3	4,251	0,514
Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim.	2,35	1,11	2	1,86	0,68	2	1,98	0,96	2	2,00	1,05	2	1,69	0,93	1	3,14	1,46	4	18,660	0,002*
Toplumun/insanların beklentileri seçimlerimi belirler.	2,73	1,17	3	2,50	0,99	2	2,62	1,19	2	2,73	1,22	3	2,47	1,44	2	2,93	1,33	3	2,634	0,756
Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim.	2,24	1,09	2	2,29	0,97	2	2,58	1,21	2	2,05	1,22	2	2,06	1,16	2	3,29	1,38	4	13,957	0,016*
Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir.	3,46	1,04	4	3,24	1,10	3	3,25	1,22	3	3,16	1,28	3	3,09	1,06	3	3,07	1,27	3	2,055	0,841
Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler.	2,89	1,10	3	2,88	1,09	3	3,08	1,30	4	2,95	1,43	3	2,81	1,42	3	3,14	1,23	3	1,688	0,890

* $p < 0,05$; Kruskal Wallis Test

Bu çalışmada, yaş grupları arasında çeşitli tutum ve algıların karşılaştırılması için Kruskal-Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal-Wallis testi, üç veya daha fazla bağımsız grup arasındaki sıralama farklarını test eden bir yöntemdir. Gruplar arasında istatistiksel olarak $p < 0,05$ sonucu, anlamlı bir fark olduğunu gösterirken tam tersi bir sonucun elde edilmesi anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla Tablo 9'da test farklı yaş gruplarının görüşlerini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır. Buna göre yaş grupları ile cinsiyet arası şiddet algısı, cinsiyete göre şiddet sıklığı, toplumsal beklentilere göre şiddete yönelme ve toplumsal baskılar nedeniyle sapma arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Günümüzde aile içindeki anlaşmazlıkların ve şiddet olaylarının yaygınlaşması, çocuk sahibi olma kararının eşler tarafından birlikte verilmesi, evin reisinin erkek olması, kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilmesi, kadının çocuğu olmadığına erkeğin veya erkeğin çocuğu olmadığına kadının yeni biriyle evlenmesi, erkeğin gerektiğinde karısını dövmesi, ailede erkek kadından daima üstün olmalı düşüncesi, genç kızın evlenene kadar babasının sözünden çıkmaması gerektiği, çalışma hayatında kadının ve erkeğin eşit rol alması, toplumun beklentilerinin seçimleri belirlemesi gibi konularda yaş grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu durum, yaş gruplarının bu konulardaki tutumlarının benzer olduğunu göstermektedir.

“Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır” ifadesinin 15-25 yaş grubunun ortalama puanı 3,24 ($ss = 1,19$, $M = 4$), 25-35 yaş grubunun ortalama puanı 2,93 ($ss = 1,11$, $M = 3$), 35-45 yaş grubunun ortalama puanı 3,04 ($ss = 1,19$, $M = 3$), 45-55 yaş grubunun ortalama puanı 2,92 ($ss = 1,30$, $M = 3$), 55-65 yaş grubunun ortalama puanı 3,03 ($ss = 1,20$, $M = 3$) ve 65 yaş üzeri grubun ortalama puanı 2,00 ($ss = 0,88$, $M = 2$) olarak bulunmuştur. 65 yaş ve üzeri grubun bu konuda diğer yaş gruplarına göre daha düşük bir algıya sahip olduğu görülmektedir ($X^2 = 11,588$, $p = 0,041$).

“Cinsiyetimin şiddet görme riskini arttırdığını düşünüyorum” ifadesinin 15-25 yaş grubunun ortalama puanı 3,68 ($ss = 1,42$, $M = 4$), 25-35 yaş grubunun ortalama puanı 2,69 ($ss = 1,42$, $M = 2$), 35-45 yaş grubunun ortalama puanı 3,44 ($ss = 1,42$, $M = 4$), 45-55 yaş grubunun ortalama puanı 3,11 ($ss = 1,56$, $M = 3$), 55-65 yaş grubunun ortalama puanı 3,03 ($ss = 1,33$, $M = 3$) ve 65 yaş üzeri grubun ortalama puanı 2,79 ($ss = 1,48$, $M = 3$) olarak bulunmuştur. 15-25 yaş grubunun, cinsiyetin şiddet görme riskini artırdığına dair en yüksek algıya sahip olduğu görülmektedir ($X^2 = 11,812$, $p = 0,037$).

“Toplumun/insanların beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim” ifadesinin 15-25 yaş grubunun ortalama puanı 2,35 ($ss = 1,11$, $M = 2$), 25-35 yaş grubunun ortalama puanı 1,86 ($ss = 0,68$, $M = 2$), 35-45 yaş grubunun ortalama puanı 1,98 ($ss = 0,96$, $M = 2$), 45-55 yaş grubunun ortalama puanı 2,00 ($ss = 1,05$, $M = 2$), 55-65 yaş grubunun ortalama puanı 1,69 ($ss = 0,93$, $M = 1$) ve 65 yaş üzeri grubun ortalama puanı 3,14 ($ss = 1,46$, $M = 4$) olarak bulunmuştur. 65 yaş ve üzeri grup, toplumun beklentilerini karşılayamama durumunda şiddete yönelme konusunda anlamlı derecede daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 18,660$, $p = 0,002$).

“Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda bulunabilirim” ifadesinin 15-25 yaş grubunun ortalama puanı 2,24 (ss = 1,09, M = 2), 25-35 yaş grubunun ortalama puanı 2,29 (ss = 0,97, M = 2), 35-45 yaş grubunun ortalama puanı 2,58 (ss = 1,21, M = 2), 45-55 yaş grubunun ortalama puanı 2,05 (ss = 1,22, M = 2), 55-65 yaş grubunun ortalama puanı 2,06 (ss = 1,16, M = 2) ve 65 yaş üzeri grubun ortalama puanı 3,29 (ss = 1,38, M = 4) olarak bulunmuştur. 65 yaş ve üzeri grubun, toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda bulunmaya daha yatkın olduğu görülmektedir ($X^2 = 13,957$, $p = 0,016$).

3.1.7. Eğitim Durumuna Göre Aile İçi Tutum İlişkileri

Tablo 10: Eğitim Durumuna Göre Aile İçi Tutumların Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

	3. Eğitim Durumunuz															Kruskal Wallis Test	
	Okur-yazar değil			İlkokul			Ortaokul			Lise			Üniversite ya da üstü			x2	p
	X	ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	X	Ss	M	X	ss	M		
Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır.	4,71	0,47	5	3,68	1,29	4	3,94	1,28	4	4,06	1,13	4	4,20	0,77	4	10,148	0,038
Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır. Erkek, kadına şiddet uyguladığı gibi; kadın da erkeğe şiddet uygulamaktadır.	3,00	1,62	4	2,85	1,09	3	2,74	1,29	2	2,87	1,17	3	3,21	1,16	4	4,667	0,323
Cinsiyetimin şiddet görme riskini arttırdığını düşünüyorum.	3,71	1,49	4	3,05	1,30	3	2,85	1,62	2	3,35	1,51	4	3,13	1,42	3	5,067	0,280
Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	4,64	0,63	5	3,66	1,33	4	3,97	1,17	4	4,32	1,04	5	4,55	0,66	5	19,834	0,001
Evin reisi erkektir.	2,71	1,27	3	2,17	1,20	2	2,76	1,39	2	2,56	1,44	2	2,20	1,21	2	6,155	0,188
Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir.	4,29	0,91	5	3,66	1,30	4	3,53	1,13	4	4,06	0,99	4	4,27	0,88	4	14,954	0,005
Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir.	2,07	1,14	2	2,24	1,28	2	2,18	1,11	2	2,07	1,12	2	1,71	1,07	1	9,075	0,059
Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir.	2,00	1,11	2	2,10	0,97	2	2,03	0,90	2	2,13	1,18	2	1,79	1,06	2	5,372	0,251
Bir erkek gerektiğinde karısını dövebilir.	1,29	0,47	1	1,80	1,05	2	1,50	0,75	1	1,53	0,91	1	1,38	0,89	1	9,307	0,054
Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır.	2,07	1,33	2	2,32	1,37	2	2,62	1,46	2	2,28	1,35	2	1,89	1,26	1	7,538	0,110
Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır.	3,50	1,45	4	2,95	1,55	3	3,26	1,40	4	3,18	1,30	4	3,05	1,30	3	2,371	0,668
Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır.	4,29	0,83	4	3,59	1,40	4	3,24	1,37	4	3,65	1,38	4	4,11	1,07	4	11,345	0,023
Toplumun/insanların istek ve kararları benim için önemlidir.	3,29	1,20	4	2,78	1,21	3	2,41	1,26	2	2,76	1,19	3	2,95	1,02	3	7,464	0,113

Tablo 10: (Devamı)

	3. Eğitim Durumunuz															Kruskal Wallis Test	
	Okur-yazar değil			İlkokul			Ortaokul			Lise			Üniversite ya da üstü				
	X	ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	x2	p
Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim.	1,86	1,10	2	2,39	1,26	2	1,85	0,86	2	2,06	1,08	2	1,93	0,85	2	4,924	0,295
Toplumun/insanların beklentileri seçimlerimi belirler.	2,64	1,39	3	2,59	1,30	2	2,29	1,06	2	2,69	1,15	3	2,84	1,20	3	4,729	0,316
Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim.	2,50	1,40	2	2,54	1,29	2	2,15	1,05	2	2,31	1,18	2	2,32	1,15	2	1,716	0,788
Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir.	3,29	1,20	4	3,10	1,04	3	2,74	1,16	2	3,35	1,19	4	3,48	1,10	4	10,743	0,030
Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler.	2,93	1,38	4	3,07	1,35	3	2,56	1,21	2	2,88	1,28	3	3,20	1,09	3	6,517	0,164

* $p < 0,05$; Kruskal Wallis Test

Bu çalışmada, katılımcıların eğitim durumu ile çeşitli tutum ve algılar arasındaki ilişkileri değerlendirmek amacıyla Kruskal-Wallis Testi uygulanmıştır. Kruskal-Wallis testi, üç veya daha fazla bağımsız grup arasındaki sıralama farklarını test eden bir yöntemdir. Gruplar arasında istatistiksel olarak $p < 0,05$ sonucu, anlamlı bir fark olduğunu gösterirken tam tersi bir sonucun elde edilmesi anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla yukarıdaki tabloda eğitim durumu ile bazı ilişkiler değerlendirilmiştir. Buna göre eğitim durumu ile günümüzdeki aile içerisindeki anlaşmazlıklar, çocuk sahibi olma kararı, kadının cinsel ilişki reddi, çalışma hayatında kadının rolü ve geçmişten gelen olumsuz değerler arasında anlamlı bir farklılık vardır. Cinsiyetler arası şiddetin karşılıklı olduğu düşüncesi, cinsiyetin şiddet görme riskini artırdığına dair algı, evin reisinin erkek olması gerektiği düşüncesi, kadının veya erkeğin çocuğu olmadığına yeni biriyle evlenmesi gerektiği düşüncesi, erkeğin gerektiğinde karısını dövebileceği, ailede erkeğin kadından daima üstün olması gerektiği, genç kızların evlenene kadar babalarının sözünden çıkmaması gerektiği, toplumun beklentilerinin seçimleri belirlediği ve toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda bulunulabileceği gibi konularda eğitim durumu grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu durum, katılımcıların eğitim durumuna göre bu konulardaki tutumlarının benzer olduğunu göstermektedir. Konuya ilişkin detaylı değerler aşağıda verilmiştir.

“Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır” ifadesinde okur-yazar olmayan katılımcıların ortalama puanı 4,71 (ss = 0,47, M = 5), ilkokul mezunlarının ortalama puanı 3,68 (ss = 1,29, M = 4), ortaokul mezunlarının ortalama puanı 3,94 (ss = 1,28, M = 4), lise mezunlarının ortalama puanı 4,06 (ss = 1,13, M = 4) ve üniversite ya da üstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların ortalama puanı 4,20 (ss = 0,77, M = 4) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, eğitim durumu arttıkça aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olaylarının yaygınlaştığı algısının arttığını, ancak okur-yazar olmayan katılımcıların bu konuda en yüksek algıya sahip olduklarını göstermektedir ($X^2 = 10,148$, $p = 0,038$).

“Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir” ifadesinde okur-yazar olmayan katılımcıların ortalama puanı 4,64 (ss = 0,63, M = 5), ilkokul mezunlarının ortalama puanı 3,66 (ss = 1,33, M = 4), ortaokul mezunlarının ortalama puanı 3,97 (ss = 1,17, M = 4), lise mezunlarının ortalama puanı 4,32 (ss = 1,04, M = 5) ve üniversite ya da üstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların ortalama puanı 4,55 (ss = 0,66, M = 5) olarak bulunmuştur. Üniversite ya da üstü eğitim seviyesine sahip katılımcılar ve okur-yazar olmayan katılımcılar, bu konuda en yüksek algıya sahipken, ilkokul mezunları en düşük algıya sahiptir ($X^2 = 19,834$, $p = 0,001$).

“Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir” ifadesinde okur-yazar olmayan katılımcıların ortalama puanı 4,29 (ss = 0,91, M = 5), ilkokul mezunlarının ortalama puanı 3,66 (ss = 1,30, M = 4), ortaokul mezunlarının ortalama puanı 3,53 (ss = 1,13, M = 4), lise mezunlarının ortalama puanı 4,06 (ss = 0,99, M = 4) ve üniversite ya da üstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların ortalama puanı 4,27 (ss = 0,88, M = 4) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar, eğitim düzeyi arttıkça bu

konuda daha yüksek bir algı geliştiğini, ancak okur-yazar olmayan katılımcıların bu konuda en yüksek algıya sahip olduklarını göstermektedir ($X^2 = 14,954$, $p = 0,005$).

“Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır” ifadesinde okur-yazar olmayan katılımcıların ortalama puanı 4,29 ($ss = 0,83$, $M = 4$), ilkokul mezunlarının ortalama puanı 3,59 ($ss = 1,40$, $M = 4$), ortaokul mezunlarının ortalama puanı 3,24 ($ss = 1,37$, $M = 4$), lise mezunlarının ortalama puanı 3,65 ($ss = 1,38$, $M = 4$) ve üniversite ya da üstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların ortalama puanı 4,11 ($ss = 1,07$, $M = 4$) olarak bulunmuştur. Üniversite ve üstü eğitim seviyesine sahip katılımcılar bu konuda daha yüksek bir algıya sahipken, ortaokul mezunlarının en düşük algıya sahip olduğu görülmektedir ($X^2 = 11,345$, $p = 0,023$).

“Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir” ifadesinde okur-yazar olmayan katılımcıların ortalama puanı 3,29 ($ss = 1,20$, $M = 4$), ilkokul mezunlarının ortalama puanı 3,10 ($ss = 1,04$, $M = 3$), ortaokul mezunlarının ortalama puanı 2,74 ($ss = 1,16$, $M = 2$), lise mezunlarının ortalama puanı 3,35 ($ss = 1,19$, $M = 4$) ve üniversite ya da üstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların ortalama puanı 3,48 ($ss = 1,10$, $M = 4$) olarak bulunmuştur. Üniversite ve üstü eğitim seviyesine sahip katılımcılar, geçmişten gelen değerlerin olumsuz sonuçlar doğurabileceği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 10,743$, $p = 0,030$).

3.1.8. Ekonomik Düzeye Göre Aile İçi Tutum İlişkileri

Tablo 11: Farklı Ekonomik Düzey Gruplarına Göre Aile İçi Tutumların Karşılaştırılması (Kruskal-Wallis Testi Sonuçları)

	7. Ailenizin/Kendinizin Ekonomik Düzeyi									Kruskal Wallis Test	
	Düşük-Asgari ücret altı			Orta- Asgari ücret düzeyi			Yüksek-Asgari ücret üstü				
	X	Ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	x2	p
Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır.	3,89	1,13	4	4,03	1,17	4	4,22	0,93	4	1,646	0,439
Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır. Erkek, kadına şiddet uyguladığı gibi; kadın da erkeğe şiddet uygulamaktadır.	3,06	1,26	3	2,90	1,19	3	2,96	1,19	3	0,365	0,833
Cinsiyetimin şiddet görme riskini arttırdığını düşünüyorum.	3,43	1,50	4	3,08	1,42	3	3,11	1,50	3	2,084	0,353
Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	4,23	1,09	5	4,11	1,03	4	4,49	1,06	5	8,760	0,013*
Evin reisi erkektir.	1,87	1,03	2	2,50	1,30	2	2,84	1,52	2	12,616	0,002*
Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir.	4,04	1,27	4	3,90	1,04	4	4,20	0,87	4	3,750	0,153
Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir.	1,89	1,03	2	2,04	1,13	2	2,18	1,35	2	0,594	0,743
Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir.	1,79	0,78	2	2,17	1,19	2	1,91	1,12	2	3,392	0,183
Bir erkek gerektiğinde karısını dövebilir.	1,51	0,69	1	1,50	0,86	1	1,47	1,06	1	2,404	0,301
Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır.	1,70	0,95	1	2,32	1,39	2	2,47	1,49	2	7,781	0,020*

Tablo 11: (Devamı)

	7. Ailenizin/Kendinizin Ekonomik Düzeyi									Kruskal Wallis Test	
	Düşük-Asgari ücret altı			Orta- Asgari ücret düzeyi			Yüksek-Asgari ücret üstü				
	X	Ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	x2	p
Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır.	2,66	1,42	3	3,27	1,39	4	3,24	1,28	3	6,867	0,032*
Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır.	3,74	1,28	4	3,52	1,44	4	4,07	1,01	4	3,078	0,215
Toplumun/insanların istek ve kararları benim için önemlidir.	2,81	1,14	3	2,67	1,17	3	3,04	1,24	3	3,311	0,191
Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim.	2,11	1,07	2	2,06	1,06	2	1,89	1,01	2	1,296	0,523
Toplumun/insanların beklentileri seçimlerimi belirler.	2,77	1,22	3	2,59	1,18	2	2,67	1,31	3	0,811	0,667
Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim.	2,51	1,23	3	2,21	1,10	2	2,36	1,23	2	1,870	0,393
Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir.	3,32	1,07	3	3,04	1,18	3	3,60	1,14	4	8,918	0,012*
Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler.	3,06	1,33	3	2,76	1,25	3	3,40	1,12	4	8,958	0,011*

* $p < 0,05$; Kruskal Wallis Test

Bu çalışmada, katılımcıların ekonomik düzeylerine göre çeşitli tutum ve algılar arasındaki ilişkiler Kruskal-Wallis Testi ile değerlendirilmiştir. Kruskal-Wallis testi, üç veya daha fazla bağımsız grup arasındaki sıralama farklarını test eden bir yöntemdir. Gruplar arasında istatistiksel olarak $p < 0,05$ sonucu, anlamlı bir fark olduğunu gösterirken tam tersi bir sonucun elde edilmesi anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. Bununla beraber katılımcıların çeşitli ekonomik düzeyleri ile çocuk sahibi olma kararı, evin reisi görüşü, aile içerisindeki kadının konumu, bir genç kızın evlenene kadar babasının sözünde kalması, geçmişten gelen olumsuz değerler ve toplumda kabul gören cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olaylarının yaygınlaşması, cinsiyetler arası şiddetin karşılıklı olduğu düşüncesi, cinsiyetin şiddet görme riskini artırdığına dair algı, kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilmesi, kadının veya erkeğin çocuğu olmadığı yeni biriyle evlenmesi gerektiği düşüncesi, bir erkeğin gerektiğinde karısını dövebileceği, çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olması gerektiği, toplumun istek ve kararlarının önemli olduğu düşüncesi, toplumun beklentilerini karşılayamadığında şiddete yönelebileceği düşüncesi, toplumun beklentilerinin seçimleri belirlediği ve toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda bulunulabileceği gibi konularda ekonomik düzey grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu sonuçlar, ekonomik düzey farklılıklarına rağmen katılımcıların bu konulardaki tutumlarının benzer olduğunu göstermektedir.

“Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir” ifadesinde düşük ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 4,23 ($ss = 1,09$, $M = 5$), orta ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 4,11 ($ss = 1,03$, $M = 4$) ve yüksek ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı

4,49 (ss = 1,06, M = 5) olarak bulunmuştur. Yüksek ekonomik düzeydeki katılımcılar, çocuk sahibi olma kararının eşler tarafından birlikte verilmesi gerektiği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 8,760$, $p = 0,013$)

“Evin reisi erkektir” ifadesinde düşük ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 1,87 (ss = 1,03, M = 2), orta ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 2,50 (ss = 1,30, M = 2) ve yüksek ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 2,84 (ss = 1,52, M = 2) olarak bulunmuştur. Yüksek ekonomik düzeydeki katılımcılar, evin reisinin erkek olması gerektiği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 12,616$, $p = 0,002$)

“Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır” ifadesinde düşük ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 1,70 (ss = 0,95, M = 1), orta ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 2,32 (ss = 1,39, M = 2) ve yüksek ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 2,47 (ss = 1,49, M = 2) olarak bulunmuştur. Yüksek ekonomik düzeydeki katılımcılar, ailede erkeğin kadından daima üstün olması gerektiği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 7,781$, $p = 0,020$)

“Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır” ifadesinde düşük ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 2,66 (ss = 1,42, M = 3), orta ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 3,27 (ss = 1,39, M = 4) ve yüksek ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 3,24 (ss = 1,28, M = 3) olarak bulunmuştur. Orta ve yüksek ekonomik düzeydeki katılımcılar, genç kızların evlenene kadar babalarının sözünden çıkmaması gerektiği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 6,867$, $p = 0,032$).

“Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir” ifadesinde düşük ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 3,32 (ss = 1,07, M = 3), orta ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 3,04 (ss = 1,18, M = 3) ve yüksek ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 3,60 (ss = 1,14, M = 4) olarak bulunmuştur. Yüksek ekonomik düzeydeki katılımcılar, geçmişten gelen değerlerin olumsuz sonuçlar doğurabileceği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 8,918$, $p = 0,012$).

“Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler” ifadesinde Düşük ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 3,06 (ss = 1,33, M = 3), orta ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 2,76 (ss = 1,25, M = 3) ve yüksek ekonomik düzeydeki katılımcıların ortalama puanı 3,40 (ss = 1,12, M = 4) olarak bulunmuştur. Yüksek ekonomik düzeydeki katılımcılar, toplumda kabul gören cinsiyet rollerinin kişisel kimliklerini etkilediği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 8,958$, $p = 0,011$).

3.1.9. Aile Yapısının Toplumsal ve Aile İlişkileri Üzerindeki Etkisi

Bu çalışmada, katılımcıların aile yapısına göre çeşitli tutum ve algılar arasındaki ilişkiler Kruskal-Wallis Testi ile değerlendirilmiştir. Kruskal-Wallis testi, üç veya daha fazla bağımsız grup arasındaki sıralama farklarını test eden bir yöntemdir. Gruplar arasında istatistiksel olarak $p < 0,05$ sonucu, anlamlı bir fark olduğunu gösterirken tam tersi bir sonucun elde edilmesi anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. Buna göre test aile yapısının çekirdek, tek ebeveynli ve geniş aile olmasına göre toplumsal ve aile ilişkilerine yönelik bazı tutum ve algılar arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla Kruskal-Wallis testi uygulanmıştır. Sonuçlara göre, katılımcıların aile yapısı ile çocuk sahibi olma kararı ve geçmişten gelen olumsuz değerler arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir. Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olaylarının yaygınlaşması, cinsiyetler arası şiddetin karşılıklı olduğu düşüncesi, cinsiyetin şiddet görme riskini artırdığına dair algı, evin reisinin erkek olması gerektiği düşüncesi, kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilmesi, kadının veya erkeğin çocuğu olmadığıda yeni biriyle evlenmesi gerektiği düşüncesi, bir erkeğin gerektiğinde karısını dövebileceği, ailede erkeğin kadından daima üstün olması gerektiği, genç kızların evlenene kadar babalarının sözünden çıkmaması gerektiği, çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olması gerektiği, toplumun istek ve kararlarının önemli olduğu düşüncesi, toplumun beklentilerini karşılayamadığında şiddete yönelebileceği düşüncesi, toplumun beklentilerinin seçimleri belirlediği ve toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda bulunulabileceği gibi konularda aile yapısı grupları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu sonuçlar, farklı aile yapısına sahip katılımcıların bu konulardaki tutumlarının benzer olduğunu göstermektedir.

Tablo 12: Aile Yapısına Göre Toplumsal ve Aile İlişkilerine Yönelik Görüşlerin Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	1. Aile yapınızı aşağıdakilerden hangisi tanımlamaktadır?									Kruskal Wallis Test	
	Çekirdek aile (anne, baba, çocuk)			Tek ebeveynli aile (anne- çocuk veya baba- çocuk)			Geniş aile (anne, baba, çocuk, akraba)				
	X	Ss	M	X	ss	M	X	ss	M	X2	p
Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır.	4,07	1,10	4	3,79	1,27	4	4,08	0,99	4	1,063	0,588
Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır. Erkek, kadına şiddet uyguladığı gibi; kadın da erkeğe şiddet uygulamaktadır.	3,01	1,20	3	2,74	0,87	3	2,88	1,31	3	1,160	0,560
Cinsiyetimin şiddet görme riskini artırdığını düşünüyorum.	3,22	1,47	4	2,95	1,22	3	3,08	1,56	3	0,755	0,686
Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	4,34	1,01	5	3,58	1,30	4	4,15	1,03	4	9,681	0,008*
Evin reisi erkektir.	2,51	1,34	2	2,26	1,10	2	2,33	1,39	2	1,014	0,602
Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir.	3,99	1,08	4	3,89	1,20	4	4,00	1,01	4	0,070	0,966
Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir.	1,97	1,13	2	2,26	1,19	2	2,19	1,23	2	2,606	0,272

Tablo 12: (Devamı)

	1. Aile yapınızı aşağıdakilerden hangisi tanımlamaktadır?									Kruskal Wallis Test	
	Çekirdek aile (anne, baba, çocuk)			Tek ebeveynli aile (anne- çocuk veya baba- çocuk)			Geniş aile (anne, baba, çocuk, akraba)				
	X	Ss	M	X	ss	M	X	ss	M	X2	p
Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir.	1,93	1,02	2	2,42	1,26	2	2,13	1,16	2	3,369	0,186
Bir erkek gerektiğinde karısını dövebilir.	1,51	0,86	1	1,74	0,99	2	1,50	0,97	1	2,341	0,310
Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır.	2,19	1,36	2	2,37	1,38	2	2,31	1,34	2	0,609	0,737
Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır.	3,02	1,43	3	3,63	0,96	4	3,35	1,25	4	3,918	0,141
Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır.	3,74	1,32	4	3,21	1,36	3	3,88	1,21	4	3,573	0,168
Toplumun/insanların istek ve kararları benim için önemlidir.	2,72	1,17	3	2,95	1,18	3	2,94	1,17	3	1,727	0,422
Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim.	2,01	1,03	2	2,32	1,20	2	2,08	1,01	2	1,598	0,450
Toplumun/insanların beklentileri seçimlerimi belirler.	2,54	1,20	2	2,79	1,03	3	2,81	1,20	3	2,649	0,266
Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim.	2,25	1,15	2	2,58	1,07	3	2,54	1,27	2	3,100	0,212
Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir.	3,35	1,17	4	2,74	0,93	3	3,06	1,14	3	6,930	0,031*
Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler.	2,91	1,31	3	3,32	0,95	3	2,98	1,19	3	1,604	0,448

* $p < 0,05$; Kruskal Wallis Test

“Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir” ifadesinde çekirdek aile yapısına sahip katılımcıların ortalama puanı 4,34 (ss = 1,01, M = 5), tek ebeveynli aile yapısına sahip katılımcıların ortalama puanı 3,58 (ss = 1,30, M = 4) ve geniş aile yapısına sahip katılımcıların ortalama puanı 4,15 (ss = 1,03, M = 4) olarak bulunmuştur. Çekirdek aile yapısına sahip katılımcılar, çocuk sahibi olma kararının eşler tarafından birlikte verilmesi gerektiği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 9,681$, $p = 0,008$).

“Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir” ifadesinde çekirdek aile yapısına sahip katılımcıların ortalama puanı 3,35 (ss = 1,17, M = 4), tek ebeveynli aile yapısına sahip katılımcıların ortalama puanı 2,74 (ss = 0,93, M = 3) ve geniş aile yapısına sahip katılımcıların ortalama puanı 3,06 (ss = 1,14, M = 3) olarak bulunmuştur. Çekirdek aile yapısına sahip katılımcılar, geçmişten gelen değerlerin olumsuz sonuçlar doğurabileceği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 6,930$, $p = 0,031$).

3.1.9.1 Ailenin Toplumsal Yapıdaki Önemi

Bu çalışmada, katılımcıların aile yapısına ilişkin algıları ile çeşitli tutum ve görüşler arasındaki ilişkiler Kruskal-Wallis Testi ile değerlendirilmiştir. Kruskal-Wallis testi, üç veya daha fazla bağımsız grup arasındaki sıralama farklarını test eden bir yöntemdir. Gruplar arasında istatistiksel olarak $p < 0,05$ sonucu, anlamlı bir fark olduğunu gösterirken tam tersi bir sonucun elde edilmesi anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla test ailenin öneminin artması, azalması ve her şeye rağmen önemini koruması değişkenleri göz önüne alınarak toplumsal ve aile ilişkilerine yönelik tutum korelasyonlarına yer vermektedir. Elde edilen veriler sonucunda ailenin günümüzdeki konumu ile günümüzdeki aile içerisindeki sorunlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, evin reisinin erkek olduğu algısı, kadının çocuğunun olmaması durumu, aile içerisindeki kadının konumu, çalışma hayatında kadın erkek rolü ve toplumun beklentilerine yönelik tavır arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Cinsiyetin şiddet görme riskini artırdığına dair algı, çocuk sahibi olma kararının eşler tarafından birlikte verilmesi gerektiği, kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilmesi, erkeğin çocuğu olmadığı kadının yeni biriyle evlenmesi gerektiği düşüncesi, bir erkeğin gerektiğinde karısını dövebileceği, genç kızların evlenene kadar babalarının sözünden çıkmaması gerektiği, toplumun istek ve kararlarının önemli olduğu, toplumun beklentilerinin seçimleri belirlediği, toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda bulunulabileceği, geçmişten gelen değerlerin olumsuz sonuçlar doğurabileceği ve toplumda kabul gören cinsiyet rollerinin kişisel kimliği etkilediği gibi konularda gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu sonuçlar, aile yapısına dair algı farklılıklarına rağmen katılımcıların bu konulardaki tutumlarının benzer olduğunu göstermektedir. İlişkilere yönelik detaylı veriler aşağıda açıklanmıştır.

Tablo 13: Ailenin Günümüzdeki Durumuna İlişkin Görüşlere Göre Toplumsal ve Aile İlişkilerine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	2. Size göre aşağıdaki ifadelerden hangisi ailenin günümüzdeki durumunu doğru ifade etmektedir?									Kruskal Wallis Test	
	Ailenin önemi gittikçe artıyor			Aile her şey rağmen önemini koruyor			Ailenin önemi azalıyor				
	X	Ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	X2	P
Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır.	4,35	1,00	5	3,88	1,05	4	4,06	1,11	4	7,953	0,019*
Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır. Erkek, kadına şiddet uyguladığı gibi; kadın da erkeğe şiddet uygulamaktadır.	2,35	1,08	2	3,09	1,21	3	3,12	1,15	3	12,816	0,002*
Cinsiyetimin şiddet görme riskini artırdığını düşünüyorum.	3,35	1,59	4	3,16	1,43	3	3,10	1,46	3	0,928	0,629
Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	4,00	1,26	4	4,13	1,12	4	4,35	0,95	5	2,363	0,307
Evin reisi erkektir.	2,73	1,48	2	2,06	1,15	2	2,59	1,35	2	8,344	0,015*

Tablo 13: (Devamı)

	2. Size göre aşağıdaki ifadelerden hangisi ailenin günümüzdeki durumunu doğru ifade etmektedir?									Kruskal Wallis Test	
	Ailenin önemi gittikçe artıyor			Aile her şey rağmen önemini koruyor			Ailenin önemi azalıyor				
	X	Ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	X2	P
Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir.	3,90	1,03	4	3,81	1,24	4	4,11	0,97	4	2,408	0,300
Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir.	1,83	0,98	2	1,81	1,12	2	2,26	1,21	2	9,804	0,007*
Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir.	2,10	1,03	2	1,83	1,08	1	2,11	1,07	2	5,214	0,074
Bir erkek gerektiğinde karısını dövebilir.	1,63	1,00	1	1,39	0,81	1	1,60	0,91	1	4,222	0,121
Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır.	2,13	1,45	2	1,91	1,22	1	2,49	1,38	2	8,871	0,012*
Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır.	3,33	1,53	4	2,94	1,33	3	3,19	1,34	4	2,766	0,251
Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır.	3,70	1,42	4	4,00	1,26	4	3,51	1,29	4	6,705	0,035*
Toplumun/insanların istek ve kararları benim için önemlidir.	2,85	1,17	3	2,81	1,22	3	2,71	1,14	3	0,475	0,789
Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim.	2,15	1,21	2	1,77	0,91	2	2,17	1,03	2	7,983	0,018*
Toplumun/insanların beklentileri seçimlerimi belirler.	2,73	1,28	3	2,52	1,26	2	2,64	1,14	3	0,786	0,675
Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim.	2,28	1,34	2	2,14	1,19	2	2,46	1,10	2	4,286	0,117
Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir.	3,45	1,15	4	3,13	1,14	3	3,18	1,17	4	2,049	0,359
Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler.	2,60	1,19	3	2,91	1,30	3	3,10	1,24	3	4,614	0,100

* $p < 0,05$; Kruskal Wallis Test

“Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır” ifadesinde ailenin öneminin gittikçe arttığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 4,35 (ss = 1,00, M = 5), ailenin her şeye rağmen önemini koruduğunu düşünen katılımcıların ortalama puanı 3,88 (ss = 1,05, M = 4) ve ailenin öneminin azaldığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 4,06 (ss = 1,11, M = 4) olarak bulunmuştur. Ailenin öneminin arttığını düşünenler, aile içindeki anlaşmazlıkların ve şiddet olaylarının yaygınlaştığını daha fazla algılamaktadır ($X^2 = 7,953$, $p = 0,019$).

“Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır” ifadesinde ailenin öneminin gittikçe arttığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 2,35 (ss = 1,08, M = 2), ailenin her şeye rağmen önemini koruduğunu düşünen katılımcıların ortalama puanı 3,09 (ss = 1,21, M = 3) ve ailenin öneminin azaldığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 3,12 (ss = 1,15, M = 3) olarak bulunmuştur. Ailenin öneminin arttığını düşünenler, cinsiyetler arası şiddetin karşılıklı olduğunu daha az algılamaktadır ($X^2 = 12,816$, $p = 0,002$).

“Evin reisi erkektir” ailenin öneminin gittikçe arttığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 2,73 (ss = 1,48, M = 2), ailenin her şeye rağmen önemini koruduğunu düşünen katılımcıların ortalama puanı 2,06 (ss = 1,15, M = 2) ve ailenin öneminin azaldığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 2,59 (ss = 1,35, M = 2) olarak bulunmuştur. Ailenin öneminin arttığını düşünen katılımcılar, evin reisinin erkek olması gerektiği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 8,344$, $p = 0,015$).

“Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir” ifadesinde ailenin öneminin gittikçe arttığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 1,83 (ss = 0,98, M = 2), ailenin her şeye rağmen önemini koruduğunu düşünen katılımcıların ortalama puanı 1,81 (ss = 1,12, M = 2) ve ailenin öneminin azaldığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 2,26 (ss = 1,21, M = 2) olarak bulunmuştur. Ailenin öneminin azaldığını düşünen katılımcılar, kadının çocuğu olmuyorsa erkeğin yeni biriyle evlenebileceği düşüncesine daha fazla katılmaktadır ($X^2 = 9,804$, $p = 0,007$).

“Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır” ifadesinde ailenin öneminin gittikçe arttığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 2,13 (ss = 1,45, M = 2), ailenin her şeye rağmen önemini koruduğunu düşünen katılımcıların ortalama puanı 1,91 (ss = 1,22, M = 1) ve ailenin öneminin azaldığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 2,49 (ss = 1,38, M = 2) olarak bulunmuştur. Ailenin öneminin azaldığını düşünen katılımcılar, ailede erkeğin kadından daima üstün olması gerektiği düşüncesine daha fazla katılmaktadır ($X^2 = 8,871$, $p = 0,012$).

“Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır” ifadesinde ailenin öneminin gittikçe arttığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 3,70 (ss = 1,42, M = 4), ailenin her şeye rağmen önemini koruduğunu düşünen katılımcıların ortalama puanı 4,00 (ss = 1,26, M = 4) ve ailenin öneminin azaldığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 3,51 (ss = 1,29, M = 4) olarak bulunmuştur. Ailenin her şeye rağmen önemini koruduğunu düşünen katılımcılar, kadın ve erkeğin çalışma hayatında eşit rol oynaması gerektiği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 6,705$, $p = 0,035$).

“Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim” ifadesinde ailenin öneminin gittikçe arttığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 2,15 (ss = 1,21, M = 2), ailenin her şeye rağmen önemini koruduğunu düşünen katılımcıların ortalama puanı 1,77 (ss = 0,91, M = 2) ve ailenin öneminin azaldığını düşünen katılımcıların ortalama puanı 2,17 (ss = 1,03,

M = 2) olarak bulunmuştur. Ailenin öneminin azaldığını düşünen katılımcılar, toplumun beklentilerini karşılayamama durumunda şiddete yönelme konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 7,983$, $p = 0,018$)

3.1.9.2. Aile İçi Sorunları Çözme Yöntemleri

Tablo 14: Aile İçerisinde Karşılaşılan Sorunları Çözme Yöntemlerine Göre Toplumsal ve Aile İlişkilerine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	4. Aile içerisinde karşılaştığınız sorunları nasıl çözersiniz?															Kruskal Wallis Test	
	Tek başıma, kendi yöntemlerimle			Bir başkası aracılığıyla			Aile büyüklerine başvurarak			İletişim kurarak			Şiddet kullanarak (kızma, tokat atma, dövme, aşağılama...)				
	X	Ss	M	X	Ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	X	ss	M	X2	P
Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır.	4,07	0,91	4	3,43	1,40	4	3,77	1,32	4	4,19	1,04	4	4,17	1,17	5	6,089	0,193
Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır. Erkek, kadına şiddet uyguladığı gibi; kadın da erkeğe şiddet uygulamaktadır.	2,85	1,16	3	2,86	1,07	3	2,81	1,31	2	3,08	1,21	3	2,50	0,55	3	3,219	0,522
Cinsiyetimin şiddet görme riskini artırdığını düşünüyorum.	3,09	1,52	4	3,71	1,11	4	3,58	1,55	4	2,97	1,41	2	4,00	1,10	4	8,259	0,083
Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	4,19	0,91	4	3,86	1,35	4	3,95	1,45	5	4,35	0,92	5	4,33	1,21	5	4,022	0,403
Evin reisi erkektir.	2,46	1,28	2	1,43	0,79	1	2,37	1,33	2	2,49	1,33	2	3,33	1,86	4	6,982	0,137
Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir.	3,93	1,08	4	3,86	1,46	4	3,67	1,25	4	4,12	0,95	4	4,33	1,21	5	5,623	0,229
Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir.	1,96	1,06	2	3,14	1,86	3	2,33	1,38	2	1,89	1,02	2	2,17	0,98	3	5,925	0,205
Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir.	2,09	1,00	2	2,57	1,40	3	2,09	1,27	2	1,87	0,98	2	3,00	1,10	3	9,647	0,047*
Bir erkek gerektiğinde karısını dövebilir.	1,65	0,89	1	1,29	0,49	1	1,67	1,11	1	1,42	0,76	1	1,67	1,63	1	4,504	0,342
Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır.	2,07	1,21	2	1,71	0,95	1	2,19	1,31	2	2,27	1,42	2	3,33	1,37	4	4,861	0,302
Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır.	2,85	1,37	3	2,86	1,57	3	3,30	1,41	4	3,23	1,36	4	3,50	1,05	4	4,221	0,377
Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır.	3,57	1,21	4	3,71	1,60	4	3,81	1,28	4	3,79	1,36	4	3,00	1,26	4	4,603	0,331
Toplumun/insanların istek ve kararları benim için önemlidir.	2,74	0,99	3	2,57	1,51	3	3,00	1,23	3	2,77	1,19	3	2,17	1,47	2	3,260	0,515

Tablo 14: (Devamı)

	4. Aile içerisinde karşılaştığınız sorunları nasıl çözersiniz?															Kruskal Wallis Test	
	Tek başıma, kendi yöntemlerimle			Bir başkası aracılığıyla			Aile büyüklerine başvurarak			İletişim kurarak			Şiddet kullanarak (kızma, tokat atma, dövme, aşağılama...)				
	X	Ss	M	X	Ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	X	ss	M	X2	P
Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim.	2,26	1,01	2	3,14	1,21	3	2,19	1,14	2	1,76	0,83	2	3,00	1,90	3	19,325	0,001*
Toplumun/insanların beklentileri seçimlerimi belirler.	2,78	1,27	3	3,00	1,00	3	2,93	1,33	3	2,43	1,09	2	2,67	1,03	3	6,966	0,138
Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim.	2,59	1,12	3	3,57	0,79	4	2,72	1,35	3	1,97	0,99	2	2,50	1,64	2	23,412	0,000*
Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir.	3,48	1,08	4	3,00	1,00	3	3,16	1,15	3	3,10	1,18	3	4,00	1,10	4	6,830	0,145
Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler.	2,94	1,16	3	4,14	0,90	4	3,21	1,42	4	2,77	1,22	3	3,33	1,03	3	10,801	0,029*

* $p < 0,05$; Kruskal Wallis Test

Bu çalışmada, katılımcıların aile içerisinde karşılaştıkları sorunları çözme yöntemlerine göre çeşitli tutum ve algılar arasındaki ilişkiler Kruskal-Wallis Testi ile değerlendirilmiştir. Kruskal-Wallis testi, üç veya daha fazla bağımsız grup arasındaki sıralama farklarını test eden bir yöntemdir. Gruplar arasında istatistiksel olarak $p < 0,05$ sonucu, anlamlı bir fark olduğunu gösterirken tam tersi bir sonucun elde edilmesi anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. Dolayısıyla bu test kullanılarak aile içerisinde karşılaşılan sorunları tek başıma, bir başkası aracılığıyla, aile büyüklerine başvurarak, iletişim kurarak ve şiddet kullanarak gibi değişkenler temelinde katılımcıların toplumsal ve aile ilişkilerine yönelik tutumları değerlendirilmiştir. Elde edilen verilere göre aile içerisinde karşılaşılan sorunları çözme yöntemleri ile erkeğin çocuğunun olmama durumu, toplumun beklentileri karşısında şiddete yönelme, toplum baskısı nedeniyle sapma ve toplumda kabul gören cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Günümüzde aile içindeki anlaşmazlıkların ve şiddet olaylarının yaygınlaşması, cinsiyetler arası şiddetin karşılıklı olduğu düşüncesi, cinsiyetin şiddet görme riskini artırdığına dair algı, çocuk sahibi olma kararının eşler tarafından birlikte verilmesi gerektiği, evin reisinin erkek olması gerektiği düşüncesi, kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilmesi, kadının çocuğu olmadığına erkeğin yeni biri ile evlenmesi gerektiği düşüncesi, bir erkeğin gerektiğinde karısını dövebileceği, ailede erkeğin kadından daima üstün olması gerektiği düşüncesi, genç kızların evlenene kadar babalarının sözünden çıkmaması gerektiği, çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olması gerektiği, toplumun istek ve kararlarının önemli olduğu, toplumun beklentilerinin seçimleri belirlediği ve geçmişten gelen değerlerin olumsuz sonuçlar doğurabileceği gibi konularda sorun çözme yöntemleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu sonuçlar, farklı sorun çözme yöntemlerine sahip katılımcıların bu konulardaki tutumlarının benzer olduğunu göstermektedir. Ortaya çıkan anlamlı farklılıklar aşağıda detaylı şekilde açıklanmıştır.

“Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir” ifadesinde sorunları şiddet kullanarak çözme yöntemini tercih eden katılımcıların ortalama puanı 3,00 ($ss = 1,10$, $M = 3$), tek başına kendi yöntemleriyle çözmeye çalışanların ortalama puanı 2,09 ($ss = 1,00$, $M = 2$), bir başkası aracılığıyla çözmeyi tercih edenlerin ortalama puanı 2,57 ($ss = 1,40$, $M = 3$), aile büyüklerine başvurarak çözmeyi tercih edenlerin ortalama puanı 2,09 ($ss = 1,27$, $M = 2$) ve iletişim kurarak çözmeye çalışanların ortalama puanı 1,87 ($ss = 0,98$, $M = 2$) olarak bulunmuştur. Şiddet kullanarak sorunları çözmeyi tercih edenlerin, erkeğin çocuğu olmadığına kadının yeni biri ile evlenebilmesi gerektiği düşüncesine daha fazla katıldığı görülmektedir ($X^2 = 9,647$, $p = 0,047$).

“Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebirim” ifadesinde sorunları şiddet kullanarak çözme yöntemini tercih eden katılımcıların ortalama puanı 3,00 ($ss = 1,90$, $M = 3$), tek başına kendi yöntemleriyle çözmeye çalışanların ortalama puanı 2,26 ($ss = 1,01$, $M = 2$), bir başkası aracılığıyla çözmeyi tercih edenlerin ortalama puanı 3,14 ($ss = 1,21$, $M = 3$), aile büyüklerine başvurarak çözmeyi tercih edenlerin ortalama puanı 2,19 ($ss = 1,14$, $M = 2$) ve iletişim kurarak çözmeye çalışanların ortalama puanı 1,76 ($ss = 0,83$, $M = 2$) olarak bulunmuştur. Bir

başkası aracılığıyla sorunları çözmeye çalışan katılımcılar, toplumun beklentilerini karşılayamadığında şiddete yönelebileceğini daha fazla belirtmiştir ($X^2 = 19,325$, $p = 0,001$).

“Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim” ifadesinde sorunları şiddet kullanarak çözmeye yöntemini tercih eden katılımcıların ortalama puanı 2,50 ($ss = 1,64$, $M = 2$), tek başına kendi yöntemleriyle çözmeye çalışanların ortalama puanı 2,59 ($ss = 1,12$, $M = 3$), bir başkası aracılığıyla çözmeyi tercih edenlerin ortalama puanı 3,57 ($ss = 0,79$, $M = 4$), aile büyüklerine başvurarak çözmeyi tercih edenlerin ortalama puanı 2,72 ($ss = 1,35$, $M = 3$) ve iletişim kurarak çözmeye çalışanların ortalama puanı 1,97 ($ss = 0,99$, $M = 2$) olarak bulunmuştur. Bir başkası aracılığıyla sorunları çözmeye çalışan katılımcılar, toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda bulunma eğilimini daha fazla göstermiştir ($X^2 = 23,412$, $p = 0,000$).

“Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler” ifadesinde sorunları şiddet kullanarak çözmeye yöntemini tercih eden katılımcıların ortalama puanı 3,33 ($ss = 1,03$, $M = 3$), tek başına kendi yöntemleriyle çözmeye çalışanların ortalama puanı 2,94 ($ss = 1,16$, $M = 3$), bir başkası aracılığıyla çözmeyi tercih edenlerin ortalama puanı 4,14 ($ss = 0,90$, $M = 4$), aile büyüklerine başvurarak çözmeyi tercih edenlerin ortalama puanı 3,21 ($ss = 1,42$, $M = 4$) ve iletişim kurarak çözmeye çalışanların ortalama puanı 2,77 ($ss = 1,22$, $M = 3$) olarak bulunmuştur. Bir başkası aracılığıyla sorunları çözmeyi tercih eden katılımcılar, toplumda kabul gören cinsiyet rollerinin kişisel kimliklerini daha fazla etkilediğini belirtmiştir ($X^2 = 10,801$, $p = 0,029$).

3.1.9.3. Çocukluktan Gelen Şiddet

Tablo 15: Çocuklukta Anne-Baba Kavgasına Şahit Olma Durumuna Göre Toplumsal ve Aile İlişkilerine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	6. Çocukluğunuzda anne-babanızın kavgasına şahit oldunuz mu?															Kruskal Wallis Test	
	Evet çok sık			Evet bazen			Ara sıra			Nadiren			Hayır hiç			X ²	P
	X	Ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	X	ss	M	X	ss	M		
Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır.	4,13	0,93	4	4,07	1,11	4	3,94	1,17	4	3,92	1,09	4	4,26	1,13	5	5,157	0,272
Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır. Erkek, kadına şiddet uyguladığı gibi; kadın da erkeğe şiddet uygulamaktadır.	2,63	1,13	3	2,71	0,89	3	3,02	1,19	3	3,18	1,35	3	3,13	1,32	4	6,152	0,188
Cinsiyetimin şiddet görme riskini artırdığını düşünüyorum.	3,50	1,43	4	3,24	1,56	4	3,00	1,52	3	3,31	1,42	4	2,79	1,36	2	4,874	0,300
Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	4,21	1,12	5	4,26	1,06	5	4,17	1,11	5	4,33	0,97	5	4,08	1,12	4	1,877	0,758
Evin reisi erkektir.	2,00	1,21	2	2,79	1,37	3	2,36	1,15	2	2,39	1,50	2	2,66	1,30	2	9,764	0,045*
Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir.	3,89	1,25	4	4,14	0,81	4	4,11	1,07	4	3,88	1,14	4	3,84	1,08	4	2,723	0,605
Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir.	1,89	1,27	1	2,26	1,06	2	1,85	1,10	2	2,04	1,13	2	2,16	1,26	2	6,931	0,140
Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir.	2,05	1,25	2	2,26	1,04	2	1,89	0,98	2	1,94	1,05	2	1,97	1,10	2	4,480	0,345
Bir erkek gerektiğinde karısını dövebilir.	1,42	0,76	1	1,48	0,77	1	1,47	0,78	1	1,69	1,24	1	1,55	0,72	1	1,497	0,827
Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır.	1,95	1,18	1	2,26	1,21	2	1,96	1,22	1	2,18	1,49	2	2,87	1,47	3	11,683	0,020*
Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır.	2,82	1,45	3	3,07	1,31	3	3,13	1,38	4	3,06	1,35	3	3,66	1,30	4	8,287	0,082
Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır.	3,82	1,29	4	3,69	1,09	4	3,74	1,21	4	3,76	1,52	4	3,53	1,41	4	1,904	0,753
Toplumun/insanların istek ve kararları benim için önemlidir.	3,03	1,22	3	3,02	1,05	3	2,60	1,04	2	2,84	1,29	3	2,45	1,16	2	9,358	0,053
Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebirim.	2,29	1,21	2	2,45	1,06	2	1,91	1,06	2	1,78	0,83	2	1,87	0,93	2	15,202	0,004*

Tablo 15: (Devamı)

	6. Çocukluğunuzda anne-babanızın kavgasına şahit oldunuz mu?															Kruskal Wallis Test	
	Evet çok sık			Evet bazen			Ara sıra			Nadiren			Hayır hiç			X ²	P
	X	Ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	X	ss	M	X	ss	M		
Toplumun/insanların beklentileri seçimlerimi belirler.	3,24	1,15	4	2,90	1,01	3	2,38	1,28	2	2,67	1,23	3	2,00	0,93	2	25,350	0,000*
Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim.	3,11	1,09	3	2,60	1,23	3	1,94	1,13	2	2,18	1,13	2	2,00	0,93	2	27,637	0,000*
Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir.	3,37	1,24	4	3,93	0,81	4	3,17	1,09	3	3,10	1,02	3	2,58	1,22	2	29,569	0,000*
Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler.	3,53	1,25	4	3,10	0,96	3	2,55	1,23	2	2,92	1,32	3	2,79	1,32	2	14,529	0,006*

* $p < 0,05$; Kruskal Wallis Test

Bu çalışmada, katılımcıların çocukluk dönemlerinde anne-babalarının kavgalarına şahit olup olmadıklarına göre çeşitli tutum ve algılar arasındaki ilişkiler Kruskal-Wallis Testi ile değerlendirilmiştir. Kruskal-Wallis testi, üç veya daha fazla bağımsız grup arasındaki sıralama farklarını test eden bir yöntemdir. Gruplar arasında istatistiksel olarak $p < 0,05$ sonucu, anlamlı bir fark olduğunu gösterirken tam tersi bir sonucun elde edilmesi anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. Bu doğrultuda test aracılığıyla çocuklukta anne baba kavgasına şahit olma durumunu ifade eden 5 farklı değişken ile çeşitli toplumsal yapı ve aile ilişkilerine yönelik algılar arasındaki anlamlılık analiz edilmiştir. Bunun sonucunda çocuklukta anne-baba kavgasına şahit olma durumu ile evin reisinin erkek olduğu düşüncesi, aile içerisinde kadının konumu, toplumsal cinsiyet rolleri karşısında şiddete başvurma durumu, toplumsal beklentileri karşılama, toplumsal baskılar karşısında sapma, geçmişten gelen olumsuz değerler ve toplumda kabul gören cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Günümüzde aile içindeki anlaşmazlıkların ve şiddet olaylarının yaygınlaşması, cinsiyetler arası şiddetin karşılıklı olduğu düşüncesi, cinsiyetin şiddet görme riskini artırdığına dair algı, çocuk sahibi olma kararının eşler tarafından birlikte verilmesi gerektiği, kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilmesi, kadının veya erkeğin çocuğu olmadığına yeni biriyle evlenmesi gerektiği düşüncesi, bir erkeğin gerektiğinde karısını dövebileceği, genç kızların evlenene kadar babalarının sözünden çıkmaması gerektiği, çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olması gerektiği ve toplumun istek ve kararlarının önemli olduğu gibi konularda çocuklukta anne-baba kavgalarına şahit olma durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu sonuçlar, katılımcıların bu konulardaki tutumlarının, çocuklukta anne-baba kavgalarına şahit olma durumlarına rağmen benzer olduğunu göstermektedir. Anlamlı farklılıklara yönelik detaylı veriler aşağıda verilmiştir.

“Evin reisi erkektir” ifadesinde “Evet, çok sık” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,00 (ss = 1,21, M = 2), “Evet, bazen” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,79 (ss = 1,37, M = 3), “Ara sıra” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,36 (ss = 1,15, M = 2), “Nadiren” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,39 (ss = 1,50, M = 2) ve “Hayır, hiç” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,66 (ss = 1,30, M = 2) olarak bulunmuştur. “Evet, bazen” diyen katılımcılar, evin reisinin erkek olması gerektiği düşüncesine daha fazla katılmaktadır ($X^2 = 9,764$, $p = 0,045$).

“Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır” ifadesinde “Evet, çok sık” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 1,95 (ss = 1,18, M = 1), “Evet, bazen” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,26 (ss = 1,21, M = 2), “Ara sıra” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 1,96 (ss = 1,22, M = 1), “Nadiren” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,18 (ss = 1,49, M = 2) ve “Hayır, hiç” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,87 (ss = 1,47, M = 3) olarak bulunmuştur. “Hayır, hiç” diyen katılımcılar, ailede erkeğin kadından daima üstün olması gerektiği düşüncesine daha fazla katılmaktadır ($X^2 = 11,683$, $p = 0,020$).

“Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim” ifadesinde “Evet, çok sık” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,29 (ss = 1,21, M = 2), “Evet, bazen” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,45 (ss = 1,06, M = 2), “Ara sıra” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 1,91 (ss = 1,06, M = 2), “Nadiren” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 1,78 (ss = 0,83, M = 2) ve “Hayır, hiç” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 1,87 (ss = 0,93, M = 2) olarak bulunmuştur. “Evet, bazen” diyen katılımcılar, toplumun beklentilerini karşılayamadığında şiddete yönelebileceğini daha fazla belirtmiştir ($X^2 = 15,202$, $p = 0,004$).

“Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim” ifadesinde “Evet, çok sık” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 3,24 (ss = 1,15, M = 4), “Evet, bazen” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,90 (ss = 1,01, M = 3), “Ara sıra” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,38 (ss = 1,28, M = 2), “Nadiren” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,67 (ss = 1,23, M = 3) ve “Hayır, hiç” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,00 (ss = 0,93, M = 2) olarak bulunmuştur. “Evet, çok sık” diyen katılımcılar, toplumun beklentilerinin seçimlerini belirlediğini daha fazla belirtmiştir ($X^2 = 25,350$, $p = 0,000$).

“Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir” ifadesinde “Evet, çok sık” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 3,11 (ss = 1,09, M = 3), “Evet, bazen” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,60 (ss = 1,23, M = 3), “Ara sıra” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 1,94 (ss = 1,13, M = 2), “Nadiren” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,18 (ss = 1,13, M = 2) ve “Hayır, hiç” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,00 (ss = 0,93, M = 2) olarak bulunmuştur. “Evet, çok sık” diyen katılımcılar, toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda bulunabileceğini daha fazla belirtmiştir ($X^2 = 27,637$, $p = 0,000$).

“Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir” ifadesinde “Evet, çok sık” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 3,37 (ss = 1,24, M = 4), “Evet, bazen” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 3,93 (ss = 0,81, M = 4), “Ara sıra” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 3,17 (ss = 1,09, M = 3), “Nadiren” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 3,10 (ss = 1,02, M = 3) ve “Hayır, hiç” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,58 (ss = 1,22, M = 2) olarak bulunmuştur. “Evet, bazen” diyen katılımcılar, geçmişten gelen değerlerin olumsuz sonuçlar doğurabileceği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 29,569$, $p = 0,000$).

“Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler” ifadesinde “Evet, çok sık” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 3,53 (ss = 1,25, M = 4), “Evet, bazen” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 3,10 (ss = 0,96, M = 3), “Ara sıra” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,55 (ss = 1,23, M = 2), “Nadiren” kategorisindeki katılımcıların ortalama puanı 2,92 (ss = 1,32, M = 3) ve “Hayır, hiç” kategorisindeki katılımcıların

ortalama puanı 2,79 (ss = 1,32, M = 2) olarak bulunmuştur. “Evet, çok sık” diyen katılımcılar, toplumda kabul gören cinsiyet rollerinin kişisel kimliklerini daha fazla etkilediğini belirtmiştir ($X^2 = 14,529$, $p = 0,006$).

3.1.10. Şiddete Maruz Kalma Durumu

Bu çalışmada, katılımcıların şiddete maruz kalma durumlarına göre çeşitli tutum ve algılar arasındaki ilişkiler Kruskal-Wallis Testi ile değerlendirilmiştir. Kruskal-Wallis testi, üç veya daha fazla bağımsız grup arasındaki sıralama farklarını test eden bir yöntemdir. Gruplar arasında istatistiksel olarak $p < 0,05$ sonucu, anlamlı bir fark olduğunu gösterirken tam tersi bir sonucun elde edilmesi anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. Bu doğrultuda test aracılığıyla katılımcıların şiddete maruz kalma durumuna verdiği ‘Evet’, ‘Hayır’, ve ‘Belirtmek İstemiyorum’ değişkenleri ile toplumsal yapı ve aile ilişkilerine yönelik tutum ve algı arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Analize göre katılımcıların şiddete maruz kalma durumu ile aile içerisinde karşılaşılan sorunlar, cinsiyetler arasındaki şiddet, çocuk sahibi olma kararı, erkeğin çocuğunun olmaması durumu, bir benç kızın evlenene kadar babasının sözünden çıkmaması görüşü, toplumsal beklentiler karşısında şiddete yönelme, toplumsal baskı karşısında sapma, geçmişten gelen olumsuz değerler ve toplumda kabul gören toplumsal cinsiyet rolleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Cinsiyetin şiddet görme riskini artırdığına dair algı, evin reisinin erkek olması gerektiği düşüncesi, kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilmesi, kadının çocuğu olmadığına erkeğin yeni biri ile evlenmesi gerektiği düşüncesi, bir erkeğin gerektiğinde karısını dövebileceği, ailede erkeğin kadından daima üstün olması gerektiği düşüncesi, çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olması gerektiği, toplumun istek ve kararlarının önemli olduğu gibi konularda şiddete maruz kalma durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Bu sonuçlar, katılımcıların bu konulardaki tutumlarının, şiddete maruz kalma durumlarına rağmen benzer olduğunu göstermektedir. Anlamlı fark bulunan değişkenler detaylı şekilde aşağı açıklanmıştır.

Tablo 16: Şiddete Maruz Kalma Durumuna Göre Toplumsal ve Aile İlişkilerine Yönelik Kruskal-Wallis Testi Sonuçları

	9. Hiç şiddete maruz kaldınız mı?									Kruskal Wallis Test	
	Evet			Hayır			Belirtmek istemiyorum				
	X	Ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	X2	P
Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır.	3,89	1,06	4	4,22	1,06	4	3,90	1,34	4	7,691	0,021*
Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır. Erkek, kadına şiddet uyguladığı gibi; kadın da erkeğe şiddet uygulamaktadır.	2,70	1,14	2	3,22	1,26	3	2,71	0,90	2	9,558	0,008*
Cinsiyetimin şiddet görme riskini arttırdığını düşünüyorum.	3,27	1,48	4	3,10	1,47	3	3,05	1,43	3	0,694	0,707
Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	4,04	1,18	4	4,44	0,84	5	3,86	1,35	4	7,479	0,024*
Evin reisi erkektir.	2,48	1,39	2	2,40	1,34	2	2,48	1,12	2	0,334	0,846

Tablo 16: (Devamı)

	9. Hiç şiddete maruz kaldınız mı?									Kruskal Wallis Test	
	Evet			Hayır			Belirtmek istemiyorum				
	X	Ss	M	X	Ss	M	X	ss	M	X2	P
Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir.	3,85	1,10	4	4,11	1,04	4	3,90	1,14	4	3,375	0,185
Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir.	2,22	1,21	2	1,87	1,12	2	2,10	1,09	2	5,680	0,058
Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir.	2,29	1,20	2	1,77	0,91	2	2,10	1,04	2	9,786	0,007*
Bir erkek gerektiğinde karısını dövebilir.	1,67	1,17	1	1,40	0,60	1	1,52	0,60	1	1,043	0,594
Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır.	2,31	1,34	2	2,19	1,42	2	2,05	1,07	2	0,866	0,649
Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır.	3,45	1,18	4	2,98	1,49	3	2,57	1,33	2	8,691	0,013*
Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır.	3,54	1,34	4	3,81	1,31	4	4,00	1,05	4	3,479	0,176
Toplumun/insanların istek ve kararları benim için önemlidir.	2,76	1,17	3	2,74	1,17	3	3,14	1,15	4	2,423	0,298
Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim.	2,24	1,15	2	1,85	0,93	2	2,19	0,98	2	7,076	0,029*
Toplumun/insanların beklentileri seçimlerimi belirler.	2,73	1,17	3	2,45	1,18	2	3,14	1,28	4	6,674	0,036*
Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim.	2,56	1,19	3	2,06	1,11	2	2,71	1,23	2	11,237	0,004*
Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir.	3,40	1,13	4	3,03	1,20	3	3,52	0,81	4	6,598	0,037*
Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler.	3,18	1,23	3	2,69	1,26	2	3,33	1,11	4	9,928	0,007*

* $p < 0,05$; Kruskal Wallis Test

“Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır” ifadesinde şiddete maruz kalan katılımcıların ortalama puanı 3,89 (ss = 1,06, M = 4), şiddete maruz kalmayanların ortalama puanı 4,22 (ss = 1,06, M = 4) ve belirtmek istemeyenlerin ortalama puanı 3,90 (ss = 1,34, M = 4) olarak bulunmuştur. Şiddete maruz kalmayan katılımcılar, aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olaylarının yaygınlaştığını daha fazla algılamaktadır ($X^2 = 7,691$, $p = 0,021$).

“Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır” ifadesinde maruz kalan katılımcıların ortalama puanı 2,70 (ss = 1,14, M = 2), şiddete maruz kalmayanların ortalama puanı 3,22 (ss = 1,26, M = 3) ve belirtmek istemeyenlerin ortalama puanı 2,71 (ss = 0,90, M = 2) olarak bulunmuştur. Şiddete maruz kalmayan katılımcılar, cinsiyetler arası şiddetin karşılıklı olduğunu daha fazla algılamaktadır ($X^2 = 9,558$, $p = 0,008$).

“Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir” ifadesinde şiddete maruz kalan katılımcıların ortalama puanı 4,04 (ss = 1,18, M = 4), şiddete maruz kalmayanların ortalama puanı 4,44 (ss = 0,84, M = 5) ve belirtmek istemeyenlerin ortalama puanı 3,86 (ss = 1,35, M = 4) olarak

bulunmuştur. Şiddete maruz kalmayan katılımcılar, çocuk sahibi olma kararının eşler tarafından birlikte verilmesi gerektiği konusunda daha yüksek bir algıya sahiptir ($X^2 = 7,479$, $p = 0,024$).

“Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir” ifadesinde şiddete maruz kalan katılımcıların ortalama puanı 2,29 ($ss = 1,20$, $M = 2$), şiddete maruz kalmayanların ortalama puanı 1,77 ($ss = 0,91$, $M = 2$) ve belirtmek istemeyenlerin ortalama puanı 2,10 ($ss = 1,04$, $M = 2$) olarak bulunmuştur. Şiddete maruz kalan katılımcılar, erkeğin çocuğu olmadığına kadının yeni biri ile evlenebileceği düşüncesine daha fazla katılmaktadır ($X^2 = 9,786$, $p = 0,007$).

“Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır” ifadesinde şiddete maruz kalan katılımcıların ortalama puanı 3,45 ($ss = 1,18$, $M = 4$), şiddete maruz kalmayanların ortalama puanı 2,98 ($ss = 1,49$, $M = 3$) ve belirtmek istemeyenlerin ortalama puanı 2,57 ($ss = 1,33$, $M = 2$) olarak bulunmuştur. Şiddete maruz kalan katılımcılar, genç kızların evlenene kadar babalarının sözünden çıkmaması gerektiğini daha fazla belirtmiştir ($X^2 = 8,691$, $p = 0,013$).

“Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebirim” ifadesinde şiddete maruz kalan katılımcıların ortalama puanı 2,24 ($ss = 1,15$, $M = 2$), şiddete maruz kalmayanların ortalama puanı 1,85 ($ss = 0,93$, $M = 2$) ve belirtmek istemeyenlerin ortalama puanı 2,19 ($ss = 0,98$, $M = 2$) olarak bulunmuştur. Şiddete maruz kalan katılımcılar, toplumun beklentilerini karşılayamadığında şiddete yönelebileceğini daha fazla belirtmiştir ($X^2 = 7,076$, $p = 0,029$).

“Toplumun/insanların beklentileri seçimlerimi belirler” ifadesinde şiddete maruz kalan katılımcıların ortalama puanı 2,73 ($ss = 1,17$, $M = 3$), şiddete maruz kalmayanların ortalama puanı 2,45 ($ss = 1,18$, $M = 2$) ve belirtmek istemeyenlerin ortalama puanı 3,14 ($ss = 1,28$, $M = 4$) olarak bulunmuştur. Belirtmek istemeyen katılımcılar, toplumun beklentilerinin seçimlerini daha fazla etkilediğini belirtmiştir ($X^2 = 6,674$, $p = 0,036$).

“Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim” ifadesinde şiddete maruz kalan katılımcıların ortalama puanı 2,56 ($ss = 1,19$, $M = 3$), şiddete maruz kalmayanların ortalama puanı 2,06 ($ss = 1,11$, $M = 2$) ve belirtmek istemeyenlerin ortalama puanı 2,71 ($ss = 1,23$, $M = 2$) olarak bulunmuştur. Belirtmek istemeyen katılımcılar, toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda bulunabileceklerini daha fazla belirtmiştir ($X^2 = 11,237$, $p = 0,004$).

“Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir” ifadesinde şiddete maruz kalan katılımcıların ortalama puanı 3,40 ($ss = 1,13$, $M = 4$), şiddete maruz kalmayanların ortalama puanı 3,03 ($ss = 1,20$, $M = 3$) ve belirtmek istemeyenlerin ortalama puanı 3,52 ($ss = 0,81$, $M = 4$) olarak bulunmuştur. Belirtmek istemeyen katılımcılar, geçmişten gelen değerlerin olumsuz sonuçlar doğurabileceğini daha fazla belirtmiştir ($X^2 = 6,598$, $p = 0,037$).

“Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler” ifadesinde şiddete maruz kalan katılımcıların ortalama puanı 3,18 (ss = 1,23, M = 3), şiddete maruz kalmayanların ortalama puanı 2,69 (ss = 1,26, M = 2) ve belirtmek istemeyenlerin ortalama puanı 3,33 (ss = 1,11, M = 4) olarak bulunmuştur. Belirtmek istemeyen katılımcılar, toplumda kabul gören cinsiyet rollerinin kişisel kimliklerini daha fazla etkilediğini belirtmiştir ($X^2 = 9,928$, $p = 0,007$).

3.2. Nitel Veri Analiz Bulguları

3.2.1. Sosyo- Kültürel Yapıda Kadın/Erkek Olma

Sosyo- kültürel yapıda kadın/erkek olma ana temasını kadın olmanın anlamı ve erkek olmanın anlamı olarak ikiye ayırabiliriz. Kadın/olmak sizce ne anlama geliyor? sorusu ile elde ettiğimiz cevaplara göre katılımcılar kadın olmanın anlamını, kadının sorumluluklarının fazla olması, toplumsal eşitsizlik ve ikinci plana atılma, insanlık ve eşitlik vurgusu ile bağdaştırmıştır. Kadınların sorumlulukların fazla olmasını 8 katılımcı (k1,k3,k7,k8,k9,k10,k11,k15) ifade etmiştir. Kadınların hayatlarında birçok sorumluluk üstlenmek zorunda kaldığı, ev işleri, çocuk bakımı ve dış işleri gibi yükümlülüklerin kadınların üzerinde yoğunlaştığı ifade edilmiştir. Örneğin, “*Kadın olduğun zaman geçim derdi, çocukların ihtiyaçları ve sorumlulukları, evin sorumlulukları her şey kadının sorumluluğundadır.*” (K3), “*Kadın olmak her işe yetişmek zorundasın.*” (K8).

Kadın olmanın anlamını toplumsal eşitsizlik ve ikinci plana atılma olarak gören 4 katılımcı (k7,k11,k12,k15) bulunmaktadır. Buna göre kadınların toplumda ikinci plana atıldığını, erkek egemenliğinin baskın olduğunu belirten ifadeler dikkat çekmiştir. Örneğin; “*Kadın olmak çok zor... Kadınlar çok ön plana atılmıyor ve güçten yana da eşitlik yok.*” (K11), “*Kadın olmak toplumda ikinci plana atılan birey olmak.*” (K12).

Kadın olmanın anlamını insanlık ve eşitlik vurgusu olarak tanımlayan 2 katılımcı (k5,k6) bulunmaktadır. Kadın-erkek ayrımından ziyade insanlık ve eşitlik önemli bulunmuştur. Örneğin; “*Benim için hiçbir anlama gelmiyor, önemli olan insanlık.*” (K5), “*Kadın erkek arasında fark yok.*” (K6).

Erkek olmanın anlamında ise katılımcılar erkeklerin maddi sorumluluğu ve erkeklerin sorumluluğunun az olması gibi iki anlamda bulmuşlardır. Erkekleri maddi sorumluluk ile bağdaştıran 5 katılımcı (k2,k9,k10,k13,k15) bulunmaktadır. Erkeklerin özellikle aile içindeki maddi yükümlülükleri üstlendiklerini vurgulamışlardır. Örneğin; “*Erkek olmak dışarda çalışır eve para getirir.*” (K10), “*Erkek olmak çalışmak ve evin maddi yönden sorumlu hissettiriyor.*” (K13).

Erkek olmayı sorumlulukların az olması ile tanımlayan ise 3 katılımcı (k1,k11,k14) bulunmaktadır. Buna göre katılımcılar erkeklerin, kadınlara kıyasla daha az sorumluluk taşıdığı ve

toplumda daha rahat bir konumda olduğu belirtmiştir. rnek verecek olursak; “Erkek olmak kolay... erkek ise g sadece.” (K1), “Erkek çalışmasa da ona kimse niye sormaz, zorunluluğu yok.” (K11).

Sonuç olarak, kadın ve erkek olmanın toplumdaki algısının sorumluluklar, toplumsal eşitsizlik ve insanlık boyutlarında yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Katılımcıların ifadeleri, özellikle kadınların sorumluluklarının fazlalığına, erkeklerin maddi yükümlülüklerine ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dikkat çekmektedir. Kadınların toplumsal baskı ve beklentilere rağmen çok yönlü bir rol üstlendikleri, erkeklerin ise toplumda daha rahat bir pozisyonda oldukları görülmektedir. Ancak bazı katılımcılar, cinsiyet ayrımının ötesinde insanlık ve eşitliğin önemini vurgulamışlardır. Dolayısıyla toplumsal eşitsizlik algısı cinsiyetler arasında Merton’ un ifade ettiği bir uyumsuzluk ve şiddet örüntüsü oluşturmaktadır. Bunun yanında kadınlardan beklenen toplumsal cinsiyet rolleri ve erkeklerden beklenen maddi sorumluluklar dengenin bozulmasına veya şiddetin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

3.2.2. Sosyal evre ve Cinsiyet İlişkisi

Sosyal evre ve cinsiyet ilişkisi bağlamında kadınların çok çalışması ve sorumluluklarının fazla olması ilk alt tamamız olarak söylenebilir. Yaşadığınız çevrede kadın/erkek olmak ne anlama geliyor? sorusuna aldığımız cevaplara göre sosyal çevrede kadın olmak sorumlulukların fazla olması ve ikinci plana atılma olarak ifade edilmektedir. Kadının çok çalıştığını, sorumlulukların fazla olduğunu 7 katılımcı (k1,k2,k3,k4,k11,k13,k14), kadınların toplumsal eşitsizlik bağlımda ikinci plana atıldığını 3 katılımcı (k5,k12,k13) ve kadının zor ama değerli bir konumun olduğunu ise 2 katılımcı (k11,k12) ifade etmiştir. Kadınların ncelikli olarak tarladan ev işlerine kadar her alanda çalıştığı ve birçok sorumluluğu üstlendiği belirtilmiştir. Örneğin; “Kadın çalışır, tarlada her yerde çalışır köyde.” (K1), “Kadın olmak; evin temizliğini yapacak, çocuklara bakacak, çamaşırları yıkayacak, tarlaya gidecek.” (K14).

Kadınların maddi ve manevi olarak ikinci planda tutulduğu, erkeklerin öncelik gördüğü vurgulanmıştır. Örneğin; “Kadın olmak kesinlikle zordur. Maddi manevi olarak ikinci planda tutulan her türlü zorluğa maruz kalan bir bireydir.” (K12), “Kadınların kimisi köyde çalışır... kimisi de gıpta eder herife ki bekler 24 saat gelsin kahveden diye.” (K5).

Kadınların zor bir yaşama sahip olmalarına rağmen bu durumun olumlu yönlerinin de olduğu belirtilmiştir. Örneğin; “Kadın olmak zor yani ama güzel yanları da var tabii ki kadın olmanın.” (K11), “Bu nesille yetiştik öyle düşünelim.” (K12).

Sosyal çevrede erkek olmayı, erkeklerin maddi sorumluluğunun fazla olması ve erkeklerin toplumsal otorite ve rahatlığı ile açıklayan katılımcılar, erkeklerin maddi sorumluluğunun fazla olduğunu 4 katılımcı (k2,k6,k7,k13), erkeklerin toplumsal otorite ve rahatlığı olduğunu ileri süren 3

katılımcı (k1,k7,k13) bulunmaktadır. Erkeklerin öncelikli sorumluluğu evin geçiminden, gelirinden ve çocuklardan sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Örneğin; *“Erkek olmak yükü ağırdır... her şeyinden sorumludur.”* (K6), *“Erkek olarak kırsal yaşamda iş sorunu var.”* (K13).

Erkeklerin toplumsal olarak daha rahat bir pozisyonda oldukları ve otorite algısına sahip oldukları ifade edilmektedir. Örneğin; *“Erkekler evin reisi, ben ne dersem o olur şeklinde bir havaları var.”* (K7), *“Erkek demek gezmek, o yani başka bir şey değil.”* (K1).

Sonuç olarak; kadın ve erkek olmanın kırsal yaşam bağlamındaki anlamlarının sorumluluklar, toplumsal eşitsizlikler ve yaşam zorlukları etrafında şekillendiğini göstermektedir. Katılımcı ifadeleri, kadınların köyde yoğun sorumluluklarla karşı karşıya kaldığını, erkeklerin ise genellikle maddi yükümlülükleri üstlenmekle birlikte otorite ve rahatlık algısına sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Kadınların okumak, kendi ayakları üzerinde durmak veya kamusal alanda aktif rol oynayarak kendi parasını kazanmak gibi bireysel hedefleri hususunda çok çalışarak işin olduğu her alanda rol oynaması toplumsal hedefler arasında bir uyumsuzluğa neden olabilir. Bu uyumsuzluk karşısında kadınlar pasif bir uyum süreci yaşayarak kadınların toplumsal baskılar ve eşitsizlikler içinde zor bir yaşam sürdükleri ancak bu zorlukların olumlu yönlerinin de bulunduğu vurgulanmaktadır. Fakat genç nesil ile birlikte eğitim düzeyinin yükselmesi ve kadın erkek arasındaki rol dağılımının dengelenmesiyle beraber toplumsal hedefler arasında yaşanan uyumsuzluk karşısında kadınların baş kaldırma davranışı göstermesine neden olabilir. Dolayısıyla kadınlar daha fazla sorumluluk ve eşitsizlikle mücadele ederken, erkekler maddi sorumluluk ve otorite baskısıyla yüzleşmektedir.

3.2.3. Toplumsal Cinsiyet Roller

Sosyo- kültürel çevrede kadın/ erkek olma temasında elde ettiğimiz benzer verilerle kadınlardan fazla sorumluluk ve iş beklenmesi, erkeklerden maddi sorumluluk ve koruyuculuk beklenmesi, cinsiyet eşitsizliği ve kadınlara yönelik ayrımcılık, kadınların toplumlarda özgür olamaması ve baskı, eşitlik arayışı gibi alt temalar cinsiyete göre toplum beklentilerini ifade etmektedir. Kadınların toplumsal cinsiyet rollerini kadınlara fazla sorumluluk ve iş yüklenmesi olarak ifade ederek kadınlardan beklenen rol ve sorumluluklar şu şekildedir; Ev işleri ve çocuk bakımı (k1,k3,k7,k10,k11,k12,k14), tarlada ve ev dışında çalışma (k1,k3,k7,k10,k14), maddi olarak kendini kanıtlama (k5,k8,k11) ve aile büyüklerine bakım ve yardım (k2,k9). Örneğin; *“Burda her sorumluluğu kadından bekliyorlar.”* (K14), *“Kadınlardan çok şey beklerler, ahıra inen karı olur.”* (K15), *“Odunu da sen kesecen, sığırı da sen yedirecen.”*(K14), *“Kendi ayakları üzerinde duran kadın kimsenin beklentisine karşılık vermez.”* (K5), *“Erkeklerle maddi anlamda destek olunuyor ama kız çocuklarına aynı destek verilmiyor.”* (K8). Bunun yanında kadınların toplumsal baskılar nedeniyle davranışlarını sınırladıkları ve özgürlüklerinin kısıtlandığı ifade edilmiştir. Örneğin; *“Kadınlar erkeklerle çok yakın iletişim kurmamalı laf söz olmasın diye.”* (K11), *“Küçük yaşlardan*

itibaren baskı görüyoruz.” (K8). Bazı katılımcılar ise toplumda cinsiyet farkının hissedilmemesini ve eşitlik beklentisini dile getirmiştir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, erkeklerden beklenen maddi sorumluluk ve koruyuculuk rolleri, toplumsal yapı ve aile içinde iki önemli sorumluluk olarak öne çıkmaktadır: maddi destek sağlama ve ev işlerinden muaf olma. Erkeklerden beklenen rol ve sorumlulukları maddi destek sağlama ile ifade eden 6 katılımcı (k7,k9,k10,k12,k13,k14), ev işlerinden muaf olma ve otorite olarak tanımlayan ise 3 katılımcı (k3,k10,k13) bulunmaktadır. Erkeklerin maddi destek olmaları konusunda *“Erkeklerden de dışardan gelir getirmek para kazanmak.” (K7), “Erkek olduğum için çalışma zorunluluğum var.” (K13)* gibi örnekler gösterilebilir. Erkeklerden ev işlerine dahil olmaları beklenmezkeni genellikle otorite rolünde oldukları konusunda; *“Erkeklerden hiçbir şey beklenmiyor zaten, beklense de yapmıyorlar.” (K3), “Her şeyi ayaklarına beklerler, dışarda çalışıp para kazanıyoruz yeter diye düşünürler.” (K10)* iki dikkat çekici örnek verilebilir.

Sonuç olarak; toplumsal yapının etkisiyle toplumsal cinsiyet rollerinde oluşan farklılaşma kadınların ev işleri, çocuk bakımı, tarlada çalışma gibi çoklu sorumlulukları üstlenmelerine erkeklerin ise maddi destek ve bir nevi geleneksel aile reisi rolünü benimsemelerine neden olmaktadır. Bu farklılaşma, kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği erkeklerin ise maddi sorumluluk baskısı altında kaldığı bir gerilim yaratmaktadır. Araştırmanın hipotezleri bağlamında bu gerilimlerin hem şiddet örüntülerini hem de toplumsal rolleri yeniden üreten bir mekanizma oluşturduğu söylenebilir.

3.2.3.1. Belirlenmiş Toplumsal Cinsiyet Rollerine Karşı Tavır ve Tutum

Cinsiyete göre aile ve sosyal çevrenin gösterdiği tavır ve tutum ele alındığında en temelde kadınlara yönelik değersizlik ve ikinci plana atılma 8 katılımcı (k1,k3,k7,k8,k9,k12,k14,k15) tarafından ifade edilirken erkeklere yönelik ise daha değerli ve ön planda davranış sergilenmesi olarak 7 katılımcı (k1,k2,k9,k10,k11,k12,k15) tarafından ileri sürülmüştür. Bu doğrultuda, kadınların fikirlerinin ciddiye alınmadığı erkeklere kıyasla daha az söz sahibi olduğu belirtilmiştir. Örneğin; *“Kadınlara dikkatli olacaklarına erkeklere oluyorlar, onda güç var ya.” (K3), “Kadınlar fikir beyan edemiyor, hep alttan almak zorunda.” (K11).* Kadınların toplumda ve aile içinde genellikle ikinci planda tutulduğu, erkeklere göre daha az değer gördüğü *“Kadın olunca daha önemsiz, değersiz davranıyor ama erkek olunca üstüne titreniyor.” (K1), “Erkeklere daha değerli, biz kadınlara kızlara daha değersiz tavır sergileniyor.” (K8)* gibi örneklerle, erkeklerin toplumda ve aile içinde daha öncelikli ve değerli olarak görüldüğü ise *“Erkek olunca ağzına her geleni diyemiyor, aileye gelince bana oğlu gibi davranıyor.” (K2), “Erkek çocuğun torunu soyun devamı gibi bakılır.” (K15)* gibi örneklerle daha iyi açıklanabilir. Bunun yanı sıra geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin, özellikle kırsal bölgelerde, hala etkisini sürdürdüğü ifade edilmiştir. Örneğin; *“Köylerde özellikle erkekler olmazsa olmaz olarak bakılıyor.” (K9), “Evin erkeği ben oldum.” (K14).* Bazı katılımcılar

ise toplumsal cinsiyet ayrımının azaldığını veya eşit davranıldığını “Bizde eşittir, belli bir statünün olmasından kaynaklı.” (K5), “Kendi çevremde hissetmiyorum, geleneksel yapının izleri olsa da bir tık iyi.” (K13) gibi örneklerle ifade etmiştir.

Sonuç olarak, cinsiyetin aile ve sosyal çevrenin tavırlarında önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Kadınların genellikle ikinci planda tutulduğu, değersiz olarak görüldüğü ve fikirlerinin ciddiye alınmadığı belirtilmiştir. Erkekler ise daha değerli ve ön planda görülmekte, bu durum geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin devam ettiğini göstermektedir. Bununla birlikte, bazı katılımcılar, özellikle modernleşen bireyler arasında, ayrımın azaldığını veya eşitlikçi tutumların artış gösterdiğini ifade etmiştir. Kırsal bölgelerde geleneksel yapının etkisi devam etmekle birlikte, genç nüfus arasında bu farkın azalmaya başladığı da belirtilmiştir.

3.2.4. Toplumsal Yapı ve Aile İçerisindeki Bireysel Statü

Tablo 17: Katılımcılara Göre Aile ve Sosyal Çevre İçerisindeki Cinsiyet Algısı

Ana Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Cinsiyetin Statü Belirleyiciliği	Cinsiyetin statüyü belirlemesi	K1, K2, K3, K7, K9, K10, K11, K13, K14, K15
	Cinsiyetin statüyü belirlememesi	K5, K6, K8
Aile İçi Karar Alma Süreci	Kararların genelde erkekler tarafından alınması	K2, K3, K7, K10, K11, K13, K14
	Kararların ortak alınması	K1, K5, K8, K9, K12, K15
	Kadınların kararlarda daha az söz sahibi olması	K1, K3, K7, K12, K13, K14
Karar Alma Sürecine Dahil Olmamanın Sebepleri	Kültürel etkiler	K1, K2, K7, K11, K12
	Maddi durumun etkisi	K1, K3, K9, K12

Cinsiyetin statüyü belirlediğini düşünen ve belirlemediğini düşünen katılımcılar yukarıdaki tabloda görülmektedir. Buna göre erkeklerin toplumda ve aile içinde daha yüksek statüde olduğu, kadınların ise genellikle daha aşağıda görüldüğü ifade edilmiştir. Örneğin; “Kadının gelmesine gerek yok, senin orda ne işin var gibi şeyler oluyor.” (K1), “Cinsiyete göre statüler değişiyor. Kadın doğru yapsa da takdir edilmez.” (K13). Bazı katılımcılar ise ailelerinde cinsiyete dayalı bir statü farkı olmadığını veya zamanla azaldığını belirtmiştir. Örneğin; “Ben eşimle konuşurum, fikirlerimiz uyuşursa karar alırız.” (K5), “Statü farkı görmüyorum, eşim beni destekler.”

Aile içerisindeki kararların nasıl alındığı konusunda kararların genelde erkekler tarafından alınması, kararların ortak alınması ve kadınların daha az söz sahibi olması şeklinde üç alt temadan bahsedilebilir. Bununla beraber erkeklerin genellikle aile içindeki kararlarda daha baskın olduğu

“Erkek alır, aile büyüğümüz ne derse o olur.” (K2), “Son sözü ben söylerim.” (K10), karar alma sürecinde ortak bir yaklaşım izlediklerini “Çekirdek ailede kararları ortak almaya çalışırız.” (K9), “Ortak alırsınız ama eşim baskındır.” (K15), kadınların aile içi kararlarda daha az söz sahibi olduğu, bu durumun cinsiyet ve kültüre dayandığı durumunu ise “Kadın birlikte karar almaya uğraşır ama erkek tek başına almak ister.” (K3), “Kararları veren evin oğlu ve eşi.” (K14) gibi örneklerle ifade edilmiştir. Karar alma süreçlerinde kültürel değerlerin ve maddi durumun etkili olduğu belirtilmiştir. Örneğin; “Gelenek göreneklerin çok etkisi var.” (K1), “Erkek egemenliği, büyüklerden gördükleri düzen.” (K7), “Para kazanan kimse o üstte.” (K3), “Maddi açıdan belli bir seviyeye gelmiş olmak etkili.” (K9).

3.2.5. Şiddet Algısı

Şiddet sizce ne anlama geliyor? sorusuna verilen cevaplar ile birlikte elde edilen verilere göre katılımcıların büyük çoğunluğu (k1,k3,k4,k5,k6,k7,k9,k10,k13,k15) şiddeti fiziksel şiddet (dövme, dayak, vurma) olarak tanımlamıştır. Örneğin; “Kötü olan her şey şiddet, dövme özellikle.” (K6), “Şiddet fiziksel olarak dövme, vurma.” (K13). Fiziksel şiddetin yanı sıra 10 katılımcı (k1,k2,k3,k5,k7,k9,k10,k12,k13,k15) şiddeti psikolojik şiddet, 6 katılımcı (k3,k7,k9,k11,k13,k14) ise sözel şiddet olarak ifade etmiştir. Psikolojik şiddet, hakaret, küfür, kötüleme ve dışlama gibi zihinsel ve duygusal zararlar psikolojik şiddet olarak “Psikolojik olarak kötü şeylerde bulunması.” (K1), “Köyden dışlanmak da bir şiddet.” (K2) gibi örneklerle karşımıza çıkarken, sözlü şiddet kötü konuşma ve bağırma gibi sözlü ifadeler şiddet olarak tanımlanmıştır. “Kötü konuşmak şiddettir, konuşmamak da şiddettir.” (K3), “Kimisi ağızyla döver. Ağız kavgasının acısı geçmez.” (K14) gibi örnekler gösterilebilir. Aynı zamanda katılımcıların şiddetin bireyin iletişim becerilerinin eksikliğinden kaynaklanan bir davranış olduğu vurgulayarak şiddetin toplumdaki cinsiyet temelli baskı ve cinsel boyutlarına da değinilmiştir. Örneğin; “Psikolojik, fiziksel, sözel, maddi, cinsel şiddet vardır.” (K7), “Dövmek, kötülemek, tecavüz etmek... Neler görüyoruz, duyuyoruz.” (K15) “Şiddet bence acizliktir. İnsanlar konuşarak çözebilir.” (K8), “Şiddet, yapılmaması gereken bir şeydir.” (K11).

Bunun sonucunda şiddetin katılımcılar tarafından fiziksel, psikolojik, sözlü, duygusal ve toplumsal boyutlarıyla tanımlandığını göstermektedir. Fiziksel şiddet en sık vurgulanan tür olurken, psikolojik ve sözlü şiddet de yaygın olarak ifade edilmiştir. Duygusal şiddet, bireyin zihinsel sağlığını etkileyen eylemler olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, şiddetin bireyin iletişim becerisi eksikliği ve toplumsal normlar çerçevesinde ortaya çıktığı görüşü öne çıkmıştır. Toplumsal cinsiyet temelli şiddet de dikkate alınmış, cinsel şiddetin önemli bir boyut olduğu vurgulanmıştır.

3.2.6. Şiddete Maruz Kalma

Tablo 18: Katılımcıların Şiddet Görme Sıklığı ve Gördüğü Şiddet Türleri

Ana Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Şiddete Maruz Kalma Durumu	Şiddete maruz kalma	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K8, K14
	Şiddete maruz kalmama	K4, K9, K12, K13, K15
Şiddet Türleri	Fiziksel şiddet	K2, K5, K6, K8, K14, K15
	Psikolojik ve sözel şiddet	K7, K10, K11, K12, K15
	Ekonomik şiddet	K10, K11

Katılımcıların şiddete maruz kalıp kalmama durumuna göre ve maruz kaldığı şiddet türleri yukarıda görülmektedir. Buna göre katılımcıların bir kısmı geçmişte veya şu an çeşitli şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin; “*Fiziksel olarak çok dayak yedik.*” (K2), “*Kaldığımda çok oldu. Çok şiddet görmüşlüğüm oldu.*” (K14) Bazı katılımcılar ise şiddete maruz kalmadıklarını veya yalnızca çocuklukta ufak çaplı fiziksel disiplin gördüklerini belirtmişlerdir. Örneğin; “*Hayır, kalmadım. Eskiden vardı tabi anne baba dededen.*” (K9), “*Eşimden, büyüklerimden ya da herhangi birisi tarafından şiddet görmedim.*” (K4). Şiddete maruz kalma durumunda ise fiziksel olarak dayak, vurma ve benzeri zarar verme yöntemleri şiddet türü olarak belirtilmiştir. Örneğin; “*Çocukken çok süpürge yedim.*” (K8), “*Fiziksel ha öyle tabi, küçükken dayak yemişliğim vardır.*” (K15)

Katılımcılar, psikolojik baskı, sözlü aşağılama ve benzeri şiddet türlerinden bahsederek “*Sözel, psikolojik olarak kaldım.*”(K7), “*Psikolojik olarak görmüşümdür.*” (K11) ifadeleriyle ekonomik bağımsızlığın olmaması durumunda, bireyin şiddet olarak algıladığı maddi baskıları ise “*Eşinizin sizi parayla idare edebileceği düşüncesi biraz aşağılanma duygusu oluşturabiliyor.*” (K10), “*Ekonomik şiddet görmüşümdür.*” (K11) gibi örneklerle ifade etmiştir.

Sonuç olarak; şiddetin farklı türlerinin katılımcılar arasında yaygın olduğunu göstermektedir. Fiziksel şiddet en sık bildirilen türdür, ancak psikolojik ve ekonomik şiddet de belirgin bir şekilde ifade edilmiştir. Birçok katılımcı, şiddetin çocuklukta veya geçmişte daha yaygın olduğunu belirtmiş, yetişkinlikte ise ekonomik ve psikolojik şiddetin daha fazla öne çıktığı görülmüştür. Şiddet algısının bireyin yaşadığı ortam, aile yapısı ve sosyal normlarla şekillendiği anlaşılmaktadır. Bazı katılımcılar ise şiddete hiç maruz kalmadıklarını ifade etmiş, bu durum genellikle bireysel veya ailevi uyum ile ilişkilendirilmiştir.

Aile ve sosyal çevrenin beklediği toplumsal rolleri yerine getirilmediğinde ortaya çıkan şiddete maruz kalma durumu ise 4 katılımcı (k3,k6,k7,k15), belirli durumlarda aile veya sosyal çevrede dışlandıklarını ifade etmişlerdir. Örneğin; “*Dışlanırsın, hele kadınsan daha çok uyum beklenir.*” (K3), “*Köyde bir sülale ile problem yaşıadıysan o sülale bir mesafe koyabilir.*” (K15). 9 katılımcı ise dışlanma yaşanmadığını ifade etmiştir. Bazı katılımcılar, özellikle sözlü veya psikolojik şiddet

yaşadıklarını ifade etmişlerdir. “*Laf oturtuyor, psikolojik şiddet oluyor.*” (K1), “*Psikolojik şiddet belki o da şiddet diye düşünmüyoruz.*” (K15) Az sayıda katılımcı, geçmişte veya nadiren fiziksel şiddet gördüklerini belirtmiştir. “*Şiddet görür ama kız erkek çocuğu arasında erkek çocuğu kayırılır.*” (K3), “*Eskilerden çok gördük anlattığım gibi.*” (K5) Birçok katılımcı ise, şiddet görmediklerini veya böyle bir durum yaşamadıklarını ifade etmiştir. Örneğin; “*Hayır, öyle şiddet görmüyorum.*” (K8), “*Şiddet görmüşlüğüm olmadı.*” (K11).

Şiddet uygulayıcı bağlamında ise, aile bireyleri (eş, ebeveynler, kayınvalide) ve sosyal çevre olmak üzere iki alt temaya ayrılabiliriz. Şiddet uygulayıcılarının aile bireyleri olduğunu düşünen 8 katılımcı (k1,k6,k7,k8,k11,k12,k14,k15), sosyal çevre olduğunu düşünen ise 1 katılımcı (k7) bulunmaktadır. Şiddet uygulayıcılarını sıklıkla eş, ebeveynler, kayınvalide veya diğer aile bireyleri olarak tanımlayan örnekler; “*Eş tarafından görüyorsun, eşinin ailesi tarafından görüyorsun.*” (K1), “*Kaynanam tarafından çok şiddet gördüm.*” (K14), “*Eş tarafından da fiziksel gördüm yalan konuşamam annesinin yüzünden.*” (K1), “*Fiziksel şiddete maruz kaldım. Bir konu hakkında fikir belirttiğim için şiddet gördüm.*” (K3); sosyal çevre olarak tanımlayan örnek ise “*Sosyal çevreden beklentimi karşılamadığım için şiddet uygulamayı seçiyorlar.*” (K7) şeklinde ifade edilebilir.

Sonuç olarak; aile veya sosyal çevrede dışlanma ve şiddet deneyimlerinin katılımcılar arasında farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bazı katılımcılar, özellikle kadınlar, uyum sağlamadıkları durumlarda dışlanma veya psikolojik şiddet yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte, birçok katılımcı ne dışlanma ne de şiddet yaşamadıklarını ifade etmiştir. Fiziksel şiddet deneyimleri az sayıda katılımcı tarafından belirtilmiş, daha çok geçmişte yaşandığı ifade edilmiştir. Psikolojik şiddet, özellikle sözlü eleştiriler veya baskılar şeklinde daha sık rapor edilmiştir. Dışlanma ve şiddet algısının, bireyin uyum seviyesi, aile yapısı ve toplumsal normlara bağlı olarak değiştiği görülmektedir.

3.2.7. Cinsiyet ve Şiddet İlişkisi

Tablo 19: Katılımcıların Cinsiyet ve Şiddet İlişkisine Yönelik Görüşleri

Ana Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Cinsiyetin Şiddetle İlişkisi	Kadınlar daha fazla şiddet görüyor	K3, K4, K5, K6, K7, K8, K11, K12, K15
	Erkekler daha az şiddet görüyor	K2, K9, K12, K15
Cinsiyet Temelli Şiddet Türü	Kadınların fiziksel, duygusal veya ekonomik şiddete daha açık olduğu	K1, K7, K11, K14, K15
	Erkeklerin toplumsal baskı nedeniyle hedef olması	K6, K13
	Cinsiyetin fark etmediği	K10, K11

Cinsiyetinizin şiddet görmenizle bir ilişkisi var mı? Kadın/erkek olmanızın gördüğünüz şiddet türüyle ilişkisi var mı? Kadın veya erkek olduğunuz için özellikle gördüğünüz bir şiddet türü var mı? gibi sorulara ait verilere katılım oranları yukarıda ifade edilmiştir. Buna göre katılımcıların büyük bir kısmı, kadınların erkeklerle kıyasla daha fazla şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Ancak bazı katılımcılar, erkeklerin de aile içinde veya toplumsal baskı nedeniyle şiddet görebileceğini belirtmiştir. Örneğin; “*Var tabi kadınlar daha çok şiddet görüyor.*” (K3), “*Biz erkekler olarak daha az görüyoruz. Güç kimdeyse uygulayan da o oluyor tabi.*” (K9). Kadınlar fiziksel, duygusal ve ekonomik şiddet gibi birçok farklı türde şiddete daha açık olduklarını belirtmişlerdir. “*Kadın olduğum için her şiddete maruz kaldım. Eşim erken öldüğü için beni koruyacak kimse kalmadı.*” (K14), “*Kadınlar fiziksel şiddet çok görüyor, erkekler de öyle bir şey yok.*” (K15)

Erkekler ise özellikle aile içinde toplumsal roller nedeniyle hedef olduklarını ifade etmişlerdir. Örneğin; “*Aile içinde büyük erkek olduğum için hedef tahtası sensin şiddet gördüğümü düşünüyorum.*” (K6), “*Erkek olduğum için görmemiş olabilirim tabi genelde vukuatsız olmaya çalıştığım için de öyle durumların içinde bulunmadım.*” (K13). Bazı katılımcılar, şiddetin cinsiyetten bağımsız olarak yaşandığını belirtmiştir.

Sonuç olarak; katılımcıların çoğunluğu, kadınların fiziksel, duygusal ve ekonomik şiddete erkeklerden daha fazla maruz kaldığını düşünmektedir. Erkeklerin daha az şiddet gördüğü ancak toplumsal roller veya aile içindeki sorumluluklar nedeniyle hedef olabildiği ifade edilmiştir. Kadınlara yönelik beklentiler ve bu beklentilere ulaşma sürecinde yaşanan eşitsizlikler, Merton’un ifade ettiği amaç-araç arasındaki kopukluğun neden olduğu gerilimle doğrudan ilişkilidir. Ayrıca, bazı katılımcılar, şiddetin cinsiyet fark etmeksizin yaşanabileceğini belirtmiştir. Ancak genel olarak bu bulgular, kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin bir sonucu olarak daha savunmasız bir pozisyonda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, veriler kadınların toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle daha fazla şiddet gördüğünü, erkeklerin ise maddi ve toplumsal beklentilerin baskısı altında şiddet eğilimi gösterebileceğini işaret etmektedir. En temelde, toplumsal yapıya bağlı şiddet örüntülerinin cinsiyete göre farklılaştığını göstermektedir.

3.2.8. Şiddetin Nedenleri

Tablo 20: Katılımcılara Göre Şiddetin Nedenleri

Ana Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Ekonomik Faktörler	Geçim sıkıntısı	K3, K4, K5, K6, K9, K15
	Maddi bağımlılık/eşitsizlik	K10, K12
Sosyal ve Kültürel Faktörler	Dedikodu ve aile içi çatışma	K2, K14
	Eğitim eksikliği ve toplumun kültürel yapısı	K8, K10
Psikolojik Faktörler	Yorgunluk ve tahammülsüzlük	K3, K13

Sizce şiddetin sebepleri neler? sorusuna ait veriler ve bu verilere katılım oranları yukarıda verilmiştir. Buna göre katılımcıların şiddetin nedenlerine yönelik verdiği cevaplar göz önünde alındığında genel olarak ekonomik, sosyo-kültürel ve psikolojik faktörler olmak üzere üç ana neden oluşturabiliriz. Bu nedenleri açtığımızda yaşanan toplumsal yapıdaki geçim sıkıntısı ve maddi bağımlılık/eşitsizlik şiddetin temel sebepleri arasında sıklıkla belirtilmiştir. Aynı zamanda ekonomik bağımlılık, özellikle kadınlar üzerinde şiddeti tetikleyici bir etken olarak görülmüştür. Örneğin; *“Geçim sıkıntısı şiddetin birinci nedeni bu.”* (K5) *“Geçim sıkıntısı her şeyin başı maddi sıkıntılardan herkes tartışıyor.”* (K9), *“Ekonomik özgürlük erkekteyse erkek şöyle düşünüyor bana bağlı o yüzden şiddet uygulayabilirim.”* (K10).

Özellikle geleneksel toplumsal yapılar gibi küçük kırsal topluluklarda yaygın olan “dedikodu kültürü” ve sosyal çevredeki küçük çatışmalar şiddete neden olabilmektedir. Örneğin; *“Köy gibi yerlerde şiddetin ana sebebi dedikodu.”* (K2) *“Ben eşimin ikinci hanımı olduğum için eşimin ailesi çekemedi beni o yüzden çok şiddet gösterdi.”* (K14).

Bunların yanı sıra eğitim yetersizliği ve kültürel değerler, şiddeti artırıcı faktörler olarak vurgulanmıştır. Örneğin; *“Köy gibi yerlerde eğitimsizliğin daha fazla olması daha hırçın çocuklar yetiştiriyor.”* (K8). İnsanların iş yükü ve yorgunlukları, tahammülsüzlüğü artırarak şiddete zemin hazırlayabilmektedir. Özellikle de kırsal toplumsal yapılarda iş yükünün kadınlar üzerinde daha fazla olması aile ve sosyal çevre içerisinde bazı rolleri yerine getirebilirken bazı rolleri yerine getirememesine ve bir yorgunluk ve gerginlik halinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Örneğin; *“Yorgunluk iş çokluğu olunca tahammül seviyesi kalmıyor.”* (K13).

Bunun sonucunda şiddetin sebepleri ekonomik, sosyal/kültürel ve psikolojik faktörler olarak üç ana tema altında toplanmıştır. Katılımcı ifadeleri, ekonomik zorlukların (ör. geçim sıkıntısı ve maddi bağımlılık) şiddetin en önemli tetikleyicileri arasında olduğunu göstermektedir. Sosyal çatışmalar (dedikodu, aile içi çekişmeler) ve kültürel faktörler (eğitim eksikliği) de sıklıkla dile getirilmiştir. Psikolojik yorgunluk ve tahammülsüzlük ise bireyler arası çatışmaları artıran bir diğer faktör olarak öne çıkmaktadır.

3.2.9. Toplumsal Yapı ve Şiddet İlişkisi

Toplumsal yapı içerisinde görülen şiddet örüntülerini kültür, aile yapısı ve yaşanan sosyal çevrenin düzeni oldukça etkilemektedir. Bu doğrultuda toplumsal yapı ve şiddet örüntüleri arasındaki ilişkiyi kültürel ve toplumsal etkiler, ekonomik sebepler ve aile dinamikleri olmak üzere üç ana tema üzerinden inceleyebiliriz. Katılımcıların görüşlerine baktığımızda şiddetin kültürel ve toplumsal etkileri bağlamında şiddetin sebeplerini gelenek ve göreneklerin etkisi olarak gören 5 katılımcı (k1,k5,k9,k11,k12), ataerkil aile yapısı ve toplumsal baskılar olarak gören 4 katılımcı (k5,k11,k12,k14), çevresel ve bölgesel farklılıklar gören ise 3 katılımcı (k2,k7,k13) bulunmaktadır.

“Benim kaynanam erkeğin ayağına çorap giydirip çıkarır öyle ki itaat eder. Kocam da benden aynı şeyleri bekliyor yapmadın mı al sana bir dövüş.” (K1) “Eskilerden kalan şeyler, anne babadan büyüklerden gelen devam ettirilen şeyler var şiddetler.” (K9) **gibi örnekler** kültürel gelenekler ve geçmişten gelen alışkanlıkların şiddeti tetikleyen unsur olduğunu, “Ataerkil ailede yaşayan erkek kendini üstün görme ya da eşine değer verdiği zaman hanımcılık olarak ifade ediliyor.” (K12) “Eskiden kadınlar daha da pasifti, cesaretleri olmadığı için kimseye karşı koyamıyorlardı.” (K11) gibi örnekler ise erkek egemen yapılar, toplumsal normlar ve özellikle kadınların pasifleştirilmesiyle ilişkilendirilmiştir. Ayrıca bölgesel farklılıklar, özellikle kırsal bölgelerde şiddetin yaygınlığını artıran faktörler olarak görülmüştür. Örneğin; Hele de Karadeniz bölgesindeysen tam olur.” (K7) “Stresi bölgede yaşama sonucunda şiddeti artırabilir.” (K13).

Şiddetin önemli sebepleri arasında görülen bir diğer ekonomik faktörlere yönelik dikkat çekici örnekler; “*En başta sebebi maddi sıkıntı, paran oldu mu herkesin ağzını susturursun.*” (K6) “*Kendi ihtiyaçlarımı bile istesem şiddet gördüm.*” (K14) şeklinde ifade edilmiştir. “*İnsanlar çocuklar ne görüyorsa onu yapıyor, yapmak istemese de farketmeden onu yapıyor.*” (K15) “*Aile içinde uyumsuzluk oluyor, köyde her şey neden olabilir.*” (K2) gibi yer verilen ifadeler aile içindeki uyumsuzluklar, çocukların maruz kaldıkları şiddet ve bireylerin şiddet eğilimlerini ile ilişkilendirilmiştir.

Analiz sonucunda kültürel ve toplumsal etkilerin (ör. gelenekler, ataerkil yapılar), ekonomik sebeplerin ve aile dinamiklerinin şiddet üzerinde önemli bir etkisi olduğu görülmüştür. Gelenek ve görenekler, ataerkil yapılar ve ekonomik bağımlılık, özellikle kadınların şiddete maruz kalmasında öne çıkan faktörlerdir. Ayrıca, çocukların aile içi şiddete tanık olması veya çevresel stres unsurları, bireylerde şiddet eğiliminin devam etmesine neden olmaktadır. Şiddeti azaltmak için eğitim, ekonomik destek ve toplumsal farkındalık çalışmaları önem taşımaktadır.

Tablo 21: Katılımcılara Göre Yaşanılan Toplumsal Çevredeki Şiddetin Nedensel Faktörleri

Ana Tema	Alt Tema	Katılımcılar
Kültürel ve Toplumsal Faktörler	Toplum baskısı ve normallik algısı	K1, K9, K10, K11, K15
	Eğitimsizlik ve kültürel geri kalmışlık	K6, K8, K10
	Geçmişten gelen gelenekler ve erkek egemenliği	K9, K10, K15
Ekonomik Faktörler	Geçim sıkıntısı	K1, K3, K8, K14, K15
	Maddi sıkıntıların şiddeti tetiklemesi	K3, K6, K14
Psikolojik ve Bireysel Faktörler	Stres, tahammülsüzlük ve öfke kontrolü eksikliği	K1, K7, K8, K13
	Korku ve güvensizlik	K7, K11, K15

Toplumsal yapı ve şiddet ilişkilerin yaşanılan sosyal çevrede görülen şiddet olaylarının altında yatan sebeplerin daha detaylı verileri yukarıdaki tabloda ilişkilendirilmiştir. Tabloda katılımcıların

toplum baskısı ve normallik algısı, eğitimsizlik ve kültürel geri kalmışlık, geçmişten gelen gelenekler ve erkek egemenliği, geçim sıkıntıları, stres, tahammülsüzlük, öfke kontrolü eksikliği gibi alt temalara katılım durumlarına yer verilmiştir. Buna göre köy ortamında “insanlar ne der” korkusuyla şiddet olaylarının gizlenmesi veya normalleştirilmesi dile getirilmiştir. Örneğin; *Köy ortamı hep bastırıyor, millet kimse duymasın ayağına hep iyi gösteriyorlar.*” (K1) *“Şiddet gören mecbur susardı, çıkıp gitse insanlar ne der diye düşünülürdü.”* (K9).

Eğitimsizlik ve kültürel farkındalığın düşük olması, şiddetin yaygınlığını artırırken aynı zamanda ataerkil yapı ve gelenekler şiddetin sebepleri arasında belirtilmiştir. Buna yönelik katılımcı ifadeleri *“Kültür seviyesi düşük olduğu için dövüşüyor herkes, büyük küçük kalktı ortadan.”* (K6), *“Geçmişten gelen o erkek egemenliği birçok neden var.”* (K10) şeklinde örneklendirilebilir.

Bunun yanında maddi yetersizlikler ve gelir eksikliği, tahammülsüzlük psikolojik ve bireysel faktörler (stres, tahammülsüzlük, öfke kontrolü eksikliği, korku ve güvensizlik durumları toplumsal yapı içerisindeki şiddet örüntülerini artırmaktadır. Katılımcıların bu değerlere yönelik dikkat çekici örnekleri; *Maddi gelir yok tabi bir de.*” (K1), *“Yorgunluk, stres, bağ bahçede uğraşıyorlar, insanların birbirine tahammül etme seviyeleri azalıyor.”* (K1), *“Artık yanımızda birisini öldürseler ses çıkaramıyoruz çünkü bize de zarar vermesinden korkuyoruz.”* (K11) gibi ifadeler ile ilişkilendirilebilir.

Sonuç olarak; toplumsal çevrede şiddet olaylarına yönelik algılar ekonomik, kültürel ve psikolojik faktörler çerçevesinde ele alınmış ve Merton’un “gerilim teorisi” bağlamında yukarıda şiddetin nedenleri olarak yer verdiğimiz maddi sıkıntılar, toplum baskısı, psikolojik unsurlar ve en önemlisi eğitimsizlik, bireylerin toplumsal beklentilere ulaşamaması nedeniyle yaşadıkları gerilimden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Özellikle kırsal bölgelerdeki ekonomik kaynakların sınırlılığı ve geleneksel normların varlığı şiddetin daha yaygın ve gizli bir şekilde ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde şiddet olaylarının daha yaygın ve gizli olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda araştırmamızın toplumsal yapı bağlamında şiddet örüntülerinin cinsiyet temelli farklılaştığı ana hipotezinin doğrulandığını ileri sürebiliriz. Bu noktada kırsal yapılarda görülen şiddet, eğitim, ekonomik iyileştirme ve farkındalık çalışmaları ile iyileştirilebileceği düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Toplumsal yapı, bireylerin rollerini, statülerini ve ilişkilerini belirleyen normlar, değerler ve dinamiklerden oluşarak şiddet örüntülerinin biçimlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Toplumsal yapı içerisindeki toplumsal beklenti ve roller aracılığıyla inşa edilen toplumsal cinsiyet kimlikleri bu şiddet örüntülerinin var olma ve değişim sürecini farklılaşmaktadır. Bu bağlamda çalışmada, toplumsal yapı ve şiddet örüntülerinin cinsiyet temelli farklılaşması Acısu köyü örneğinde incelenmiştir. Çalışmanın temel amacı, köyde yaşayan bireylerinin toplumsal yapı içerisindeki konumlarının ve sosyo-kültürel faktörlerin şiddet üzerindeki etkisini ve bu durumun cinsiyetler arasındaki değişkenliğini anlamaktır. Toplumsal yapı ve şiddet arasındaki ilişkiyi açıklayan çeşitli kuramsal yaklaşımlar literatürde yerini alsa da bu çalışmada özellikle Robert Merton'un Gerilim Kuramı çerçevesinde bireylerin yapısal baskılar karşısındaki tepkilerini analiz etmek hedeflenmiştir. Merton' un gerilim kuramına göre bireyler toplumsal hedeflere ulaşmada karşılaştığı sorunlar karşısında bazı gerilim durumları yaşayarak sapma davranışı veya farklı adaptasyon durumları gösterebilir. Literatüre bakıldığında da kırsal alanlarda toplumsal normların ve ekonomik koşulların şiddet eğilimlerini nasıl şekillendirdiği üzerine birçok çalışma bulunmakla birlikte, cinsiyet temelli farklılaşma üzerine yapılan çalışmalar ise daha sınırlıdır. Bu nedenle, bu araştırma, kırsal bağlamda toplumsal yapının şiddet örüntülerine nasıl yansıdığını anlamaya yönelik önemli bir katkı sunmaktadır.

Araştırmanın yöntemi sürecinde toplumsal yapı ve şiddet örüntülerinin cinsiyet temelli farklılaşmasını daha kapsamlı bir şekilde anlamak amacıyla karma yöntem kullanılmıştır. Hem nicel hem de nitel veri toplama tekniklerinin bir arada kullanıldığı bu yöntem, araştırmanın derinlemesine analiz edilmesini ve bulguların daha güvenilir bir temele oturtulmasını sağlamıştır. Nicel veriler, şiddet örüntülerinin sıklığını ve dağılımını istatistiksel olarak ortaya koyarken, nitel veriler ise bu örüntülerin toplumsal yapı ve cinsiyet rolleri bağlamında nasıl anlaşıldığını açıklamıştır. Araştırma sürecinde bazı sınırlılıklar ve güçlükler ile karşılaşmıştır. Özellikle cinsiyete dayalı şiddet konusunun hassasiyeti nedeniyle, bazı katılımcıların deneyimlerini paylaşmakta çekingen davrandıkları gözlemlenmiştir. Bu durum, verilerin tam anlamıyla açık ve derinlemesine elde edilmesini kısmen sınırlamıştır. Ayrıca, ataerkil yapının baskın olduğu bir toplumda, erkek katılımcıların toplumsal normlara uygun cevaplar verme eğiliminde oldukları tespit edilmiştir. Fakat araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği akademik anlamda sağlanmıştır.

Çalışmada demografik değişkenlerle toplumsal ve aile ilişkilerine yönelik tutumlar arasındaki ilişkiler incelenmiş, kadınlar ve erkekler arasındaki tutum ve algı farklılıkları değerlendirilmiştir.

Bunun yanı sıra yaş, eğitim durumu, ekonomik düzey, aile yapısı ve ailenin günümüzdeki durumuna ilişkin algılar gibi demografik değişkenler ile toplumsal ve aile ilişkilerine yönelik tutumlar arasındaki farklılıklar değerlendirilmiş, katılımcıların genel profili ve çalışmadaki aile tutumu, şiddet algısı, toplumsal rol gibi değişkenlerin dağılımı analiz edilmiştir. Genel bakış açısını değerlendirmenin ardından amaçlı örnekleme tekniği ile toplumsal yapı ve şiddet örüntülerinin cinsiyet temelinde nasıl farklılaştığı sorunsallaştırılmıştır.

Araştırmanın bulgularına göre, Acısu Köyü'nde toplumsal yapı, geleneksel cinsiyet rollerinin hâkim olduğu bir örüntü sergilemektedir. Bu geleneksel normlar, bireylere atfedilen toplumsal cinsiyet rollerini belirlemekte ve Karadeniz kültürünün etkisiyle şekillenmektedir. Buna göre, kadınlar tarlada, bahçede ve ev işlerinde aktif rol alarak “cinsiyeti bakımından güçsüz fakat yaptığı iş bakımından güçlü sayılan” bir konumda yer alırken, erkekler daha görünür rolleri genellikle keyfi ve isteğe bağlı olarak üstlenmektedir. Güçlü Karadeniz kadını figürü, aile içinde ve toplumda önemli roller üstlenmesine rağmen, ataerkil yapının etkisiyle dezavantajlı konumunu korumaktadır. Bu durum, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin bireylerin sosyal statü ve ilişkilerini belirlemede ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. Toplumsal yapının etkisiyle, kadınlar tarım ve ev işlerinde yoğun sorumluluk üstlenirken, erkekler toplumsal yapıda daha görünür konumda bulunmaktadır. Erkek egemen yapının güçlendirdiği sosyal normlar, cinsiyete dayalı şiddet örüntülerini şekillendirmektedir. Erkekler, toplumsal hedeflere ulaşmada karşılaştıkları araç eksikliği nedeniyle özellikle ekonomik gerilim yaşayarak şiddete başvurma eğiliminde olmaktadır. Kadınlar ise ekonomik bağımsızlıklarını artırmaya çalışsa da toplumsal statüleri geleneksel normlar çerçevesinde sınırlandırılmaktadır. Şiddet sadece fiziksel boyutuyla değil, aynı zamanda psikolojik ve ekonomik yönleriyle de ele alınmış; erkeklerin de psikolojik ve ekonomik şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Acısu Köyü'nde geleneksel ve modern yapılar arasında sıkışmış bir toplumsal yapı gözlemlenmiştir. Bazı yönleriyle geleneksel normları sürdürürken, bazı yönleriyle modern değerlere yakın olan bu yapı, kadınların iş ve çalışmakla, erkeklerin ise para kazanmakla tanımlanmasına neden olmaktadır. Bu durum, kadınların özellikle psikolojik şiddete, erkeklerin ise ekonomik şiddete maruz kalmasına yol açmaktadır.

Geçmişten gelen toplumsal ve kültürel etkenlerin yanı sıra, geleneksel yapılarda bir yaşam biçimi haline gelmiş “baskı” olgusunun etkisiyle güçlenen erkek egemen yapı, cinsiyete dayalı şiddet örüntülerini şekillendiren sosyal normları pekiştirmektedir. Erkeklerin ve kadınların şiddete başvurma oranları, Robert Merton'un gerilim teorisi ile açıklanmaktadır. Erkeklerin kırsal yapıda, toplum tarafından belirlenen kültürel amaçlara ulaşmada karşılaştıkları araç eksikliği, gerilim ve şiddete yol açmaktadır. Aynı zamanda, doğru iletişim biçimlerinin yeterince bilinmemesi ve şiddetin özellikle erkekler tarafından sorun olarak görülmemesi, şiddeti normalleştirerek gerilim durumlarında başvuru olan bir yol haline getirmektedir. Şiddet ve cinsiyet farklılıklarını şekillendiren en önemli faktörlerden biri, kültürel ve geleneksel değerlerdir. Geleneksel ataerkil normların hâkim olduğu toplumsal yapılar, kadınların toplumsal statüsünü sınırlandırırken, erkeklerin şiddeti bir

kontrol aracı olarak kullanma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Trabzon'daki kadınların Türkiye ortalamasına göre daha yüksek istihdam düzeyine ve iş gücüne katılım oranına sahip olması dikkat çekicidir. Özellikle kadınların “kendi ayakları üzerinde durma” azmi ve maddi katkılarının yüksek olması, erkeklerin Merton'un “başkaldırma” veya “kuralcılık” tipolojisinde yer alma olasılığını artırmaktadır. Sonuç olarak, toplumsal yapıdaki şiddet ve cinsiyet örüntülerinin sosyolojik boyutu, kırsal bağlamda sosyal olarak inşa edilmekte ve kültürel bağlam içinde anlam kazanmaktadır. Bu minvelde “toplumsal yapıya bağlı şiddet ve cinsiyet örüntüsü farklılaşmaktadır” hipotezi doğrulanmıştır. Özellikle kırsal yapı içinde toplumsal yapıya bağlı şiddetin görüldüğü ve cinsiyete bağlı olarak kadınların erkeklerden daha fazla şiddet gördüğü analiz edilmiştir. Erkeklerin de kadınlardan psikolojik ve ekonomik şiddet gördüğü tespit edilmesine rağmen, Merton'un gerilim kuramında belirttiği gibi, toplumsal hedeflere ulaşmada araç eksikliği yaşayan ve daha dezavantajlı konumda olan cinsiyetin kadınlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın bulgularına dayanarak, özellikle kırsal ve eğitim seviyesinin düşük olduğu bölgelerde, eğitim programlarının yaygınlaştırılması büyük önem taşımaktadır. Bu programlarla, öncelikle şiddet algısının doğru seviyeye çıkarılması ve şiddetin normalleşmesinin önüne geçilmesi hedeflenmelidir. Şiddetin sadece fiziksel değil, aynı zamanda psikolojik ve ekonomik boyutlarıyla da ele alınması gerektiği göz önünde bulundurularak, bireylerin hangi davranışların şiddet olarak kabul edildiğini anlamaları sağlanmalıdır. Özellikle erkeklerin şiddeti bir kontrol aracı olarak görmesini önlemek ve kadınların maruz kaldıkları şiddeti içselleştirmelerinin önüne geçmek amacıyla eğitimlerde toplumsal cinsiyet eşitliği vurgulanmalıdır. Eğitim programlarının etkinliğini artırmak için okullarda müfredata dahil edilmesi, genç yaşlardan itibaren eşitlikçi bir bakış açısının kazandırılması sağlanmalıdır.

Kadın ve erkeklerin cinsiyet eşitliği konusunda bilinçlendirilmesi, toplumsal normların değişmesi ve şiddetin önlenmesi açısından kritik öneme sahiptir. Özellikle kırsal bölgelerde geleneksel cinsiyet rollerinin hâkim olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu rollerin sorgulanması ve dönüştürülmesi amacıyla sosyal projeler hayata geçirilmelidir. Bu projelerde, kadınların sadece ev içi rollerle sınırlandırılmadığı, ekonomik ve sosyal hayatta da etkin olabilecekleri vurgulanmalı ve bu doğrultuda farkındalık artırıcı seminerler, atölye çalışmaları ve medya kampanyaları düzenlenmelidir. Erkeklerin de toplumsal cinsiyet normlarını yeniden değerlendirmelerini sağlayacak eğitimler düzenlenmeli, toksik erkeklik algısının kırılması hedeflenmelidir. Özellikle erkeklerin ekonomik sağlayıcı olma baskısını azaltarak alternatif kimlikler geliştirmelerine olanak tanıyacak psikososyal destek programları uygulanmalıdır.

Kadınların sosyal, ekonomik ve politik alanlarda güçlendirilmesi ve ekonomik bağımsızlıklarını artıracak projelerin desteklenmesi, cinsiyet eşitsizliğini azaltmak ve şiddeti önlemek için kritik bir adımdır. Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanarak toplumsal statülerini güçlendirebilmeleri amacıyla meslek edindirme kursları düzenlenmeli ve kadınların iş

gücüne katılımları desteklenmelidir. Özellikle yerel ekonomiye uygun alanlarda girişimcilik eğitimleri verilerek, kadınların üretim ve ticaret alanlarında güçlenmeleri sağlanmalıdır. Kadınların iş gücüne katılımlarını artırmak için esnek çalışma saatleri, çocuk bakım hizmetleri ve sosyal güvenlik destekleri gibi uygulamalar teşvik edilmelidir. Ayrıca, mikro kredi olanakları ve kooperatifleşme projeleriyle kadınların ekonomik bağımsızlıklarını desteklemek mümkün olacaktır.

Ataerkil ve geleneksel normların cinsiyetler üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla kültürel değişimlerin teşvik edilmesi gerekmektedir. Özellikle kırsal alanlarda geleneksel ataerkil yapının güçlü olduğu ve bu yapının kadınların toplumsal statüsünü sınırladığı göz önünde bulundurularak, toplumsal normların yeniden şekillendirilmesi hedeflenmelidir. Bu kapsamda, yerel liderler, kanaat önderleri ve din görevlileriyle iş birliği yapılarak, toplumun kültürel dinamiklerine uygun bilinçlendirme faaliyetleri yürütülmelidir. Geleneksel medya araçları ve sosyal medya platformları etkin şekilde kullanılarak, cinsiyet eşitliğini destekleyen içeriklerle farkındalık artırılmalıdır. Ayrıca, okullarda kültürel değişimi destekleyecek eğitim müfredatları geliştirilmeli, toplumsal cinsiyet eşitliği temalı sanat etkinlikleri, tiyatrolar ve belgeseller ile kültürel değişimin desteklenmesi sağlanmalıdır. Şiddetin önlenmesine yönelik mekanizmaların güçlendirilmesi amacıyla yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği yapılmalıdır. Şiddete maruz kalan bireyler için hukuki danışmanlık ve psikolojik destek hizmetleri artırılmalı ve bu hizmetlerin erişilebilirliği özellikle kırsal alanlarda güçlendirilmelidir. Şiddet mağdurlarının başvuru yapabileceği güvenli merkezler oluşturulmalı, bu merkezlerde ücretsiz hukuki danışmanlık, psikososyal destek ve rehabilitasyon hizmetleri sunulmalıdır. Yerel düzeyde şiddetle mücadele komiteleri kurularak, şiddetin önlenmesi, raporlanması ve müdahale süreçleri güçlendirilmelidir. Şiddetin önlenmesi için caydırıcı hukuki düzenlemeler yapılmalı ve mevcut yasaların etkin uygulanması sağlanmalıdır. Toplumsal baskının sosyal ilişkiler üzerindeki etkisinin dönüştürülerek, toplumsal amaçlara ulaşmada kullanılacak araçların cinsiyetleri dezavantajlı konumdan avantajlı konuma taşınmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle kadınların toplumsal baskı nedeniyle özgüven kaybı yaşadıkları ve toplumsal hayata katılımı çekimser kaldıkları göz önünde bulundurularak, kadın liderliği destekleyen projeler geliştirilmelidir. Kadınların karar alma mekanizmalarında daha aktif rol almaları amacıyla liderlik eğitimleri düzenlenmeli ve yerel yönetimlerde kadın temsiliyeti artırılmalıdır. Erkeklerin de toplumsal baskılardan kurtulmaları ve alternatif kimlikler geliştirmeleri desteklenmelidir.

Sorunun sosyolojik boyutu göz önünde bulundurulduğunda, toplumsal yapıya bağlı şiddet ve cinsiyet eşitsizliği, Türkiye’de de önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde geleneksel normların etkisiyle cinsiyete dayalı şiddetin daha yoğun olduğu göz önünde bulundurulduğunda, kapsamlı ve sürdürülebilir politikalar geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, araştırmanın sonuçlarının yönlendirici olacağı ve Türkiye'nin farklı bölgelerinde benzer sorunların çözümü için yol gösterici nitelikte olduğu düşünülmektedir. Cinsiyet eşitliği, toplumsal

yapının dönüşümü ve şiddetin önlenmesi için devlet kurumları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve toplum liderlerinin iş birliği içinde çalışması büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Akın, Mahmut Hakkı (2022), **Çağdaş Sosyoloji Teorileri**, cagdassosyolojiteorileri yapı-işlev, Pdf. (ET. 20.06.2022).
- Akkaş, İbrahim (2019), “Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı”, **EKEV Akademik Dergisi**, ICOAEF Özel Sayısı, 97-118.
- Akşit, Bahattin (1986), **Türkiye’de Sosyoloji Araştırmaları: Bölmelenmişlikten Farklılaşma ve Çeşitlenmeye, Türkiye’de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi** (Der. Sevil Yavuz), Olgaç Matbaası, Ankara.
- Arendt, Hannah (2003), **Şiddet Üzerine** (Çev. Bülent Peker), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Arslan, Hakan (2019), **Türkiye’de Kır Sosyolojisi Araştırmaları**, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Atılğan, Gökhan (2007), **Behice Boran Öğretim Üyesi Siyasetçi Kuramcı İçinde**, Yordam Kitap, 2. Baskı, İstanbul.
- Bal, Nazar (2014), “Sosyolojide Şiddet Kavramı”, **Yurt ve Dünya Dergisi**, 6, 6-22.
- Başak, Suna (2005), “Türk Sosyolojisinde Yapı Araştırmaları”, **Bilig Dergisi**, 32, 33-63.
- _____ (2013). “**Toplumsal Cinsiyet**”, **Sosyolojiye Giriş** (Ed. İhsan Çapcıoğlu ve Hayati Beşirli), Grafiker Yayınları, Ankara.
- Bayer, Ali (2013), **Değişen Toplumsal Yapıda Aile: Eşler Arası Şiddet ve Din İlişkisi Üzerine Bir Araştırma (Konya Örneği)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayezit, Galip (2021), “Sosyoloji Bölümü Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Sosyokültürel Faktörler Açısından İncelenmesi (Bingöl Üniversitesi Örneği)”, **Bingöl Araştırmaları Dergisi**, 8(1), 67-100.
- Bayrakdar, Selin (2018), “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Üzerinden Sembolik Şiddet: Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Annelik-Babalık Cinsiyet Rollerinin Kültür Kodlarına Dayalı Bir İnceleme”, **Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi**, 4(5), 96-112.
- Behauvoir, Simone de (1993), **Kadın 1 “İkinci Cins” Genç Kızlık Çağı** (Çev. Bertan Onaran), Payel Yayınları, İstanbul.
- Berkes, Niyazi (1942), **Bazı Ankara Köyleri Üzerinde Bir Araştırma, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Enstitüsü Neşriyatı**, 2. Baskı, Ankara.
- Bhasin, Kamla (2003), **Toplumsal Cinsiyet** (Çev. Kader Ay), Yeni Delhi Yayınları.

- Boran, Behice (1945), **Toplumsal Yapı Araştırmaları**, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Enstitüsü, Ankara.
- _____ (1968), **Türkiye ve Sosyalizm Sorunları**, Gün Yayınları, İstanbul.
- _____ (1992), **Edebiyat Yazıları**, Sarmal Yayınevi, İstanbul.
- Bostan, Hanefi (2014), **“XVII. Yüzyılda Akçaabad Nahiyesinin Nüfusu”, Düünden Bugüne Akçaabat Sempozyumu/26-28 Nisan 2013**, Akçaabat Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul.
- Bozkurt, Ömer (1972), **Ayrımsal Sosyoloji ve Toplumsal Yapı**, Sevinç Matbaası, Ankara.
- Bozkurt, Ömer (1992). **Toplumsal Yapı Araştırmaları: İki Köye Çeşidinin Mukayeseli Tetkiki**, Sarmal Yayınevi, İstanbul.
- Bozok, Mehmet (2018), “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetler, Erkekler ve Erkeklik Üzerine”, **OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, 13 (19), 1721-1756.
- Büyüköztürk, Türker v.d (2016), Bilimsel araştırma yöntemleri, Pegem Akademi, Ankara.
- CEID (2020), Cinsiyet Eşitliği İnceleme Derneği, **Trabzonda Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İl Verileri**, (https://ceidizler.ceid.org.tr/dosya/trabzon_il_verileri).
- Ceylan, Abdülbeşir (2021), “Toplumsal Yapı Çözümlemeleri ve Bilgi Toplumu”, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, 1(9), 502-533.
- Connell, Raewyn (1998), **Toplumsal Cinsiyet ve İktidar** (Çev. Cem Soydemir), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Coulon, Alain (2010), **Etnometodoloji**. (Çev.Ümit Tatlıcan), Küre Yayınları, İstanbul.
- Covey, Herbert C. v.d (2013), “Effects of adolescent physical abuse, exposure to neighborhood violence, and witnessing parental violence on adult socioeconomic status. Child Maltreatment”, 18, 85-97.
- Creswell, John W. (2006), **Understanding Mixed Methods Research**, (Chapter 1). Available at:
- Çalışkan, Hande vd. (2018), “Kadına Yönelik Şiddetin Belirleyicileri: Türkiye Örneği”, **Balkan Sosyal Bilimler Dergisi**, 7(14), 218-233
- Çelebi, Nilgün (1985), **Genç Sosyalleşme, Sosyal ve Kültürel Yapı**, I. Milli Gençlik Kongresi Bildirileri, 6-8 Kasım, Konya.
- Çetin, Kübra (2020), **Toplumsal Cinsiyet**, (Ed. Mustafa Talas), İksad Yayınları, Ankara.
- Çiçek, Hasan (2009). **Hannah Arendt Şiddet Karşıtı Söylem**, Bilge Adamlar Yayınevi, Van.
- Çiftçi, Özlem (2007). **Yaşadıkları Şiddet Nedeniyle Sığınma Evlerine Başvuran Kadınların Umutsuzluk, Depresyon ve Üreme Sağlığı Durumlarının Değerlendirilmesi**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi- Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

- Çokluk, Ömay vd. (2011). “Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi”, **Kuramsal Eğitimbilim Dergisi**, 4 (1), 95-107.
- Delaney, Aimée X. (2015), “Violent socialization and youth violence across different nations: International variations in familial and contextual factors. Violence and Crime in the Family: Patterns, Causes, and Consequences (Contemporary Perspectives in Family Research)”, 9, 129-51.
- DOKAP, Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Planı, 2000: 27-32.
- Dökmen Zehra (2010), **Toplumsal Cinsiyet**, Remzi Kitabevi, 2. Basım, İstanbul.
- Durkheim, Emile (2023), **Toplumsal İş Bölümü** (Çev. Özer Ozankaya), Cem Yayınevi.
- Ergin, Nilüfer vd. (2005), “Domestic Violence: A Tragedy Behind the Doors”, Women & Health, Vol”, **Women & Health**, 42(2), 35-51.
- Ersoy, Ersan (2009). “Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği. Fırat Üniversitesi”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 19(2), 209-230.
- Ertürk, Recep (2008), “Türkiye’ de Köy Sosyolojisi Literatürü”, **Türkiyat Araştırmaları Literatür Dergisi**, 6(11), 185-194.
- Fromm, Eric (1994) **Sevginin ve Şiddetin Kaynağı** (Çev. Nalan İçten, Yurdanur Salman), Payel Yayınları, İstanbul.
- Garcia- Moreno, Claudia vd. (2006), “Prevalence of intimate partner violence: Findings from the WHO multi-country study in women’s health and domestic violence”, **The Lancet**, 368, 1260, 69.
- Garip, Sezen (2023), Sosyal Bilimlerde Nicel Araştırma Geleneği Üzerine Kuramsal Bir İnceleme, **Uluslararası Sosyal Alan Araştırmaları Dergisi**, 12-1.
- Giannakaki, M. S. (2005), “Using mixed-methods to examine teachers' attitudes to educational change: The case of the skills for life strategy for improving adult literacy and numeracy skills in england”, **Educational Research and Evaluation**, 11(4): 323- 348.
- Giddens, Antony (2000), **Sosyoloji**, Ayraç Yayınevi, Ankara.
- Giddens, Antony (2012), **Sosyoloji**, Kırmızı Yayınları, Ankara.
- Gökalp, Ziya (1976), **Türkçülüğün Esasları** (Haz. Mehmet Kaplan), TC. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- _____ (1982), **Makaleler VII** (Haz. M. Abdülhaluk Çay), TC. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Gökçe, Birsan (1988), **Toplumsal Bilimlerde Araştırma**, Savaş Yayınları, Ankara.

- _____ (1996), **Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar**, Savaş Yayınevi, Ankara.
- Gökkaya, Veda (2009), “Türkiye’ de Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 10(2), 167-179.
- Greene, John C. vd. (1989), **Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs. Educational Evaluation and Policy Analysis**, 11(3), 255–274.
- Güngör Ergen, Nevin vd. (2018), **Türkiye’ nin Toplumsal Yapısı** (Ed. Nevin Güngör Ergen), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Günindi Ersöz, Aysel (2016). **Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi**, Anı Yayınları, Ankara.
- Güzel, Serkan (2006), “Sosyal Yapı ve Toplumsal Yapı Bileşkesinde Sosyo-Kültürel Yapı Kavramı”, **Istanbul Journal of Sociological Studies**, (34), 83-96.
- Halıcı, Coşkun, (2007), **Gazete Haberlerinde Kadına Yönelik Şiddet: Posta ve Takvim Gazetelerinde Kadına Yönelik Şiddet Haberleri Üzerine Bir Araştırma**, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Heywood, Andrew (2014), **Siyasi İdeolojiler** (Çev. Ahmet K. Bayram), Adres Yayınları, Ankara.
- Hooven, Carole vd. (2012), Childhood violence exposure: Cumulative and specific effects on adult mental health, **Journal of Family Violence**, 27, 511-22.
- http://www.sagepub.com/upm-data/10981_Chapter_1.pdf
- Işık, Mehmet Fatih (2018), “Şiddette karşı felsefenin sağduyusu bir çözüm olabilir mi?”, Şiddet ve Sosyal Travmalar Uluslararası Kongresi, Samsun.
- İşiloğlu, Barış, (2006), **Anksiyete ve Depresyon Tanısı ile İzlenen Evli Kadınlarda Aile İçi Şiddetin Sosyodemografik Faktörler, Çift Uyumu ve Hastalıkla İlişkisi**, Uzmanlık Tezi, T.C. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mahzar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- İçli, Tülin (1993), **Türkiye’de Suçlular-Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri**, AKM Yayınları, 3. Baskı, Ankara.
- İncecik, Yeşim vd. (2009), “Eş Şiddeti ve Aile Hekimliği”, **Turkish Journal of Medicine And Primary Care**, 3(1), 1-8.
- Jansen Hafm vd. (2009), Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması, Elma Teknik Basım Matbaacılık, Ankara.
- Johnson, Burke ve Turner, Lisa A. (2003), **Data Collection Strategies in Mixed Methods Research**, (Eds, In A. Tashakkori ve C. Teddlie), Handbook of mixed methods in social and behavioral research, 297-319.

- Kaçmazoğlu, Bayram (2021), “Türk Sosyolojisinde Toplumsal Değişme Konusunun Değerlendirilmesi Üzerine”, **Sosyologca**, 22, 139-150.
- _____ (2022), “Türk Sosyolojisinde Toplumsal Değişme Konusunun Değerlendirilmesi Üzerine”, **Sosyologca**, 22, 139-150.
- Kaçmazoğlu, Bayram vd. (2013), **Türk Sosyologları**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Kahraman, Bayram (2014), **Diyarbakır’ın Toplumsal Yapısı ve Diyarbakır Halkının Toplumsal Kurumlara Bakışı**, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaağaç, Şebnem (2020), **Kemal Tahir’ in Köy Romanlarında Toplumsal Yapı Analizi**, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakaya, Handan (2018), “Toplumsal Cinsiyet Algısı Din ve Kadın”, **Journal of Analytic Divinity**, 2(2), 36-62.
- Karal, Dilek ve Aydemir, Elvan (2012), **Türkiye’de kadına yönelik şiddet**, Uluslararası stratejik araştırmalar kurumu (USAK) sosyal araştırmalar merkezi, rapor no: 12- 01, Ankara.
- Kıray, Mübeccel Belik (2006), **Toplumsal Yapı ve Toplumsal Değişme**, Bağlam Yayınları, İstanbul.
- Kızılaslan, Nuray (2006), “Kente Uzaklığın Kırsal Aile Yapısına Etkileri”, **Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2(3), 141-16
- Kızılcılık, Sezgin (2000), **Sosyoloji Yazıları**, Anı Yayınları, Ankara.
- Kızmaz, Zahir, (2006), **Cezaevi Müdavimleri İnatçı Suçlular**, Orion Yayınevi, Ankara.
- Köse, Ayşe ve Arslan Fatih (2019), “Sosyolojik Bir Olgu Olarak İntihar”, **Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 43(1), 1-20.
- Maconis, J. John (2015), **Sosyoloji** (Çev. Vildan Akan), Nobel Yayınları, 13. Basım, Ankara.
- Marshall, Gordon (1999), **Sosyoloji Sözlüğü** (Çev. Osman Akınhay, Derya Kömürcü), Bilim ve Sanat Yayınları, 1. Baskı, Ankara.
- Marx, Karl (2011), **Kapital** (Çev. Mehmet Selik), Yordam Kitap, 1. Cilt, İstanbul.
- Mazza Danielle vd. (1996) **Physical, sexual and emotional violence against women: a general practice based prevalence study**, **The Medical Journal of Australia**, 164, 14-17.
- Merton, Robert K. (1938). **Merton, Social Structure and Anomie**, American Sociological Review, 3(5), 672-682.
- _____ (1968), **Social Theory and Social Structure**, The Free Press, New York.
- Michaud, Yves (1997), **Şiddet**, (Çev: Cem Muhtaroglu), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Moses, Rafael (1996), “Şiddet nerede başlıyor?” (Çev. Ayşe Kul), **Cogito Şiddet**, 6-7, 23- 28.

- Nirun, Nihat (1991), **Sosyal Dinamik Bünye Analizi**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- Nirun, Nihat ve Özönder, Cihat (1988), “Türk Sosyo- Kültürel Yapısı İçindeki Normlar ve Fonksiyonları”, **Erdem Dergisi**, 5(11), 339-354.
- Ölçer, Hamit (2019), “Pierre Bourdieu Sosyolojisinde Simgesel Şiddet Sorunsalı ve Biçimleri”, **Uluslararası Toplum ve Kültür Çalışmaları Dergisi**, 2, 34-49.
- Özerkmen, Necati ve Gölbaşı Haydar (2010), “Toplumsal Bir Olgu Olarak Şiddet”, **Sosyal Bilimler Araştırmalar Dergisi**, 15, 23-37.
- Öztürk, Emine (2014), “Türkiye’de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri”, **21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi**, 7(3), 39-55.
- Polat, Oğuz (2016), “Şiddet”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 22(1), 15-34.
- Poloma, Margaret (2017), **Çağdaş Sosyoloji Kuramları** (Çev. Hayriye Erbaş), Palme Yayıncılık, Ankara.
- Sabahattin, Prens (1908), “**Teşebbüs-ü Şahsî**”, İkdâm gazetesi, 19 Ekim.
- Sağlam, Serdar (2016), “Türkiye’de Köyle İlgili Uygulama ve Çalışmalar ile Türk Sosyolojisindeki Yansımaları”, **Sosyoloji Konferansları**, (1), 221-255.
- Sallan Gül, Songül (2012). “**Toplumsal Cinsiyet Sosyolojisi**”, **Sosyolojiye Giriş** (Ed. Muammer Tuna), Detay Yayınları, Ankara.
- Schaefer, Richard T. (2013), **Sosyoloji** (Çev. Simten Coşar), Palme Yayıncılık, 12. Baskı, Ankara.
- Sencer, Muzaffer (1962), Türkiye’de Köye Yönelme Hareketleri, **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi**, 17-18, 223-241.
- Strauss, Levi (2012), **Yapısal Antropoloji** (Çev. Adnan Kahiloğulları), İmge Kitabevi, Ankara.
- Sucu, İlyas (2020), Türkiye’de Köy Sosyolojisi Araştırmaları ile Köy Enstitüleri Fikrinin İlişkisel İncelenmesi, **Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 8(6), 1959–1971.
- Swingewood, Alan (1998), **Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi** (Çev. Osman Akınhay), Bilim ve Sanat Yayınları.
- Şenol, Dolunay ve Yıldız, Sıtkı (2013), **Kadına yönelik şiddet algısı-Kadın ve erkek bakış açılarıyla**, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara.
- Şevki, Mehmet Ali (1931), **Memleketi Tanıma Yolu’ (Monografik Tetkiklere Doğru)**, (Yayınevi ve yayım yeri yok).
- Tolan, Barlas (1981), **Çağdaş Toplum Bunalımı: Anomi ve Yabancılaşma**, A.İ.T.İ.A. Yayınları, Ankara.

- Topses, Mehmet Devrim (2013), Toplum Yapı Araştırmalarında Behice Boran' ın Yöntem Anlayışı, **Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi**, 5(2), 1-14.
- Tönnies, Ferdinand (2020), **Cemaat ve Cemiyet** (Çev. Sezai Zeybekoğlu), İstanbul.
- Turner, S. Bryan, (2014), **Klasik Sosyoloji** (Çev. İdil Çetin), İletişim Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.
- TÜİK, (2014), Hacettepe Üniversitesi Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu, Ankara.
- Türkdoğan, Orhan (1985), **Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği**, Mayaş Yayınları, 1. Baskı, Ankara.
- _____ (1996) **Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği**, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Türkdoğan, Orhan (2015), **Osmanlı’dan Günümüze Türk Toplum Yapısı**, Çizgi Yayınevi.
- UNFPA (2013), United Nations Population Fund.
- Üner, Sarp (2008). **Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Temel Eğitim Seti**, TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, UNFPA, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, Ankara: Dumat Ofset.
- Ünsal, Artun (1996), “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”, **Cogito Dergisi**, 6(7), 29-37.
- Vahip, Işıl (2002), “Evdeki şiddet ve gelişimsel boyutu: farklı bir açıdan bakış”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 13(4):312-319.
- Varlıoğlu, Rushar ve Hayes Brittany E. (2022), “Gender differences in the victim-offender overlap for dating violence: The role of early violent socialization. Child Abuse & Neglect”, 123.
- Wallace, Ruth A. (2015). **Çağdaş Sosyoloji Kuramları: Klasik Geleneğin Genişletilmesi**. (Çev. Leyla Elburuz, M. Rami Ayas), Doğu-Batı Yayınları, Ankara.
- WHO 2002, World Report on Violence and Health, Geneva.
- WHO 2013, World Report on Violence and Health, Geneva.
- Yasa, İbrahim (1969), **Yirmibeş Yıl Sonra Hasanoğlu Köyü karşılaştırmalı bir tolumbilimsel araştırma**, Ankara Üniversitesi Sbf Yayınları, Ankara.
- Yasa, İbrahim (1970), **Türkiye’nin Toplumsal Yapısı ve Temel Sorunları**, TODAİE Yayınları, Ankara.
- Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek (2018), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık**, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, Cemal (1997), **Bilimsel Düşünme Yöntemi**, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Yıldırım, İrfan (2020), **Aile İçi Şiddetin ortaöğretim Öğrencilerinin Akademik Başarıları ile İlişkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EKLER

Ek 1: Anket Formu

ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu anket Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne bağlı Sosyoloji Anabilim Dalında yürütülmekte olan “Toplumsal Yapı ve Şiddet Örgütlerinin Cinsiyet Temelli Farklılaşması: Acısu Köyü Örneği” konulu yüksek lisans tez çalışması için veri toplamak üzere geliştirilmiştir. Yapılan çalışmanın genel amacı toplumsal yapıya bağlı olarak şiddetin ve şiddet biçimlerinin cinsiyet temelli nasıl farklılaştığını ortaya koymaktır. Anket formunu doldururken araştırmanın istenilen sonuçlara ulaşması açısından sizden doğru bilgiler vermeniz istenmektedir. Bu çalışmaya katılmanın tamamen gönüllük esasına dayandığı unutulmamalıdır. Bu anlamda çalışmaya katılma veya katılmama tamamen sizlere kalmış olup sorulara dürüstlük ve içtenlikle cevap vermeniz bizler için önemlidir. Bu çalışma kapsamında vereceğiniz bütün bilgiler tamamen gizlilik esasına dayalı olup bulgular sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılıp herhangi bir kişi, kurum, veya kuruluş ile paylaşılmayacaktır. Değerli zamanınızı ayırıp soru ve ifadelere verdiğiniz/ vereceğiniz cevaplar ve çalışmaya yaptığınız/yapacağınız yardım ve katkılar için şimdiden teşekkür ediyoruz. Saygılarımızla.

KTÜ Yüksek Lisans Öğrencisi

1. **Cinsiyetiniz:** (a) Kadın (b) Erkek
2. **Yaşınız:** (a) 15-25 (b) 25-35 (c) 35-45 (d) 45-55 (e) 55-65 (f) 65 yaş ve üzeri
3. **Eğitim durumunuz:** (a) Okur-yazar değil (b) İlkokul (c) Ortaokul (d) Lise (e) Üniversite mezunu (f) Lisansüstü
(g) Diğer
4. **İşiniz/ mesleğiniz nedir?** (a) İşçi (b) Memur (c) Çiftçi (d) Ev Hanımı (e) Esnaf/Serbest Meslek
(f) Emekli (g) İşsiz (h) Diğer (Belirtiniz.....)
5. **Medeni durumunuz:** (a) Bekar (b) Evli (c) Nişanlı/ Sözlü (d) Dul (e) Boşanmış
7. **Ailenizin/kendinizin ekonomik düzeyi:** (a) Düşük-Asgari ücret altı (b) Orta- Asgari ücret düzeyi (c) Yüksek-Asgari ücret üstü

Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. **Aile yapınızı aşağıdakilerden hangisi tanımlamaktadır.**
(a) Çekirdek aile (anne, baba, çocuk)
(b) Tek ebeveynli aile (anne- çocuk veya baba- çocuk)
(c) Geniş aile (anne, baba, çocuk, akraba)
(d) Diğer (Belirtiniz.....)
2. **Size göre aşağıdaki ifadelerden hangisi ailenin günümüzdeki durumunu doğru ifade etmektedir?**
(a) Ailenin önemi gittikçe artıyor
(b) Aile her şey rağmen önemini koruyor
(c) Ailenin önemi azalıyor
(d) Günümüzde aile gerekli değildir
(e) Diğer (Belirtiniz).....
3. **Aile içerisindeki konularda kararları kim/kimler alır?**
(a) Baba tek başına
(b) Anne tek başına
(c) Anne baba birlikte
(d) Diğer aile büyükleri (anneanne-dede, babaanne- dede v.b)
(e) Tüm aile üyeleri
(f) Evin erkekleri

Ek 1: (Devamı)

4. Aile içerisinde karşılaştığınız sorunları nasıl çözersiniz?

- (a) Tek başıma, kendi yöntemlerimle
- (b) Bir başkası aracılığıyla
- (c) Aile büyüklerine başvurarak
- (d) İletişim kurarak
- (e) Şiddet kullanarak (kızma, tokat atma, dövme, aşağılama...)
- (f) Diğer (Belirtiniz.....)

5. Kendi hayatınızla ilgili önemli kararlar almanızda anne-babanızın tavrı nasıl olur?

- (a) Kararlarımda serbest bırakır, müdahale etmezler
- (b) Kararlarımı onaylar, destek verirler
- (c) Her zaman kendi istekleri doğrultusunda karar almamı isterler, baskı yaparlar
- (d) Diğer (Belirtiniz).....

6. Çocukluğunuzda anne-babanızın kavgasına şahit oldunuz mu?

- (a) Evet çok sık
- (b) Evet bazen
- (c) Ara sıra
- (d) Nadiren
- (e) Hayır hiç

7. Aşağıdakilerden hangisi/hangileri size göre şiddeti tanımlar? (Şiddet tanımınıza uygun olan en önemli üç tanesini işaretleyiniz.)

- (a) Birinin fiziksel görünümü ve fikirleriyle alay etmek, yakın akrabalarıyla bağlarını koparmak, çevreyle ilişkisini engellemek,
- (b) İstemediği halde cinsel davranışa zorlamak, cinselliği ona karşı bir silah/koz olarak kullanmak.
- (c) Ekonomik yönden istismar etmek, çalışmasına engel olarak kendine bağımlı hale getirmek
- (d) Aşağılayıcı sözler söylemek, küfretmek, hakaret etmek
- (e) Dövmek, tokat atmak, vurmak, yaralamak
- (f) Diğer (Belirtiniz).....

8. Size göre aşağıdaki seçeneklerden hangisi/hangileri şiddet nedenidir? (Size göre önemli gördüğünüz üç tanesini işaretleyiniz)

- (a) Ekonomik/Yoksulluk
- (b) Evlilikten beklentilerin farklı olması
- (c) Giyim-kuşam ve davranışlar
- (d) İletişim eksikliği
- (e) Ev işlerinin aksaması-evini ihmal etmesi
- (f) Cinsel soğukluk/ilgisizlik
- (g) Yakın akrabalar müdahalesi
- (h) Kişilik yapılarının uyumsuzluğu
- (i) Kıskançlık
- (j) Söz dinlememek
- (k) Güvensizlik
- (l) Kadının ev dışında çalışması
- (m) Arkadaş çevresinden kötü etkilenme
- (n) Diğer (Belirtiniz).....

9. Hiç şiddete maruz kaldınız mı?

- (a) Evet (b) Hayır (c) Belirtmek istemiyorum

Cevabınız “Evet” ise 10.-13. soruları cevaplayınız.

10. Maruz kaldığınız şiddet olayı kim tarafından gerçekleştirildi?

- (a) Anne
- (b) Baba
- (c) Eş/partner
- (d) Arkadaş
- (e) Tanımadığım biri
- (f) Diğer (Belirtiniz.....)

Ek 1: (Devamı)

11. Maruz kaldığınız şiddet türü/türleri nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- (a) Fiziksel şiddet
- (b) Psikolojik şiddet
- (c) Ekonomik şiddet
- (d) Cinsel Şiddet
- (e) Diğer (Belirtiniz....)

12. Şiddet görme nedeniniz nedir?

- (a) Kendi hatamdan kaynaklı
- (b) Erkekliğin verdiği güç kaynaklı
- (c) Cinsel hayattaki problemler
- (d) Alkol v.b kötü alışkanlıklar
- (e) Aile büyükleri veya diğer insanların müdahalesi
- (f) Ekonomik sorunlar
- (g) Namus/ ahlaki sorunlar
- (h) Nedensiz

13. Şiddete maruz kaldığınızda yardım talebinde bulundunuz mu?

- (a) Evet (b) Hayır

Cevabınız “Evet” ise kim/ kimlerden yardım talebinde bulundunuz?

- (a) Aile
- (b) Polis/ Jandarma
- (c) Çocuk
- (d) Akraba
- (e) Diğer (Belirtiniz.....)

Cevabınız “Hayır” ise yardım talebinde neden bulunmadınız?

- (a) Yardımın çözüm olmaması
- (b) Kendim halledebileceğimi düşünmem
- (c) Tekrar şiddet görmekten korkmak
- (d) Şiddeti hak ettiğini düşünmek
- (e) Başkasının duymasından çekinmek
- (f) Şiddeti bir sorun olarak görmemek

16. Hiç başkasına şiddet uyguladınız mı?

- (a) Evet (b) Hayır (c) Belirtmek istemiyorum

Cevabınız “Evet” ise kim/kimlere uyguladınız?

- (a) Eş
- (b) Çocuk
- (c) Kardeş
- (d) Aile büyükleri
- (e) Tanımadığı kişiler

18. Size göre şiddet bir çözüm müdür?

- (a) Evet (b) Hayır (c) Bazen

19. Şiddetin azalması için hangi önlemlerin alınması gerektiğini düşünüyorsunuz? (Önemli gördüğünüz 3 tanesini işaretleyiniz.)

- (a) Kadının aile içerisindeki konumunu yükseltmek
- (b) Erkeğin aile içerisindeki konumunu yükseltmek
- (c) Aile içerisindeki kadın- erkek arasındaki rol dağılımını dengelemek
- (d) Aile yapısını geçmişten gelen kültürel fikirlerden ayırtmak
- (e) Aile içerisine dış etkenlerin karışmasını engellemek
- (f) Hiçbiri
- (f) Diğer (Belirtiniz.....)

Ek 1: (Devamı)

20. Size göre kadınların rolleri nelerdir? (Önemli gördüğünüz 3 tanesini işaretleyiniz.)

- (a) Ev işlerini yapmak
- (b) Tarlada/ bahçede çalışmak
- (c) Çocuk yapmak
- (d) Okumak
- (e) Kamusal işlerde çalışmak
- (f) Dinlenmek/ gezmek
- (g) Aile büyüklerine ve eşine itaat etmek
- (h) Bir işlevi yok

21. Size göre erkeklerin rolleri nelerdir? (Önemli gördüğünüz 3 tanesini işaretleyiniz.)

- (a) Çalışmak
- (b) Evi geçindirmek
- (c) Ev işlerini yapmak veya yardım etmek
- (d) Çocuklarla ilgilenmek
- (e) Para kazanmak
- (f) Dinlenmek/gezmek
- (g) Aile büyüklerine ve eşine itaat etmek
- (h) Bir işlevi yok

22. Toplumsal hayatta aşağıdakilerden hangisi/ hangileri gerilime yol açabilir? (Önemli gördüğünüz 3 tanesini işaretleyiniz.)

- (a) Toplumun/çevrenizin sizin isteklerinizi önemsememesi
- (b) Toplumsal amaçlara ulaşamamak
- (c) Ekonomik yoksulluk
- (d) Çaresizlik/ hiçlik duygusuna kapılmak
- (e) Şiddet görme korkusu
- (f) Diğer (Belirtiniz.....)

23. Hiç çaresizlik/ hiçlik duygusu yaşadınız mı?

- (a) Evet (b) Hayır (c) Belirtmek istemiyorum

Cevabınız “Evet” ise nedeni/ nedenleri nelerdir?

- (a) Kültürel değerler
- (b) Toplumun/çevrenin beklentileri
- (c) Amacına ulaşmada başarısız olma
- (d) Aile yapısı
- (e) Ekonomik yoksulluk
- (f) Şiddet
- (g) Diğer (Belirtiniz.....)

Ek 1: (Devamı)

Aşağıdaki ifadelerle ilgili düşüncelerinize en uygun olanı işaretleyiniz.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1-Günümüzde aile içindeki anlaşmazlık ve şiddet olayları giderek yaygınlaşmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2-Cinsiyetler arası şiddet karşılıklıdır. Erkek, kadına şiddet uyguladığı gibi; kadın da erkeğe şiddet uygulamaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3-Cinsiyetimin şiddet görme riskini arttırdığını düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4-Çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5-Evin reisi erkektir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6-Kadın istemediğinde cinsel ilişkiyi reddedebilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7-Kadının çocuğu olmuyorsa erkek yeni biri ile evlenebilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8- Erkeğin çocuğu olmuyorsa kadın yeni biri ile evlenebilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9- Bir erkek gerektiğinde karısını dövebilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10-Ailede erkek kadından daima üstün olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11-Bir genç kız evlenene kadar babasının sözünden çıkmamalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12-Çalışma hayatında kadının da erkeğin de eşit rolü olmalıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13-Toplumun/insanların istek ve kararları benim için önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14-Toplumun/insanların benden beklentilerini karşılayamadığımda şiddete yönelebilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15-Toplumun/insanların beklentileri seçimlerimi belirler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16-Toplumsal baskılar nedeniyle yanlış davranışlarda (kurallara uymama, şiddet, gerilim...) bulunabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17-Geçmişten gelen değerler olumsuz sonuçlar doğurabilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18-Toplumda kabul gören cinsiyet rolleri (kadın-erkek rolleri) kişisel kimliğimi etkiler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Ek 2: Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

Demografik Sorular

- 1) Yaşınız?
- 2) Cinsiyet?
- 3) Medeni Durum?
- 4) Gelir Durumu?
- 5) Eğitim Durumu

Toplumsal Yapı, Cinsiyet ve Şiddet

- 1) Kendinizi biraz tanıtabilir misiniz?
- 2) Kadın/Erkek olma sizce ne anlama geliyor?
 - 2.1.Yaşadığınız çevrede kadın/erkek olma ne anlama geliyor?
- 3) Yaşadığınız toplumun sizden beklentileri cinsiyete göre değişiyor mu?
 - 3.1.Eğer değişiyorsa kadın/erkek olduğunuz için sizden ne gibi rol ve sorumlulukları yerine getirmeniz bekleniyor?
- 4) Cinsiyetinize göre aile ve sosyal çevrenizin size karşı gösterdiği tavır veya tutum arasında ilişki var mı?
 - 4.1.Eğer varsa nasıl bir ilişki söz konusu?
- 5) Cinsiyet aile veya sosyal çevreniz içindeki statünüzü belirliyor mu?
 - 1.1. Aile içinde kararları kim alıyor? Aile içi karar alma sürecinde söz sahibi misiniz? Eğer değilseniz sizce bu durumun sebebi kültür veya cinsiyet olabilir mi? Ya da size göre karar alma sürecine dahil edilmemenizin sebebi nedir?
- 6) Kadın/ erkek olduğunuz için aile veya sosyal çevrenizdeki insanların size karşı davranışları değişiyor mu?
- 7) Aile veya sosyal çevrenizin size yüklediği sorumluluk veya görevler var mı?
 - 7.1. Eğer varsa bu sorumluluk veya görevlerin cinsiyetinizle bağlantısı var mı?
- 8) Aile ve sosyal çevrenizin sizden beklediği rol ve sorumlulukları yerine getirmediğinizde nasıl tepkiler alıyorsunuz?
 - 8.1. Aile veya sosyal çevreden dışlanıyor musunuz? Ya da şiddet görüyor musunuz?

Ek 2: (Devamı)

9) Şiddet sizce ne anlama geliyor?

10) Aile veya sosyal çevreniz tarafından hiç şiddete maruz kaldınız mı?

10.1.Fiziksel şiddet (darp edilme gibi), duygusal şiddet (insanların önünde aşağılanma veya duygularını ifade edememe), cinsel şiddet, ekonomik şiddet vb. şiddet türlerine maruz kaldınız mı?

10.2. Kim size şiddet uyguladı?

10.3. Şiddet görme nedeniniz nedir?

11) Cinsiyetinizin şiddet görmenizle bir ilişkisi var mı?

11.1.Kadın/erkek olmanızın gördüğünüz şiddet türüyle ilişkisi var mı?

12) Kadın veya erkek olduğunuz için özellikle gördüğünüz bir şiddet türü var mı?

13) Sizce şiddetin sebepleri neler?

13.1. Kültür, aile yapısı veya yaşadığınız sosyal çevrenin düzeni şiddet sebebi olabilir mi?

14) Yaşadığınız toplumsal çevrede görülen şiddet olaylarına dair neler söylersiniz?

Ek 3: Fotoğraflar

Fotoğraf 1: Acısu Köyünde Kadın

Fotoğraf 2: Acısu Köyü yazın göç yeri Balıklı Yaylası Fotoğraf

Fotoğraf 3: Acısu Köyünde Hayvancılık

Ek 3: (Devamı)

Fotoğraf 4: Acısu Köyü Düz Mahallesi

Fotoğraf 5: Acısu Köyünde Kış

Ek 4: Kaymakamlık İzin Belgesi

AKÇAABAT KAYMAKAMLIK MAKAMINA

Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek lisans öğrenciyim. Acısu Mahallesi halkından olup, Acısu Mahallesi'nde ikamet etmekteyim. Üniversitem tarafından kabul edilen "Toplumsal Yapı ve Şiddet Örüntülerinin Cinsiyet Temelli Farklılaşması: Acısu Köyü Örneği" konulu tez çalışmam kapsamında, ilçemiz Acısu Mahallesi'nde ortalama 250 katılımcıya anket, yüz yüze görüşmenin ise 10- 15 katılımcıya uygulanması gerekmektedir.

Söz konusu tez çalışması kapsamında 15 Eylül tarihine kadar çalışmak üzere anket, görüşme uygulama izninin Makamınızca tarafıma verilmesi hususunda,

Gereğini saygılarımla arz ederim.22.07.2024

Adres:

Tel:

3380

Ek 5: Etik Kurul Onay Belgesi

HİZMETE ÖZEL

T.C.

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-82554930-050.01.04-567565
Konu : in Etik Kurul Kararı

03.10.2024

Sn. i

İlgi : 02.10.2024 tarihli ve E-26014373-050.01.04-566961 sayılı yazı.

KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi
'ın "**Toplumsal Yapı ve Şiddet Örüntülerinin Cinsiyet Temelli Farklılaşması:
Acısı Köyü Örneği**" adlı yüksek lisans tezi çalışması için gerekli olan Etik Kurul incelemesi
yapılmış ve başvurunuza onay verilmiştir.
Bilgilerinize ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr.
Rektör Yardımcısı

Ek: Etik Kurul Kararı

ÖZGEÇMİŞ

2011 yılında Acısu İlköğretim Okulu'nu, 2015 yılında Akçaabat Anadolu Lisesi'ni, 2020 yılında da Gümüşhane Üniversitesi- Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. 2020 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı ve halen devam etmektedir.

AKAN, bekar olup orta seviyede İngilizce bilmektedir.

